

Knih DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO č.188

Podíl údů na rok 1938 číslo 2

**Sen noci
Ondřejské**

**a jiné črty zábavné a poučné,
sebrané ze společnosti.**

Napsala Karla Třebenická

V PRAZE 1938

Nákladem Dědictví sv. Jana Nepomuckého
Vytiskla knihtiskárna Družstva Vlast v Praze

Kč 10.—

V Dědictví sv. Jana Nep. lze dosud obdržeti tyto knihy:

I. Bible Česká.

A) Veliké vydání s hojnými výklady a poznámkami:

2. svazek: **Kniha Ester — Sirachovcova.** Stran 832, cena brož. 49 Kč, vázaná v plátně Kč 70.—
3. svazek: **Kniha Isaiáš — Machabejské.** Stran 1252, cena brož. Kč 113.—, vázaná Kč 140.—
4. svazek: **Knihy Nového zákona.** Stran 794, cena brož. Kč 70.—, váz. Kč 90.—

Poznámka. — Svazek 1. obsahující kn. Genesis - Judit je rozebrán; místo něho nutno použití vyd. Lidového.

B) Lidové vydání (podíl údů Dědictví):

1. svazek: **Patro knih Mojžišových a Kniha Josue — Judit.** Stran 282, a 422, cena brož. 10 + 10, váz. Kč 40.—
 2. svazek: **Kniha Ester — Sirachovcova.** Stran 484. Cena 20 Kč, váz. 40 Kč.
- Další svazky Lidového vydání České bible budou postupně vydány jako podíl údů Dědictví.

C) **Písmo sv. Nového zákona** v kapesním formátě:

Evangelia. Cena brož. Kč 4.—, váz. Kč 8.—. Na jemném papíře v kůži vázané Kč 12.—

Apoštolář. Cena brož. Kč 8.—, váz. Kč 12.—, váz. v kůži Kč 20.—

Celý Nový zákon (Evangelia a Apoštolář): Cena brož. Kč 12.—, váz. Kč 18.—, na jemném papíře, v kůži váz. Kč 30.—

Pouhé evang. sv. Matouše, brož. 50 hal.

II. Výňatky z Písem svatých.

Perikopy čili Epištoly a Evangelia na neděle a svátky celého roku. Cena brož. Kč 10.—, v plátně váz. Kč 25.—, v kůži váz. se zlatou ořízkou Kč 40.—

Kniha žalmů čili Zaltář. Upravil dr. Jan Hejčl. Stran 304; cena brož. Kč 8.—, váz. Kč 16.—

Výklady epištol nedělních a svátečních celého roku od Jana Felizny. Stran 520 s 6 obrazy. Cena váz. Kč 10.—

III. Knihy modlitební a pro duchovní život.

Kancionál. Díl II. Píseň 396—820. Stran 374, cena brož. Kč 8.—

Tomáše Kempenského: Čtvero knih o následování Krista. S obrázky od Führichta. Přeložil a modlitby připojil dr. Jan Nep. Sedlák. Cena brož. Kč 10.—, váz. v plátně Kč 16.—, váz. v kůži Kč 30.—

Filothea čili Navedení k životu zbožnému od sv. Františka Sal. Přeložil Karel Vrátný. V Praze 1935. Cena brož. Kč 12.—. Vázaná v plátně Kč 20.—

Život podle Bož. Srdce Páně. Napsal P. Jos. Jaroš. Vydání třetí s obrázky. V Praze 1933. Cena brož. Kč 20.—, vázané v plátně Kč 30.—, v kůži Kč 40.—

Z duchovního života. Napsal P. Alois Štork T. J. Třetí vydání rozšířené, v Praze 1934. Cena brož. Kč 6.—, vázané Kč 10.—

Nedělní a sváteční čítanka I. Napsal K. Balík. Cena brož. výtisku Kč 10.—

Druhá nedělní a sváteční čítanka od K. Balíka. Cena brož. Kč 10.—

Třetí nedělní a sváteční čítanka od K. Balíka. Cena brož. Kč 10.—

Křesťansko-katolická domácí kniha na každý den v roce. Napsal J. P. Silbert, přeložil Frant. Klíma. Cena Kč 5.—

SEN NOCI ONDŘEJSKÉ

a

jiné črty zábavné a poučné, sebrané
ze společnosti

NAPSALA KARLA TŘEBENICKÁ

Knih „Dědictví Svatojánského“ číslo 188

Podíl údů na rok 1938 čís. 2.

PRAHA 1938

Nákladem „Dědictví sv. Jana Nepom. v Praze“ — Vytiskla knihtiskárna Družstva Vlast v Praze

Sen noci Ondřejské.

Jiný kraj, jiné zvyky a také jiné pověry.

Panímáma Řeháková provdala se na naši stranu z hodně daleka. Měl mladý pantáta Řehák hezky velkou výplatu a musil se tudíž ohlížeti po zámožné nevěstě. Jelikož však v našem okolí žádná nebyla, která by se byla pro něho hodila, a které by se byl hodil on, byl nucen vzíti na pomoc dohazovače. Avšak štěstí mu přálo.

Našel jeho pomocí nevěstu nejen zámožnou, ale také tuze hodnou. Bylať panímáma jako dobrá hodina, pracovitá, šetrná, zkrátka měla všech sedm „p“ jak se říká a s pantátou se měli za krátko skutečně rádi, nic si z toho nedělajíce, že je sblížil vlastně dohazovač.

Odměnili jej hojně a i později, kdykoliv k nim jako namátkou zašel, byl vždy pohoštěn jak náleží a na to si starý Štásek potrpěl.

Panímáma měla ještě mladší sestru Boženku, která byla ještě svobodná a bydlela s rodiči na výměnku, neboť bratr Josef byl již několik roků ženat. Obě sestry se měly tuze rády, a Boženka často, přicházejíc na návštěvu, zůstala u Řeháků i několik měsíců, neboť se jí na naší straně tuze líbilo. Bylať veselé povahy a často švagra i sestru rozesmála jakož i služky, které by byly pro ni do vody skočily.

Jednou na podzim meškala zase delší čas u sestry a jak tak po večeri seděli všichni kolem stolu, hledala panímáma něco v kalendáři.

„Bude brzy svatého Ondřeje,“ pravila, „která dívka se v ten den postí, ukáže jí svatý Ondřej ve snách její budoucí osud.“

Služky, Kačka i Bětuna stříhly ušima a Boženka se tázala sestry, jaký ten půst vlastně má býti.

„To se nesmí jísti vůbec nic,“ řekla panímáma, „celý den ani do úst.“

„Myslíš, Kláro, že to člověk vydrží?“ tázala se Boženka.

„To se vydrží zcela snadno,“ odpověděla jí sestra, „vždyť se často již přihodilo lidem, že nejedli několik dnů a také to vydrželi.“

Kačka s Bětunou na sebe pohlédly a mrknutím se dorozuměly.

Budou se postit, to věděly obě a uvidí, co se jim bude zdát.

„Já to zkusím a budu se postit,“ řekla po chvíli Boženka a obě služky řekly, že ony také, že to vydrží jeden den nejíst.

„Postěte se, když chcete,“ usmála se panímáma, „však nezemřete.“

Přiblížil se poslední listopad, den svatého Ondřeje. Kačka s Bětunou ani Boženka nesnídaly a po celý den nevzaly ani do úst, ujišťující jedna druhou, že nemají ani známky hladu.

Také to statečně vydržely a večer záhy ulehly, ani ne snad z nedočkavosti, co se jim bude zdát, ale spíše, že byly trochu sešláblé.

Ráno pak nastal výslech. Panímáma se tázala, co se jim zdálo.

„Já skoro lituji, že jsem se postila,“ řekla Bětuna, „myslila jsem, že uvidím ve snu svého budoucího muže a zatím se mi zdálo, že jsem chodila kolem Stuchlých rybníčka a plakala jsem. Myslím, že jsem plakala opravdu, poduška je celá mokrá.“

„To by mohlo znamenati,“ řekla panímáma po krátkém rozmyšlení, „že ti ze Stuchlých domu přijde nějaké neštěstí.“

„Jaké by mi mohlo od Stuchlých přijít neštěstí,“ řekla Bětuna bezstarostně.

„Já jsem měla také divný sen, panímámo,“ řekla Kačka, „zdálo se mi, že měla být v naší vsi pouť a vy, panímámo, jste mi naložila do nůše mouky, mazání na koláče a všeho, abych to donesla domů. Šla jsem tedy a když jsem již byla blíže naší vsi, přišel Vinca Blažků, nůši se mne strhl a všechno to po louce rozházel a já neměla síly, abych mu v tom zabránila.“

„To by jako znamenalo, že snad si Vencu vezmeš,“ řekla panímáma, „a že on ti často zkazí nějaké jídlo; tak bych já ti to aspoň vyložila.“

„No, to neudělám,“ řekla Kačka se smíchem, „Vencu si nevezmu ani za nic.“

„Byliť Blažkové známí rváči a strhla-li se v našem okolí nějaká rvačka, jistě tam byl některý Blažek. A Vinca byl jejich korunou. Práč ze řemesla. Kačce opravdu nadbíhal, ale ta o něm slyšet nechtěla.“

„A co tobě, Boženko, se zdálo,“ tázala se panímáma.

„Mně se také nezdálo nic hezkého,“ řekla Boženka. „Byla jsem u nás doma a šla jsem odněkud, snad s pole. Když jsem přišla až ku vsi, přiblížilo se mi najednou nějaké zvíře, vypadalo jako medvěd a přiblíživši se až ke mně postavilo se na zadní nohy a přední tlapy mi položilo na ramena.“

„Hm, hm,“ zatřásla hlavou panímáma, „říkává se, když se zdá o zvířeti, že se ta dívka zapomene se ženatým mužem.“

„Ale, Kláro, to je nápad,“ řekla Boženka téměř káravě.

„Nu, vždyť bych ti to nepřála,“ řekla panímáma, „říkám jen, jak jsem to slýchala.“

Odešly všechny po své práci a za nějaký čas na vše zapoměly.

Léta plynula dále a hle, Bětce přeci přišlo z domu Stuchlých neštěstí. Ovšem, neudělala jí to Stuchlých chalupa, ale jejich syn. Bylť Ferda Stuchlých záletníkem a několik děvčat o věneček připravil. Mezi nimi byla i chuděra Bětuna. Nemohu pochopiti, jak se mohla tak zapomenout, když měla sen, který jí přec mohl, dle výkladu panímámina, býti výstrahou, ale stalo se to a ubožačka pozdě naříkala.

Boženku, sestru panímámy také osud neminul, ačkoliv by se toho byla ani ve snu nenadála a nemohla později sama pochopiti, jak se to mohlo státi. Byla totiž zase jednou u sestry, když přišel dopis od otce, aby ihned přišla domů, že matka těžce stůně na nějakou nemoc břišní.

Zalekly se ovšem obě velmi a panímáma míníc, že ona, jsouc starší, matce lépe porozumí a jí poslouží, určila, že pojedje k matce sama a Boženka ať jí prozatím vede hospodářství a jejich dvě děti opatruje.

Stalo se tedy a panímáma na čas odjela a Boženka hospodařila u Řeháků. To by ovšem bylo bývalo docela v pořádku, avšak pantáta Řehák, jinak dobrák od kosti, nemaje svoji milou paní-

mámu, sblížil se nějak důvěrněji s Boženkou a... nu, zkrátka, stalo se neštěstí.

Když se panímáma po čase vrátila, vyřizovala Božence od rodičů, že si tito přejí, aby se provdala. Ucházeli se o ni tři řádní rolníci, má prý si tedy z nich jednoho vybrati, aby prý byla zaopatřena, dokud jsou rodiče na živu. Boženka se zamyslíla a sestře ani neodpověděla.

Panímáma se tomu arci divila, ale myslila, že sestra neví, pro kterého se rozhodnouti a proto na ni nedotírala, chtějí s tím nějaký čas počkati.

Avšak marné bylo její čekání, mohla začíti kdy chtěla, odpovědi nedostala.

Po čase pak svojí bystrozrakostí poznala, co se sestrou je, a velmi se toho lekla.

Pak ale, řádně vše uvážíc, řekla si, že sestra není první, ani poslední, kterou podobné neštěstí potkalo a umínila si, že sestru neopustí a u rodičů se za ni přimluví, aby jí dovolili vzít si toho, s kým se zapomněla, byť byl i nemajetný.

Když pak jednou se sestrou osaměly, vzala si ji ihned na paškál.

„Poslyš, Boženko,“ pravila, „vím co jest s tebou a proto nemušíš přede mnou více dělati tajnosti. Nechci ti činiti výčitky, nebylo by to také více platno, nýbrž chci se u rodičů přimluviti, aby se to urovnalo. Řekni tedy, kdo to jest.“

Boženka zase seděla jako kamenná socha a ani nepromluvila.

„Nu, řekni tedy,“ naléhala na ni sestra, „jednou to ven musí tak jako tak.“

„Vždyť jest to tvůj Antonín,“ vyhrkla posléze a panímáma se skácela ve mdlobách k zemi.

Co se dále dělo, to veselé nebylo. Manželé se jakž takž smířili, k vůli dětem, ale panímámě zůstal v srdci hrot, který nikdy bolet nepřestal.

Boženka povila zdravého kloučka a po létech se provdala za vdovce s třemi dětmi, který se často opíjel a poklesek jí vždy předhazoval.

A Kačka, ta ubožák svému osudu také neušla.

Vinca Blažek, jako by se vsadil, že ji dostat musí, stále za ní běhal a ji pronásledoval. Když si některého hochu namluvila, do krve jej stloukl, takže za čas nikomu ani nenapadlo, na Kačku se podívat.

Ano i Kačce samotné často nabil, když jej nechtěla poslechnouti.

Sliboval jí hory doly, jen aby si jej vzala, a ubohá Kačka dala se konečně přemluvití a chystala se ku svatbě. Avšak dobrého nic netušila.

Ještě když na „katechismus“ šli do obce, kam byli přifařeni, v polou cestě před ním na kolena klekla a prosila jej pro Boha, aby ji nechal být a nebral si jí, že ví dobře, že ji bude tlouci.

„Já tě budu trendu, ne tlouci,“ řekl Vinca, „já budu rád, že tě mám a že mám pokoj.“

A netloukl jí po svatbě celý týden.

Avšak v sobotu, když byl svoji i tchánovu mzdu v kartách prohrál, a ještě několik zlatek od hostinského vypůjčených, a Kačka pro něho do hospody přišla, bodl ji nožem do ramene a pak již bývala častěji bita jako žito.

Jednou sekal louku, a Kačka, jdouc kolem na trávu, myslila, že bude mítí zajisté žízeň a vzala mu s sebou džbán vody.

Vinca, ze vzteku, že mu nepřinesla pivo, džbánem do břicha ji uhodil, že ubožačka, jsouc právě v požehnaném stavu, zle se rozstonala a musila se navždy zřici radostí mateřských.

A co jídla jí zkazil!

Kolikráte pekla kousek vepřového masa a on, přišed opilý, troubu otevřel a pekáčem i s pečení pod kamna mrštil.

A vzpomněl-li si, že chce k večeri tučnici, musil jí mítí. Když v hostinci náhodou neměli, a Kačka přinesla mu uzenáče, řkouc, že jsou čerstvé, aby jen je jedl, vzal je a psu hodil, řka, že chce tučnici a ona že mu jí musí dáti.

Ubohá Kačka musila pak třeba po tmě, běžeti do města pro kousek tučnice.

Kde kdo chuděru litoval a každý říkal, že jest bláhová, že od něho neuteče, ana jsouc pracovitá, všady by se uživila.

Když jí to někdo řekl, odpovídala vždy, že by jí to bylo málo platno, že by jí všady našel. „Jest to můj osud,“ říkávala, „a musím to snášet.“

Přežila jej o několik roků, a já, setkajíc se s ní někdy, po každé jsem si pomyslela, jak jí musí být blaze, když je zbavena toho tyрана.

Zdali Boženka, sestra panímámy Rehákové a Bětuna někdy vzpomněly, jak vyplnil se jim sen noci Ondřejské.

Nevím, neznala jsem je. Ale Kačka vzpomínala. Ó, ta často vzpomínala, neboť mi, již co stařena, několik roků před svojí smrtí, toto vše vyprávěla.

Tchýně.

Když se Anička Černých měla vdávati, kde kdo jí to rozmlouval.

Bylať Anička nejen hezká jako obrázek, ale také tuze hodná. Slovem nikomu neublížila a jsouc, co se ručních prací a šití týkalo, pravou umělkyní, každému v tom oboru vždy poradila, kdo jí o to požádal.

Nejen že téměř všem děvčatům z dědiny vzorky půjčovala, nýbrž některé docela plésti i háčkovati vyučila. Ba některé troufalejší i nějaký lehký vzorek k vyšití na prádlo nakreslila a s vyšitím onoho jí pomohla.

Někdy se stalo, že přišla některá starší žena prositi, aby jí Anička přistříhla na Jupku, neboť ten čas švadleny v místě nebylo. Anička ovšem žadatelce ihned ochotně vyhověla a zhusta se stalo, že tetka se s panímámou Černou dala do hovoru a Anička zatím, přisednouc ke stroji, tetce skorem celou flandu sešila, takže této již málo zbylo k dodělávání. Že se tetka proto na Aničku nehněvala, snadno uhadneme.

A nyní se měla Anička vdávati do dědiny dosti vzdálené.

Devčata jí arci nezrazovala, neboť se jim všem líbil hezký ženich Aniččin a znáte mladé lidi, ti myslí, co jest hezké, že jest i hodné.

Starší však tetky i mužští říkali, že prý matka ženichova má býti tuze podivinská a zrazovali Aničku, ať se ještě nevdává, že má dosti času a zajisté se jí později něco lepšího naskytne. Říkali, že taková panímáma někdy tuze zlobí a sekýruje, ano i mezi mladými mrzutosti dělává.

Anička však, která již tři sestry provdané měla, které také měly tchyně, a nikdy si slovem nestěžovaly, se tomu jen smála.

„Matku si nevezmu,“ říkala, „když jí neublížím, co by tedy mohla proti mně míti? Však lidé pomlouvají každého. Kde jest matka, tam jest přec požehnání,“ rozumovala.

Spoléhala také na to, že všechno umí a tudíž se tchyně nebála. Ubožáčka! Jak se přepočítala!

Když se vdala, viděla, že neumí vlastně nic, neboť panímatce neudělala nic vhod, ani nic patřičně do ruky nevzala.

Když postavila oběd na plotnu, šla panímatka a hrnce přestavěla. Když vypraly prádlo a Anička ho pověsila, neudělala to také dobře a panímatka je musila jít po ní jinak převěsiti.

A co se jí natrápila s vařením!

Anička uměla dobře vařiti levná a chutná jídla, kterých panímatka ani neznala, avšak když je uvařila, říkala tato, že to nemůže jísti.

Chtěla, aby Anička vařila denně maso i pro chasu, říkouc, že jest to nejlevnější, a když Anička, jsouc z domova zvyklá šetřiti, odpírala, zle se na ni katila, avšak po straně zase Aničku pomlouvala, že neumí šetřiti.

Panímatka byla též královnou všech klepen a drandati s lidmi bylo její rozkoší. To se však Aničce protivilo, neboť jí byla nejmilejší kniha, třebaž že také s lidmi promluvila, ale něco vážného, neboť klepů ani neznala.

Proto jí však tchyně pomlouvala, že jest pyšnou a s lidmi mluvit nechce. Když se však Anička s někým setkala, s kým si po chuti pohovořiti mohla o něčem, co jí zajímalo, nebylo to tchýni také vhod a vinila Aničku ze špatnosti.

Ubohá Anička teď často vzpomínala, jak jí lidé varovali před svatbou před tou zlou tchyní a jak ona tomu nevěříc, s takovou důvěrou se vdávala.

Ani se tomu, chuděra, dosti vynadiviti nemohla, jak jest to možno, že mohou být lidé tak špatní jako její tchyně.

Snad kdyby se byla hádati chtěla, bylo by to bývalo jinaké, avšak to bylo jemnocitné a vzdělané Aniče sprostým a tak si ulevovala pouze slzami.

Muž její, slaboch, který po králi Šalamounovi ani vlasu nezdedil, býval na ni mrzut, říká, že si nemá vše tak tuze bráti. To Aničku tuze bolelo a netrvalo dlouho, vymizela z nitra jejího poslední jiskřička náklonnosti k němu a zbyla jí jen trpkost a z veselé Aničky stala se žena zádumčivá a nervosní, jejíž nitro bylo téměř otráveno.

Jen její drahá matička byla její útěchou, té si vždycky postěžovala.

„Víte, maminko,“ říkala Anička, „říká se, že před svatbou lidé pomlouvají, ale vždycky to pomluva není, někdy jest to pravda, jako u nás, jenom že jest moje tchyně desetkrát horší než jak jí lidé dělali. Já aspoň kdybych deset dětí měla, tedy se nesmí žádné jinak vdát ani oženit, než tak, že musí být ti mladí po svatbě aspoň několik roků samotni. Když pak ti rodiče tak sestárnou a onemocní, že si více nejnútnejší udělání nemohou, pak je mohou děti vzít k sobě a k smrti jim dosloužit, ale když se děvče vdává, tedy má býti od prvního překročení prahu v domě ženichově jedinou paní a kde to není, tu jest lépe nevdávat se vůbec.“

Ubohá Anička! Co as vše musila vytrpěti, kolik slz as vyronila, než této zkušenosti nabyla!

Srdce matky.

Manča Prošková byla děvče čilé a pracovité a hospodyně si jí tuze chválily. Ovšem, bez ženicha se to nedalo ani mysliti, neboť byla Manča také fešačka. Měla ovšem nápadníků více, ale jí se nejlépe líbil Josef Závora a s tím si také udělala známost a měla ho opravdu ráda.

Ovšem byli oba dva mladí, ale rádi se měli a když po dvouleté známosti Josefa k vojsku odvedli, mohla si Manča oči vyplakati.

Josef byl také velmi zarmoucen, že Manču opustiti musí a stále jí vyhrožoval, že nepočká-li na něho, jistě něco provede a žáril již předem.

Marné bylo ujišťování Mančino, že mu zůstane věrnou a počká na něho, Josef jí nevěřil a stále ji trápil.

Snad že u vědomí nastávajícího loučení láska jejich vášnivěji vzplanula, snad že si chtěl Josef Manču pojistiti, aby mu věrnou zůstat musila, nu zkrátka, když Josef k vojsku odešel, cítila Manča, že se stane matkou.

Plakala ovšem tuze a matka její zle se s ní vadila, avšak konečně se dala obměkčit a Manču domů vzala, když se její hodina blížila. Jen několik dnů byla Manča doma, když povila zdravou holčičku.

Dala jí pokřtiti po sobě a měla z Mařenky, jak jí ihned říkati počala, skutečně radost, jako snad každá matka neboť takové robátko nemilovati může jen člověk bez citu.

Když bylo malé Mařence čtrnácte dnů a Manča úplně zdravá počínala pomýšleti, kam by se měla obrátiti po nějaké práci, přišla jí paní bába s lákavým návrhem.

Má prý v blízkém městě známou, která do Prahy kojné dohazuje, a ta jí prý říkala, že má dobré místo v Praze u bohatých židů, zdali by prý paní babička o nějaké zdravé kojné nevěděla. Tato prý ihned vzpomněla na Manču a schválně k ní zašla. Tuze Manči domlouvala, aby jen šla, že židé platí mnohem více než rodiny křesťanské a tudíž že si může hezké peníze vydělati a zajisté že toho litovati nebude.

Manču návrh paní báby tuze překvapil a při myšlence, že by měla malou svoji Mařenku opustiti, až se zachvěla.

Myslila, že zůstane doma u matky a bude choditi na výdělek a tak ty necelé již tři roky do Josefova návratu nějak přetluče.

Také v tom smyslu paní bábě odpověděla, ale tato se jí vysmála.

„To toho pochytíš,“ pravila, „někdy je práce, někdy ne, takového nuzování užiješ ještě dosti, ale teď jen jdi. Budeš míti

dobrou stravu a zajisté i dosti nového i obnošeného šatstva obdržíš, takhle ti celý plat zbude.“

To ovšem bylo tuze lákavé, ale opustiti Mařenku, to bylo nad pomyslení.

„A co moje dítě.“ řekla Manča, „jak je zde mohu zanechat?“

„Však ti je máma obhlídá.“ odbyla jí bába. „na co jsou cumle a kozí mléko jest také zdravé a nejsi snad žádná hraběnka, aby se s dítětem rozloučit nemohla; však se zase vrátíš!“

Manča nemohla pochopiti, že by ona svoje dítě nemohla mítí tak ráda, jako hraběnka svoje dítě ráda má a nevěřila, že by některá matka na světě, byť byla sebe bohatší a vznešenější, svoje dítě více milovala, než ona svoji zlatou Mařenku, jak jí v duchu nazývala.

Nahlas ovšem to nevyslovila, aby se jí bába nevysmála.

Bába, vidouc že se Manča rozmýšlí, kula železo dokud bylo žhavé a hučela do Manči jako do dřeva a přibrála si ještě na pomoc Mančinu matku, která, zlákána vyhlídkou, že jí dcera peníze posíláti bude, jala se též Manči domlouvati, aby jen šla bez starostí, že jí dítě obhlídá.

Manča si konečně dala říci a počala se s těžkým srdcem chystati. Bylo jí arci smutno až k zoufání a skládajíc svoje hábky, litovala, že se dala přemluviti, avšak matka ji konejšila, že těch několik měsíců také uteče a pak že prý se ještě nadře na polích dost a dost a k tomu za pár krejcarů, kdežto zde prý vydělá pěkné peníze, užije dobrého jídla a za nic prý téměř, za lenošení.

Manča si pomyslí, že by raději doma suché brambory jedla, jen kdyby mohla být u své zlaté Mařenky, ale slova více neřekla.

Ale bylo jí smutno, k smrti smutno!

Konečně nadešla chvíle loučení. Naposled nakojila Mařenku a líbajíc ji nesčíslněkráté, prosila matku pro Boha, ať jí dítě dobře opatruje.

„Buď bez starosti, cožpak jsem nějaká necita,“ odbyla jí matka. „když jsem vychovala tebe, vychovám snad i tvoje děcko.“

Manča více nehlesla a pokřižovavši Mařenku naposledy, konečně odešla.

Ale cestou ku městu bylo jí hrozno. Nohy měla těžké jako centy, takže je sotva utáhnouti mohla a stále měla pocit, jako by jí někdo strkal zpět.

Když došla do města, byla od dohazovačky plísněna, že jde tak pozdě, že vlak jím ještě ujede a oni budou musit čekati na následující.

Manča si pomyslí, že by nebylo neštěstím, kdyby žádný vlak vůbec již do Prahy nejel, ale vlak přec jel a ještě dostihly ten prvý, s kterým jeti chtěly.

Když přijely do Prahy a šly z nádraží ulicemi na Staré město, kde měla zámožná rodina velkoobchodníka Salmona svůj dům, ani Manči nenapadlo, aby se podívala cestou na nádherné výkladní skříně, ani na cos jiného.

Nemyslila ani na to, že jest v Praze, neboť její myšlenky byly stále jen u její zlaté Mařenky a při vzpomínce, jak se asi vzbudila a maličká ústa její že marně hledají prs matčin, bylo jí k zoufání.

Když přišly do domu, poučila ji dohazovačka ještě, jak má pozdraviti a šly rovnou nahoru do bytu.

Tam byly již očekávány a Manča musila ihned dítě přiložiti k prsu, aby prý jí mléko netlačilo neb neteklo.

Ale malý, černovlasý, kudrnatý Raimund, kterého kojiti měla, nechtěl prs vzíti, neboť byl již týden starý a zvyklý píti se lžičky.

V Manči vzplanula jiskřička naděje. Aby tak dítě prs vůbec nevzalo a ona byla poslána domů, pomyslí si a blahý pocit rozvlnil jí nitro.

Ale dohazovačka si věděla rady. Stríkala dítěti mléko do úst a tak dlouho dítě všelijak mořila, až konečně ssáti počalo.

Ubohá Manča měla po naději.

Když pak dítě usnulo, nařizeno jí, když se byla najedla, aby si též lehla na pohovku, že jest unavená a paní Salmonová s dohazovačkou odešly do druhého pokoje, kdež spolu dlouho německy hovořily.

Když se dítě vzbudilo a Manča, přebalíc je a nakojíc, opět je uložila, slyšela k svému zděšení, že dohazovačka již odešla.

„Proč utekla, proč mi neřekla, že odchází?“ tázala se, všecka se chvějíc.

„Myslily jsme, že spíte,“ řekla paní Salmonová, „ale vždyť snad vám na ní nic nezáleží a nerozčilujte se, dítěti by to škodilo,“ napomínala ji.

Manča více nehlesla, ale bylo jí, jakoby ji dohazovačka byla podvedla.

A nyní jí nastaly smutné časy, neboť nemajíc jiného na práci nežli děcko, měla dosti času na vzpomínání, neboť malý Raimond byl zdrav jako ryba a jsa nasycen, spal vždy jako dudek. A Manča, sedíc u jeho nádherné postýlky, vzpomínala vždy, co as dělá její zlatá Mařenka.

Psala také často matce, ale na všechny její prosby o nějaké bližší zprávy o Mařence, dostávala jen za dlouhý čas lístek s kratičkou zprávou, že jsou všichni zdraví. O Mařence ani slova!

A ona by tak ráda byla četla, jak dítě roste, jak se již směje a si brouká.

Malý Raimund rostl jako z vody a díval se již kolem sebe jako mudrc.

Kdybych to zlaté dítě aspoň spatřit mohla, myslívala si Manča, aspoň na jeden okamžik, ale na to nebylo pomyslení.

Když již byla pět měsíců v Praze, dostala dopis od Josefa. Psal, že byl doma, že viděl Mařenku a jakou má z ní radost a Manča byla radostí u vytržení. Čtouc dále, jaká je to mizerie na té vojně, když jest člověk tak úplně bez groše, okamžitě bez rozmyšlení několik zlatek mu poslala. A Josef byl zato vděčným. Psal často, ale stěžovat si nezapomněl nikdy, věda, že si nestěžuje nadarmo.

Již osm měsíců byla Manča v Praze a stesk její po domově byl stále větší. Ani jí, chuděře, nenapadlo, že by mohla vypovědět a jeti domů, neboť měla za to, že musí zůstat, až bude propuštěna. Ale Salmonovi to ani nenapadlo, aby kojnou pro-

pustili, neboť malý Raimund rostl jako z vody a byl tlustý jako když jej masem oplácá.

Manča, majíc hojnou a dobrou stravu a jsouc nucena stále pít pivo, měla hojně mléka, takže nebylo dosud potřeba dítě přikrmovati a toto žilo posavad pouze od prsu.

Tu jednoho dne, jedouc s nádherným kočárkem s dítětem na procházku, setkala se s panібábou z jejich dědiny.

Radostí nevěděla co počítí a zahrnula bábu otázkami, kde se v Praze béře?

Bába sdělila, že potřebovala tak leccos pro svůj obor, kapky a jiné věci a v Praze prý jest vše lepší a levnější.

„A co u nás, co Mařenka, kdy jste ji viděla?“ Manča se dychtivostí trásla.

„Byla jsem u ní, když zemřela,“ řekla bába, „máma mne tenkrát zavolala, že má psotník, avšak pomoci jsem jí nemohla. Nu, je jí tam chudince lépe.“

Kdyby byl do Manči z čista jasna hrom udeřil, nebyla by se tak lekla.

„Kdy zemřela?“ Manča ta slova téměř vykřikla a chytla bábu za rameno.

„Byly jí as dva měsíce,“ řekla bába, „což ty to nevíš? Máma ti to nenapsala?“

Manča se zapotácela. Její Mařenka mrtva! A ona nic nevěděla! Matka jí to zatajila! A proč? A Josef, ten lhář! On psal, že Mařenku viděl! Ten podvodník!

Panібába hleděla udiveně na Manču a uvědomila si, že vyvedla hloupost. Ale což ona mohla vědět, že stará Prošková dceři smrt dítěte zatajila?

„Nu, neplaš se,“ řekla Manči, „zemře do roka dětí víc na psotník, to jest již dětská nemoc.“

Ale Manča jí více neposlouchala.

Vzchopila se a obrátivši kočárek, jela rovnou domů.

Paní Salmonová se až lekla, když Manča přiletěla s chvatem, jako by za ní hořelo.

„Pro Boha, Mary, co se stalo? Stůně snad Raimundek?“ Tak volala paní, hledíc na Manču, která všecka zsinálá, na celém těle

se třesouc a zuby jektajíc, dítě jí podávala a ihned se jala shledávat a skládati svoje věci.

„Musím domů, dítě mi zemřelo,“ vyrazila ze sebe Maňa.

„Cože, domů? To nejde, tak náhle nesmíte domů, vždyť jest Raimundek zvyklý dosud pouze na prs, aspoň čtrnáct dnů musíte zůstat a začneme ho přikrmovati, aby pak snáze prsu odvykl,“ protestovala paní.

„Nemohu zůstat, jedu ještě dnes,“ řekla Maňa. „oni mne přelhalí. Maňenka jest již půl roku mrtva. A já nic nevěděla!“ A proud slzí svlačil její líce a nyní se teprve vášnivě rozplakala.

Paní Salmonová nevědouc si rady, poslala na rychlo pro chotě.

Tento přišel a vyslechl oč se jedná a po krátkém rozmyšlení radil choti, ať jen Maňu nezdržuje, když jest tak rozčilená, že by to pohnutí mysli mohlo dítěti spíše uškoditi než co jiného. A stran živění dítěte ať poradí se s lékařem.

Paní uznala, že má muž pravdu a Maňu více nezdržovala.

Sama jí nyní radila, kterým vlakem má jeti a vyplácjíc jí mzdu, kterou ještě dostati měla, ještě jí několik zlatek přidala a něco obnošeného šatstva.

Maňa sotva že poděkovala, neboť jí bylo vše lhostejno.

Přišedši na nádraží, sebrala veškeré své síly, koupila si lístek, vstoupila na peron a tázala se, do kterého vlaku má jíti.

Zelezniční zřízenec, vida uplakanou mladou ženu, ochotně jí ukázal i do kterého vozu si sednouti má a ona ve voze vyhledala si tmavý koutek a tam usednuvši, opět se vášnivě rozplakala.

„Proč mne jen přelhalí, proč?“ Tak tázala se stále, nenalézajíc odpovědi.

Že by matka ze zisku pro těch pár zlatek, které jí posílala, mohla jí tak zarmoutiti, že jí ani nedopřála, aby svoji Maňenku, třeba mrtvou, naposledy zlíbala, aby jí do rakvičky oblékla a do té země uložila, to pochopiti nemohla.

Myslila, ubohá Maňa, že se zbláznit musí a nemohla se ani dočkat, až vlak zastaví. Ani hladu necítila a nevzpomněla, že

jí paní Salmonová studené pečeně, chleba a koláčů do uzlu dala, nemyslila vůbec na nic.

Jen na svoji zlatou Maňenku myslila, jak tam již dávno dřímá na tichém hřbitově a jen toužila, aby již byla u ní, u toho dražého rovečku.

Konečně vlak zastavil a Maňa, sebravši chvatně svoje uzle, spospíchala známou cestou k dědině, ale v polovině cesty zahнула vpravo a rovnou na hřbitov.

Přišedši k hřbitovní zdi, nerozmýšlela se dlouho, chvatně uzle přehodila, přes zeď přešla a nehledíc vpravo ani vlevo spospíchala ku hrobu svého otce. A hle, tušení její jí neklamalo!

Na hrobě otcově, na kterém stál železný kříž, byl ještě jeden malý bílý křížek, který tam dříve nebýval.

Maňa sklesla u hrobu jako zlomená a hlasitě zaštkala.

Moje zlatá Maňenko! Proč mne přinutili tebe opustit? Proč jsem poslechla? Tak a podobně kvílela ubohá Maňa v bezměrném žalu.

Ani si nevšimla, že ji někdo pozoruje, dívaje se přes zeď. Byl to starý výminkář Kůžela, který, nemoha již pracovati, aspoň se rád po polích prošel a jda právě kolem hřbitova a zaslechnuv, že tam někdo hlasitě nařiká, nahlédl přes zeď a poznal Maňu Proškovu.

Vida, že se bolestí téměř svíjí a křížek i roveček vždy znovu a znovu líbá, mínil, že bude lépe, když ji chvíli nechá, aby se bolest její vybourila.

Konečně se Maňa poněkud ztišila; aspoň nenařikala více hlasitě.

Nyní teprve na ni zavolal.

Lekla se téměř a nemohla ani promluvíti.

„Maňo, pojď se mnou domů a neplač již,“ domlouval jí, „není to více nic platno. Přej dítěti svatého pokoje a pojď, bude brzy večer.“

„Ach, pantáto zlatý,“ lkala Maňa, „vy ani nevíte, jak mi jest.“

„Abych nevěděl,“ odpověděl, „vždyť mi také děti zemřely, ale Bohu poručeno, musíme to snést a pojď již se mnou, pohovoříme si.“

Manča, dojata vlídností výminkářovou a jata náhlou touhou po sdílnosti, zlíbala ještě jednou roveček Mařenčin a přehodivši opět svoje uzle přes zed', přelezla tuto a šla s výminkářem k dědině.

„Jen se vyplač, to ti uleví,“ hovořil výminkář, „vím, jak ti jest. My jsme s nebožkou panímámou pět takových andílků pochovali a některé bylo již rok staré. Také jsme pro ně plakali a nebylo nám to nic platno. Nu, ještě že nám Toník zůstal.“

„Víte, pantáto,“ řekla Manča, „kdybych byla bývala doma, ještě bych to snad snesla, vím, že zemře dětí více, ale že mne tak klamali a mě ani o nemoci, ani o smrti dítěte vědět nedali, to snad matce nikdy neodpustím. A Josef mi nesmí více na oči.“

„To ovšem nebylo od nich hezké, ale již se upokoj a budeš-li chtít opět do služby, tož přijď k nám, naše Andula se vdává, sám naší mladé řeknu,“ pravil výminkář.

„Zaplať vám Pán Bůh, pantáto, přijdu ráda a teď s Pánem Bohem!“

„Pán Bůh tě opatruj a potěš,“ řekl výminkář a hleděl za Mančou, která zmizela v malé chaloupce na pokraji vsi.

Manča, chvatně vcházejíc, zastala matku vycházeti právě z chléva s hrnkem mléka v ruce, který leknutím div neupustila, vidouc Manču chvatně vejíti.

„Co se stalo? Proč tak běžíš? Až jsem se tě lekla,“ řekla matka.

„Tak vy jste se lekla, že jdu domů,“ řekla Manča. „A já jsem se neměla leknout, když jsem slyšela, že moje dítě jest již dávno mrtvo. Proč jste mi to nepsala? A nechala jste si posílat peníze na jeho výživu, když již bylo dávno mrtvo. Věru jest to hezké od vás, ukázala jste, že máte dobré srdce, ale já vám ukáži, že jsem vaší dcerou. Jak vy mně, tak já vám a ten lump ať mi ani na oči vícekrát nechodí, ani vidět jej nechci.“

Stará Prošková poslouchala celá ztrnulá a nezmohla se ani na odpověď.

Manča neřekla také ničeho více a sebravši ještě co bylo jejího, odešla rovnou ke Kůželovům do statku, kdež ji rádi přijali. Znalit ji co dobrou dělnici.

Sloužila u nich dlouho, ale k matce nikdy nedocházela, nemohouc jí odpustiti, jak jí ublížila a Josefovi, když z vojny přišel, vzkázala, že jej vidět nechce.

Po létech se provdala za vdovce chalupníka, který byl k ní tuze hodný a Manča mu to zase oplácela na dětech, které ji měly rády jako matku vlastní.

Sama dítek vlastních více neměla a jen ten roveček Mařenčin opatrovala a milovala.

Rodina Vrchovcova.

Když podělkář Vrchovec zemřel, plakala snad celá dědina nad ubohou vdovou a jejími šesti dětmi.

Však to také bylo neštěstí!

Šest dětí, z nichž nejstarší dcerka Terezka byla teprve desítiletá a po ní hoch Prokop, devět roků star. Nejmladší pak byl hošík dvouletý.

A k tomu pouze matčiny holé ruce, které měly pro celou rodinu chléb vydělávati. To bylo arci skorem nemožno!

Šlo to také velmi ztěžka a přes všechny podpory bohatých sedláků, kteří se všemožně snažili bídu jejich zmírniti, býval u nich často hlad.

Ovšem, že sedm krků něco spotřebuje a má-li býti jen třikrát denně mísa plná a není žádná spiže, odkud by se nabrati mohlo, jest to zlé.

Obývali Vrchovcovi malou světničku v domku, který patřil sedlákovi, u kterého Vrchovec se ženou podělkovali.

Nyní ovšem podělkovala Vrchovcová sama u téhož sedláka, ale kam to stačilo, když dříve nebylo v ničem dostatku, když pracovali dva!

A děti byly ještě tuze malé, aby něčím vypomáhati mohly.

Terezka arci se činila, seč její mladé síly stačily a když matka po práci odešla, děti opatřila a matkou schytané jídlo uvařila.

Prokop, který byl vždy trochu hloubavý, stále přemýšlel, co

by měl činiti, aby bídu jejich trochu zmírnil. Avšak co mohl činiti hoch devítiletý?

„Kdybych šel do služby,“ rozumoval, „co by to prospělo? Dostal bych arci místo za pasáka, kde bych se aspoň najedl, ale co naši? Tím bych jim nepomohl.“

Po dlouhém rozmýšlení se rozhodl, že půjde po prosbě.

Když nám tatínek zemřel a je nás tolik a jsme všechny malé, není to žádná hanba, řekl si a sdělil matce svůj úmysl.

Ta, chuděra ustaraná a sedřená, pouze hlavou přikývla.

„Dělej, jak myslíš,“ řekla, „jen hled, aby se ti nikdy nic zlého nestalo a zůstaň hodný.“

„Nebojte se, mámo,“ konejšil ji Prokop, „dám si pozor, aby se mi nic nestalo. A hodným také zůstanu, buďte bez starosti. Všude řádně poprosím a dostanu-li něco, řeknu: Zaplat Pán Bůh a půjdu. A nebojte se, že bych někde něco vzal. To nikdy neudělám, vím, že jest to hřích a hanba.“

Slyšíc syna takto mluvit, upokojila se Vrchovcová a na jeho žádost spravila mu menší starou nůši a dala do ní několik čistě vypraných klůčků a Prokop, vzav nůši na záda, vypravil se „do světa“.

Šel časně ráno a k večeru se navrátil. Obešel tři nejbližší dědiny a přinášel dosti potravin, ba i několik kousků starého šatstva.

Selky, vidouce hoča třebas chudobně, ale čistě oděného a na otázku, odkud a čí jest, slyšice co a jak, neskrblily.

Prokop, přišed domů, s radostnou tváří vykládal svoje zá soby z nůše a vyprávěl při tom, kde všady byl a co se jej kde vypyávali.

Buchtou a dva vdolky, které přinesl, rozdělil čtyřem malým sourozencům, řka, že Terezka, jsouc starší, může se spokojiti chlebem. On sám že nechce ničeho, an prý na dvou místech dostal polévku a v jednom statku dokonce dobrou rýžovou kaši a cestou že též kousek chleba snědl.

Terezka, která mezi darovanými hábky hezkou sukni pro sebe našla, byla spokojena a Prokopovi přisvědčila.

Vrchovcová, uloživši Prokopem přinešené potraviny, chléb, brambory a uzlíček mouky, jala se prohlížeti kousky šatstva, které též donesl, a dala se hned do zašívání a při tom děkovala v duchu Pánu Bohu, že hochovi tu myšlenku, jak věřila, vnukl, aby šel po prosbě.

Řekla si v duchu, že kdyby Prokop jen dvakráte za týden donesl tolik jako dnes, bylo by jím hezky spomoženo.

A Prokop chodil nyní častěji a odvažoval se i do dědin vzdálenějších. Přinesl někdy více, někdy méně, ale s prázdnem nepřišel nikdy.

A dostal-li někde buchtu a vdolek, nikdy toho ani neokusil a přišed domů, vždy malým sourozencům rozdělil, říkáje, že sám dostane často něco, co se uschovati nedá a hned snísti musí a tak že ledaco oblízne.

Že by byli za to sourozenci pro něho do ohně šli, netřeba dokládati. Poslouchali jej na slovo a stačilo jen říci, že jim ničeho nedonese a děti byly zticha jako pěnky a každé dělalo, co Prokop nařídil.

Také Terezka dbala, aby se s bratrem nikdy neznasvářila, vědouc, že jí může častěji nějaký kus šatu přinésti, neboť přes všechnu chudobu byla přec jen děvčetem a jak víme, žádné děvče kouskem šatu nepohrdne.

A také rozličná dobrodružství na svých poutích k dobrým lidem Prokop zažil.

Jednou dokonce mámě ženicha namluvil!

Byl tenkrát ve vsi trochu vzdálenější a sešel se tam s pobudou, který též po prosbě chodil, ačkoliv byl dosud statný a práce schopný.

Vyptával se hoča odkud je a slyše, že jim otec zemřel, ochotně prohlásil, že by si matku jejich vzal a že by pak společně s Prokopem po prosbě chodil, dokládaje, že by pak mnohem více donesli.

Také hned bez rozmýšlení veškeré kapsy svoje Prokopovi do nůše vyprázdnil a i vše, co v následující vsi vyprosil, k tomu přidal.

To však milého Prokopa zarazilo, neboť nabízený tatík se mu „nezdál“.

Když pak se jej tulák otázel, jak se vlastně jmenují, napadla mu bleskurychle spásná myšlenka, říci mu jiné jméno a bez dlouhého rozmýšlení řekl, že Koubovi. Koubů bylo totiž v jejich vsi více než moc.

Prokop, vida jak nahodilý matčin nápadník nedělá žádného rozdílu mezi mým a tvým a vše jemu do nůše skládá, vytušil, že chce jítí přímo s ním, aby svoje námluvy ve skutek uvedl a počal přemýšletí, jak by mu co nejšikovněji upláchl.

A šťastně se mu to také podařilo.

Přišli totiž do vsi, která byla od jeho rodné již jen as tři čtvrti hodiny vzdálená a rozešli se po prosbě; jeden po pravé straně, druhý po levé. U kostela se pak měli sejítí.

Prokop šel a díval se všady, nemají-li dozadu otevřená vrata.

A hle, štěstí mu přálo, neboť ve čtvrtém statku vozili právě mrvu a měli oboje vrata otevřena.

Té příležitosti použil milý Prokop a zadními vraty vyklouznuv, přes humna na polní cestu seběhl a pak pelášil cestou necestou k domovu.

Vrchovcová, která již z práce doma byla a na dvorečku dříví štípala, velice se lekla, domnívající se, že se Prokopovi něco zlého přihodilo.

„Mámo zlatá, zavřete dvířka,“ volal Prokop zdaleka, „a pojdte se honem schovat!“

„Copak se stalo? A proč tak utíkáš?“ tázala se matka ustrašeně.

„Jen uzamkněte a pojdte se schovat, přijde vám ženich,“ vyhrknul konečně Prokop a v rychlosti matce vypověděl co a jak.

Vrchovcová nevěděla, má-li se smáti aneb Prokopa pořádně vyplatiti.

Uvěřivši však ujišťování jeho, že za nic nemůže, nakázala hochovi, aby více ze světnice nevycházel a dvířka u dvorečku i dveře řádně uzavřevši, vařila večeri. Prokop si zalezl do koutečka a ani nedutal.

Druhého dne, přišedši do práce, uslyšela Vrchovcová novinu.

K večeru prý přišel ku vdově Koubové nějaký tulák a tvrdil prý jí, že se sešel s jejím synem a že se smluvili, že on si matku vezme a budou spolu po prosbě choditi.

Koubová, která žádného syna vůbec neměla, nýbrž jen dvě dcery, které již ve službě byly, poslouchala jako vyjevená a konečně řekla, že to jest mýlka.

Když však tulák jí to věřiti nechtěl a mlel stále svou, dopálila se Koubová a neodbytného nápadníka koštětem vyprovodila.

Vrchovcová ovšem hned věděla odkud a jakým způsobem Koubová k tomuto nápadníku přišla a také to vypověděla.

Bylo z toho ovšem smíchu po dědině dost a dost, avšak milému Prokopovi do smíchu nebylo, neboť se bál, aby se někdy s tulákem nesešel a tento jej pořádně nevyplatil za to, že jej přelhal.

A dlouho ještě, jda po prosbě, vždy se starostlivě ohlížel a všem tulákům se zdaleka vyhýbal.

Jednou jednomu sedlákovi, který byl švagrem onoho, u kterého Vrchovcová podělkovala, poslo prase a sice docela náhle, beze vši nemoci.

Po dlouhém otálení a výmluvách přiznala se mladšinka, že mu dala nažrati horkých bramborů.

Byla ovšem řádně vyplíněna, avšak co platno, prase bylo pryč.

Sedlákovi bylo až líto prase zakopati, avšak sám jej užítí neb chase vařiti to věděl, že nemůže, jelikož by to nestálo za pomluvy.

Vtom si vzpomněl na Vrchovcovi a mínil, že by se tito neotrávili, kdyby prase snědli, jelikož žádnou zlou nemoc nemělo, a jednou by si řádně omastili. Zmínil se o tom svému švagrovi a ten jemu přisvědčiv, Vrchovcové to pověděl. Tato ovšem prase ráda vzala, těšíc se, co bude mítí omastku, neboť bylo tlusté jako koulička.

A nyní byly pár dnů u Vrchovců vepřové hody. Zamastili si jednou řádně žaludky a zvláště děti si libovaly.

Za nějaký čas, když jednou večer před spaním se jako obyčejně vespolek hlasitě modlili, jak to již bývá, „Otčenáš“ za tátu, za dušičky a tak dále, pravil mudrc Prokop: „Pojďme se ještě pomodlití jeden „Otčenáš“, aby zase někomu pošlo prase!“ Terezka však protestovala, že jest to prý hříchem a matka dokonce Prokopa za ta slova štuchancem obdařila.

A léta plynula, děti Vrchovcovi vyrostly a rozešly se po službách, provdaly a oženily se a některé si i k baráku pomohlo.

Také Prokop se zmohl na chaloupku a kousek pole a k tomu si několik korců najal. Měl dvě krávy a hospodařil a vedlo se mu dosti dobře.

Jednou vypukla ve vsi červenka mezi vepřovým dobyt看em a mnoho vepřů jí padlo za obět. Mezi nimi též Prokopu Vrchovcovi dva pěkní běhouni.

Taková nehoda mrzí i většího sedláka, natož domkář, ten jí cítí ještě více.

„Vidíš, Terezko,“ pravil Prokop sestře, když jej tato navštívila, „vzpomněl jsem si, jak jsem se tenkrát chtěl modlití, aby zase někomu pošlo prase a teď vím, jak jest to nemilé, když taková nehoda člověka potká.“

„Co bys na to vzpomínal,“ řekla Terezka, „vždyť byls tenkrát dítětem a dětské žvatlání nikdo vážně neběře. Snad bys nemyslel, že by to byl trest. To vypust' z hlavy, vždyť pošlo prasat více, ne jen tvoje.“

„Máš pravdu,“ řekl Prokop, „nu, snad si zase k jiným pomohu,“ a slovy sestřinými jaksi upokojen, šel zase s chutí po své práci.

Přemožená vášeň.

Ve vsi N. se počalo povídati, že se Toník Doubků chce dáti na vojnu. Divil se tomu kde kdo, ale přec jen většina a zvláště muži mu dávali za pravdu. Doubkova chalupa nebyla největší

a děti měli dosti, které ku práci úplně postačovaly, takže se mohli bez Toníka dobře obejítí.

Toník, ač teprve šestnáctiletý, byl řádně vyučen hudbě a ve hře na křídlovku se mu málo který hudebník vyrovnal.

Myslel si tedy, že by mu na vojně u plukovní hudby také zle nebylo a má-li po dvacátém svém roce býti vojákem tři roky, že si nyní odslouží čtyři a do dvacátého roku že bude mítí vojančinu odbytou.

Otec mu přisvědčil a dal mu ochotně svoje svolení, ale matka se o svého nejmladšího tuze strachovala a plakala kudy chodila.

Toník jí však sliboval, že dá dobrý pozor, aby se mu nic zlého nestalo, aby jen byla bez starostí a tak se konečně jakž takž upokojila. Schystala mu vše potřebné a Toník, rozloučiv se snad s každým ve vsi a přijav požehnání rodičů, odešel, slíbiv ještě, že bude často psáti.

Byl však náhodou přidělen k jednomu pluku, který ležel v Haličí a tak přišel milý Toník do větší dálky, než zajisté počítal a měl málo naděje na časté dovolené, což nejvíce hnětlo jeho dobrou matičku.

Nedalo se však nic dělati a Toník, zvyknuv vojenské kázni, psal vždy domů, že jest spokojen a že se mu dobře vede. Že byl dobrým hudebníkem, získal si záhy přízeň svých představených a měl se skutečně obstojně.

A jako nic na světě věčně netrvá, tak uběhly i ty čtyři roky a Toník se vrátil domů živ a zdrav k veliké radosti matčině i ostatních.

Doma se zatím udály některé změny.

Bratr Jan se přiženil do menší chalupy ve vsi a dobře se mu vedlo. Sestra Marie měla právě před svatbou s větším chalupníkem též ve vsi, vdovcem s třemi dětmi, a bratr Josef, který měl dostati chalupu doma, měl též známost s děvčetem z přespolní dědiny a měl mítí na jaře též svatbu.

Toníkovi určen podíl na penězích.

Byl spokojen a prohlásil ihned, že zůstane u bratra Josefa a bude zastávati místo čeledína, s čímž všichni souhlasili.

Jen si vymínil, aby mu bylo dovoleno hrát s kapelou, u které již hrával než na vojnu odešel, neboť nechtěl milou mu hudbu zanechat.

Josef souhlasil, říka, že mu rád dopřeje tohoto vedlejšího výdětku.

Kapelník ochotně přijal Toníka, kterého sám vyučil, jsa rád, že má o výtečného hudebníka, který se zajisté na vojně zdokonalil, více.

Bral Toníka často v neděli, když pořádány taneční zábavy, s sebou do všech dědin v okolí a Toník si hezký peníz vydělal.

Když pak přišel ráno domů, nechal jej bratr Josef až do poledne spát a sám se zaň přičinil, i pak, když byl již ženat a pánem chalupy.

To by bývalo všechno v pořádku a rodiče měli věru radost, že se jejich dětem dobře vedlo a doufali, že se Toníkovi časem zajisté též něco hodí, prozatím že má času dosti.

Avšak milý Toník, ačkoliv přišel z vojny takto docela zdravý, přinesl si přec něco nepěkného a sice jednu neblahou vášeň, o které dlouho nikdo nevěděl.

Zvyknul si totiž líznouti si někdy kořalíčky.

Dal si arci pozor a napil se jen docela v tajnosti, aby nikdo nic nezpozoroval a když přišel ze zábavy, na které hrál, nedivil se nikdo, když nebyl strízlivý, neboť kterýpak hudebník přijde ráno ze zábavy bez opičky?

Málo který a za své peníze si ji nekoupí obyčejně žádný, neboť mnohý rozjařený tanečník přeje hudebníkům více než sobě.

Doubkovi ani nenapadlo pátrati, zdali byl Toník opilý kořalkou neb pivem a kdyby byli i věděli, že pil kořalku, byli by myslili, že ji pili hudebníci všichni, že za ně někdo platil a tak to zůstalo dlouho utajeno.

Konečně si Toník udělal známost s jedním děvčetem ze vsi a chtěl se ženiti.

Ačkoliv byla Rozárka jen dcerou domkáře a měla malý podíl, přec mu Doubkovi nezbraňovali, neboť byla z rodiny řádné a pracovitě a tudíž byli jisti, že s ní Toník bude zajisté spokojen.

Ku přání Toníkově smluvil se starý Doubek s domkářem Morávkem. Rozárčiným otcem, že koupí domek s několika korei polí, který byl právě na prodej, neboť majitel jeho si koupil v přespolní vsi chalupu.

Stalo se tak a brzy byla svatba Toníka s Rozárkou a mladí manželé počali hospodařiti v domku, který opraven jako klíčka vypadal a Rozárka se těšila, jak se jí bude hezky pracovati s milým Toníkem, kterého měla velmi ráda.

Také se tuze nermoutila, když, přišed od hraní, opičku si přinesl, míníc, že to u hudebníků již jiné není, ale za nějaký čas se přihodilo, že se Toníkovi udělalo nevolno, jak on řekl, a musil si lehnouti.

Rozárka nenamítala ničeho, říkouc, že tedy půjde sama na pole a chtěc mu ještě urovnati podušku pod hlavou, sklonila se k němu a tu s hrůzou ucítila, že z něho čpí kořalka.

Věděla již, jakého druhu ta nevolnost jest, ale nechala jej prospati, chtěc, až se vyspí, teprve mu domluviti.

Učinila tak, avšak Toník se vmlouval, že se napil kořalky právě proto, že mu bylo špatně od žaludku, avšak ona mu to nevěřila, dobře vědouc, že byl opilý a tuze se proto rmoutila.

A také se nemýlila, neboť nevolnost Toníkova se opakovala častěji a netrvalo dlouho a Toník chodil na kořalku veřejně, domluv a proseb ženy ani matky, která se o tom brzy dozvěděla, nedbaje.

Také bratři mu domlouvali, avšak marně. Říkal vždy, že za to nemůže, že mu kořalka chutná více než pivo.

Sestra jeho Marie se též velice zlobila, když muž její, který se přec mezi sedláky počítal, přišed z hospody, rozmrzele vypravoval, že bratr její tam byl opilý. Ačkoliv jí nic nevytýkal, vycítila přec, že se za švagra hanbí.

Domlouvala proto bratrovi, avšak marně, Toník se přemoci nemohl.

Starý Doubek zemřel a Doubková, sedajíc sama ve svém výměnku, jen se za syna modlila, ale více mu nedomlouvala, vědouc, že jest to marno.

Když pak cítila, že se život její chýlí ke konci, říkala dceři své Marii, že by ráda zemřela, jen kdyby se dočkala, aby Toník pití kořalky zanechal.

Avšak marné bylo její přání, nedočkala se toho!

A leta plynula, děti dorůstaly, Marie se měla dočkat brzy výměnku, neboť dětí vlastních neměla. Jan měl dvě, Josef tři a u Toníka byli dokonce čtyři. Ti ale měli chuděry malou naději na podíly otcovské, neboť otec, jinak dobrý, bez kořalky býti nemohl. Štěstím bylo pro ubohou matku, že to byli děti tuze hodné a přičinlivé.

Když Marii zemřel muž a ona u nevlastního syna na výměnku byla, měla dosti času k návštěvám a tu zašla nejčastěji k Toníkovi a pilně mu domlouvala, poukazujíc stále, jak ti a oni se vzájemně přikupují pole, a oni že jsou stále na tom, jako když se vzali a všeho že jest vinna ta nešťastná kořalka.

Toník ji vyslechl a mnohdy ani neodpověděl, neboť si sestru rozhněvati nechtěl, věda, že leccos jeho dětem podstrčí, ale kořalku pil dále.

Marii konečně ta bezúčelná kázání, jak říkala, omrzela a neřekla mu více ani slova, ale dala mu znáti, že ji to mrzí.

Za nějaký čas, když se vzdala již navždy naděje na polepšení bratrovo, přišla jí švagrová Rozárka s velkou radostnou novinou.

„Považte, milá švagrová,“ pravila Rozárka, „Toník již nepije kořalky!“

„Víte to jistě?“ tázala se Marie „Snad pije, abyste nevěděla.“

„Nikoliv, nepije žádnou kořalku, vím to zcela jistě,“ ujišťovala ji šťastná Rozárka. „Buď Bohu chvála, přec toho zanechal.“

„Nu, je-li to pravda,“ řekla Marie, „pak by to bylo štěstím pro vás i pro děti, ale také hlavně pro něho, neboť kořalka nikomu zdraví nepřidá.“

V duchu však nevěřila, že by bratr tak pojednou docela pití kořalky zanechal, míníc, že taková vášeň se velmi těžce přemáhá.

Několikrát již navštívila bratrovu rodinu, ale o ničem se nezmiňovala. Zpozorovala pouze, že bratr hledí nějak veseleji než dříve hledíval, ba zdálo se jí, že lze v očích jeho čísti ra-

dostný klid, a tu již počínala věřiti, že polepšení jeho jest opravdové, že svoji vášeň přemohl a vroucně za to Bohu děkovala, litujíc pouze, že se toho nedožila jejich dobrá matička.

Jednou setkala se s bratrem Josefem a ten se jí tázal, co jest nového.

„Vím skutečně něco nového, co tě snad bude zajímati,“ řekla Marie.

„Toť jsem věru zvědav,“ pravil Josef.

„Však to také za to stojí,“ odvětila sestra. „Toník nepije více žádnou kořalku, co tomu říkáš. K víře nepodobno, že?“

„Však tomu také nevěřím,“ řekl Josef, „toť by se musel státí zázrak.“

„Já jsem to také věřiti nechtěla, ale nyní již vím, že jest to skutečná pravda,“ řekla sestra.

„Nu, pak jest to jen k dobru jeho i celé rodiny,“ řekl bratr, „a jest lépe i pro nás, vždyť jsme se zaň musili často stydět,“ a dav sestře s Bohem, pospíchal dále.

A bylo tomu skutečně tak.

Toník Doubek nevzal více kořalku ani do úst, jen se tu a tam napil piva, ale nikdy více se neopil k veliké radosti celé své rodiny.

Jednou dostala sestra jeho Marie od svého nevlastního syna vymínné dříví a požádala Toníka, aby jí ho rozštípal.

Ten ovšem sestře ochotně vyhověl, avšak když mu tato sváčinu dala a tázala se ho, co bude raději pít, zda pivo neb trochu kmínky, řekl, že ničeho.

„To nejde,“ řekla sestra, „když pracuješ, musíš se posilnit.“

„Však se posilním jídlem, to mi postačí,“ řekl Toník, „jen mi nic nenos.“

„Nemohu tě nutiti,“ řekla sestra, „a když jsme již tak v té řeči, tedy ti musím říci, že mne to velice těší, že jsi konečně zanechal pití kořalky. Jen jsi to měl učiniti dříve, dokud ještě maminka žila.“

„Ano, to jsem měl,“ řekl Toník, „ale buďme rádi, že jsem dostal rozum aspoň teď. Věř mi, Marie, já jsem jako znovu zrozen.“

„Věřím ti to,“ pravila Marie. „ale řekni mi také, jak se ten převrat s tebou udál, to se ti muselo něco zvláštního přihodit.“

„Docela nic se mi nepřihodilo,“ vece Toník, „ale napadlo mi jednou, co as peněz jsem již propil. Nemohl jsem to ovšem spočítati, ale byl jsem jist, že jich jistě bylo tuze moc a tu jsem dostal zlost sám na sebe a přemýšlel jsem, zdali bych to vydržel více kořalku nepít. Ale musil jsem si učiniti nějaké násilí. Složil jsem tedy slavnou přísahu, že žádnou kořalku nevezmu více do úst a přísahu tu také za každou cenu dodržím. Vím, co mi scházelo, pevná vůle a tu teď mám. Každou vášeň člověk přemůže, jen když chce. A já jsem chtěl a nyní jsem spokojen jako nikdy před tím.“

Přísná výchova.

Domkář Mrázek měl jen několik korců polí, které stačil se ženou obdělati a proto jediná dcera jejich Bětuška chodila na práci do jednoho velikého statku, kde byla práce téměř po celý rok.

Mrázkovi měli ještě syna, který byl o celých dvanáct let mladší než Bětuška. Hoch tento byl dosti nadaný a ve škole vždy mezi prvními.

Mrázek, vida, že jest syn jeho pilný a dobře se učí, usmyslil si, že z něho musí býti něco lepšího než domkář na vsi a nespokojil se tím, že se hoch sám dobře učil, nýbrž sám jej ještě k učení nutil a žádal, aby se učil stále více.

Jelikož tolik neměl, aby syna mohl dáti do německého místa a platiti na něho, usmyslil si, že hoch se musí naučiti německy doma. Koupil mu potřebné k tomu knihy a požádal místního učitele, aby hoča dvakrát v týdně aspoň hodinu německy vyučoval.

To však mohl pan učitel jen v prázdných půldnech a tak neměl milý Oldřich Mrázků nikdy prázdno, neboť přišed domů, musil opět drmoliti němčinu doma.

Otec se nespokojil s úkolem, který pan učitel hochovi uložil, nýbrž ukládal mu sám ještě, co všechno se naučiti musí. Oldřich se sice rád učil, avšak také by se byl někdy rád s kamarády proskočil, to však otec netrpěl a odběhl-li hoch někdy jen na chvílku mezi děti, byl přísně potrestán.

„Chci, aby z tebe něco bylo,“ opakoval mu otec neustále a byl na hoča stále přísnější. Jelikož však syn u otce viděl pouze přísnost a žádnou lásku, tedy také žádné lásky neměl on k otci a jen se ho bál.

Když byl Oldřich ze školy propuštěn, musil arci Mrázek ze svých plánů hodně sleviti, neboť přec jen nemohl dáti syna na studiu a tak po dlouhém uvažování se rozhodl, že ho dá do obchodu a sám mu místo vynašel v blízkém městě u obchodníka se zbožím střízním.

Oldřich, který si svoje povolání sám voliti nesměl, nýbrž otce poslechnouti musil, byl by to ještě jakž takž snesl, kdyby byl měl aspoň pána, který by s ním byl jednal jako s člověkem. Ale pán, u kterého v učení byl, patrně dávno zapomněl, že byl také jednou tím ubohým učedníkem-mučedníkem a probáhněl hoča od rána do večera a popřál mu sotva času k najedení. Lítal po celý den jako zběsilý a nadával, nevěda sám ani proč.

Když si hoch doma ztěžoval, říkal mu otec, že to zajisté nebude tak zlé, aby jen hleděl to vydržeti, že jest to všady takové, že dobu učení přerušiti nesmí.

Oldřich tedy trpěl dále a konečně se dočkal, že se doba jeho učení chýlila ke konci.

„Až budu vyučen, nezůstanu zde ani jeden den,“ pravil Oldřich k otci, když jej tento jednou krátce před uplynutím lhůty, k učení určené navštívil.

„Budeš tu jak dlouho já budu chtít,“ odpověděl mu otec pánovitě.

Oldřich jen zaskřípěl zuby a neřekl ničeho více.

Když pak za nějaký čas bylo Mrázkovům divno, že Oldřich domů nejde a ani žádné zprávy o sobě nedává, šel Mrázek opět do města, aby se na syna přeptal a otázal se ho, proč ani domů

na návštěvu nejde, slyšel ku svému velkému leknutí, že Oldřich již v místě tom vůbec není. Když vypršel čas, kdy měl dostati za vyučenou, požádal o vysvědčení a odešel, tak řekl Mrázkoví obchodník.

To Mrázka zarazilo, neboť věděl předem, jak bude žena narákati, až jí s takovou zprávou domů přijde. Zlobil se velice na syna, neboť se již byl vychloubal sousedům, jaké dobré místo synovi nalezne až bude vyučen. Mrázek se totiž velmi rád chlubil.

Doma ovšem způsobila zpráva jeho pravý poplach.

Mrázková i Bětuška mohly si oči vyplakati a vyslovovaly všechny možné i nemožné domněnky, kam se Oldřich as poděl.

Oldřich však byl pryč a nebylo po něm vidu ani slechu.

Teprve za půl roku přišel jednou k večeru k Mrázkovům vyhublý mladík, v němž bystré oko matčino poznalo Oldřicha.

Nastalo vyptávání a vyslýchání a konečně se Oldřich přiznal, že chtěl jeti do Ameriky, že však nebyl na loď přijat, nemaje listin průkazních a nejso svéprávný. Chtěje se však přec do Ameriky dostati, vklouznul nespozorován na loď, kdež se skryl. Byl však v půli cestě nalezen a po lodi, která plula zpět do Hamburku poslán zpět a jelikož se ničím neprovinil, zač by měl býti trestán, byl v Hamburku propuštěn na svobodu. Jsa bez peněz, musil se pěšky protlouci až domů.

Když mu otec počal proto výčitky činiti, řekl Oldřich, že jest otec sám vinen, že nakládá s ním vždy jako barbar a ne jako otec, že si ani nesměl zvoliti povolání, ke kterému by měl chuť a lásku, nýbrž musil jen se řídití přáním otcovým.

Tím otce arci umlčel, nyní však nastala otázka, co teď?

Po dlouhém uvažování se rozhodl, že půjde navojnu. Otec, spoléhaje na to, že má Oldřich bystrou hlavu k učení a že to na vojně zajisté daleko přivede, svolil.

A skutečně, netrvalo dlouho, a byl svobodníkem a starý Mrázek, jak se rád chlubil, vypravoval kde komu, že Oldřich zůstane na vojně a bude se míti dobře.

A chlubení jeho se opakovalo při každém synově povýšení, zvláště když tento byl jmenován četařem, nemělo jeho vychloubání konce.

Ale přepočel se zase, neboť Oldřich, odslouživ si povinná léta, přišel domů, řka, že má té vojenské kázně zrovna dost.

Nastala tedy opět otázka, co počít.

Uvažovali dlouho a dlouho, až po dlouhém domlouvání přinutil jej otec, aby šel k četnictvu, dokládaje, že jest to pro něho nejlepší.

Oldřich dal se přemluvíti a učil se pilně, aby obstál při zkoušce.

Avšak netrvalo dlouho a omrzelo jej to též a přemýšlel, jak by se zbavil toho věčného poručíkování otcova, a pojednou jala jej opět touha podívati se do ciziny. Jen mu napadlo, kde vzíti peněz na cestu.

Tu jako by mu sama náhoda chtěla pomoci.

Jednoho nedělního odpoledne navštívil starého Mrázka bratranec jeho, který před třemi léty se od bratrance svého několik stovek vypůjčil. Vdával totiž tenkrát dceru do větší chalupy a nemaje dosti peněz, požádal Mrázka, aby mu něco půjčil, aby nemusil choditi do banky. Mrázek mu půjčil vše, co měl na hotovosti a když bratranec říkal, že mu to bude spláceti, odmítnul, řka, že chce zase vše najednou i s úroky. Bratranec byl spokojen a nyní tedy peníze přinášel.

Děkoval Mrázkovi, že mu tenkrátě vypomohl a pochvaloval si, jak dcera jeho se má dobře. Že nelituje toho, jak se utáhl, chtěje jí dáti přiměřené věno, říkal a divil se jen, že Bětuška se nevdává, ačkoliv nebyla již nejmladší.

„Má času dost,“ řekl Mrázek, „až přijde něco kloudného.“

Bratranec si vzpomněl, jak žena jeho cosi vypravovala, že prý se Bětuška proto vdáti nemůže, že není Mrázkovi žádný ženich vhod, ale uváživ, že mu do všeho nic není, neřekl slova, aby si snad bratrance nepohněval a ještě jednou poděkovav, rozloučil se a odešel.

Mrázek peníze uložil do skříně, řka, že je donese do města do záložny až půjde na trh, neboť měl právě v úmyslu koupiti podsvinče, aby byl krmník na zimu. Aby klíč od skříně uschoval, ani mu nenapadlo.

Druhého dne odešli všichni jako obyčejně po práci a Oldřich byl doma. Byl rozechvřen, an celou noc nespál, přemýšleje, zdali to není pokyn osudu, aby, vezma ty peníze, odejel do světa. Nyní nadešla chvíle rozhodná. Po krátkém přemýšlení si řekl: „Teď anebo nikdy!“ Svázal rychle svoje šatstvo a prádlo, vzal ze skříně peníze a uzamknuv dveře, dal klíč na místo, kde vždy býval uschován, a hajdy do města. Tam vsednul na lokálku a jel ku Praze. Chtěl jeti do Ameriky, avšak napadlo mu cestou, že bude otec zajisté činiti kroky, aby byl v Hamburku zadržen a pustil se k jihu. Kde všady bloudil a co zakusil, nepověděl nikdy nikomu.

Jak bylo Mrázkovům, když zpozorovali, co se stalo, lze si snadno pomyslet. Ani jim nenapadlo udati věc úřadům, neboť nechtěli hanby ještě přidělavati a starý Mrázek, jak již měl to vychloubání ve zvyku, říkal, že to zajisté za mořem daleko přivede a možná ještě jako boháč se navrátí.

Jaké však bylo leknutí téměř v celé vsi, když se k jaru rozkřiklo, že Mrázkův Oldřich byl z ostrova Kréty přiveden postřkem.

Bylo tomu tak a stará Mrázková se z toho rozstonala a myslila, že musí zemřít, říkajíc, že té hanby přežítí nemůže. Vystonala se však přece, neboť lítostí a hanbou se tak lehce neumírá.

Mrázek se se synem arci notně vyvadil a řekl mu, že mu tedy ještě jednou pomůže, ale to že bude naposledy. Když opět něco provede, aby domů více nechodil, že ho více nezná.

Oldřich se rozhodl, že tedy půjde k četnictvu a byv přijat, dostal místo až na Šumavě. Jemu to bylo lhostejno, avšak rodiče se obávali, že jsa příliš daleko, opět něco provede. Avšak obávali se zbytečně.

Oldřich byl již půldruhého roku četníkem a neprovedl ničeho, ale za to jemu provedlo něco vlastní jeho srdce.

Zalíbila se mu totiž dívka, která sloužila u zámožné rodiny vedle domu, v kterémž byla četnická stanice. Fanyнка byla děvče hezké, ale také tuze hodné a rozumné. Řekla Oldřichovi bez

obalu, že jest jí sympatickým, ale žádala ho, aby na ni nepomýšlel, že nemá kauce, kterou on mítí musí.

„Nepotřebuji kauce,“ řekl jí Oldřich, „nezůstanu u četnictva, jen buďte mojí a já vás užívím.“ A Fanyнка se po dlouhých domluvách dala pohnouti a svolila státi se jeho ženou.

Oldřich ihned opustil úřad a přijmul práci v jedné továrně. Když pak měla Fanyнка vše ku svatbě připraveno, jeli spolu k jeho rodičům.

Mrázkovi se arci podivili, když jim Oldřich představoval svoji nevěstu a slyševše, že není více četníkem, nýbrž jen prostým továrním dělníkem, rozzlobili se, ale Oldřich jim klidně řekl, že od nich ničeho nežádá než aby mu ku svatbě požechnali, že sebe i ženu užíví. Tím je umlčel.

Požechnali mu tedy a otec mu řekl pouze toto: „Rodiče jsi neposlouchal, tedy poslouchej aspoň ženu!“

A hle, Oldřich si snad vzal napomenutí otcovo k srdci, neboť poslouchal ženu svoji na slovo a Fanyнка si lepšího muže ani přátí nemohla.

Těž děti, jichž měli několik, měl tuze rád a pečlivě se o ně staral.

Ptáš se milý čtenáři, laskavá čtenářko, jak jest to možno? Zcela jednoduše! Oldřich viděl u ženy lásku a proto hleděl, aby ji nikdy nezarmoutil, aby té její lásky nepozbyl.

Kdyby byl otec jeho naň působil trochu s láskou a méně s přisností, byl by se na něm dočkal zajisté více radostí a méně zármutku, neboť dítě jest poddajné jako vosk a s mírností a láskou se u něho vždy více způsobí než s neoblomnou přisností. A vymizí-li ze srdce dětského láska k rodičům, těžko, velmi těžko se do něho vrací.

A láska neb neláska s dítětem roste.

Macecha.

Václav Pokorných si počal všimati Verunky Zárubovic a u muziky ji téměř z ruky nepustil. Měly tetky a kmotry co povídati.

Že to byl párek k pohledání, to musily všechny, i ty nejzávistivější doznati, dodávaly však prorocky, že z toho mračna sotva bude pršet.

Bylť Václav synem téměř největšího sedláka ze vsi a příštím dědicem statku, kterému bylo vypláceti podíly čtyřem sestřám a tudíž se rozumělo samo sebou, že si bude musit hledati bohatou nevěstu a tou Verunka Zárubovic nebyla.

Bylať u Zárubů chalupa a osm dětí, takže mohla Verunka dostati as tolik set, kolik Václav potřeboval tisíc.

Na to však mladí lidé obyčejně nemyslí a ani Václav s Verunkou si tím hlavy nelámali. Měli se rádi a byli šťastni.

Avšak štěstí jejich netrvalo dlouho. Dovědělať se o jejich lásce panímáma Pokorná a bez dlouhého přemýšlení si k Zárubovům došla.

Zárubovic ovšem neměli ani potuchy, čemu mají býti povděčni za čest návštěvy tak vzácné a panímámu zdvořile přivítali.

Tato poděkovala a vidouc klidné obličej manželů Zárubových, seznala ihned, že tito zajisté nemají o lásce mladých lidí ani potuchy, a proto začala mnohem mírněji, než měla dříve v úmyslu, příčinu své nenadálé návštěvy vysvětlovati.

„Divíte se zajisté, co mne k vám vede,“ pravila, „ale věřte mi, že jdu dosti nerada, než co platno, nutnost je nutnost. Nevím, zdali to již víte, že si náš Václav udělal známost s vaší Verunkou. Kdyby byl samoten a nemusil nikoho vypláceti, neměli bychom nic proti tomu, neboť víme, že jest Verunka hodná a pracovitá. Ale víte, jaké to u nás je a zajisté uznáte, že to není možno. Vím, že za nic nemůžete, ale teď to víte a já doufám, že dceři vše vysvětlíte a zakázete jí známost s naším synem nadále udržovati.“

Zárubovic poslouchali udiveně dlouhou řeč panímámy. Když skončila, řekl jí Záruba, ať je bez starosti, že dceři domluví a jí nařídí, aby známost svoji s Václavem ihned přerušila.

To panímámu upokojilo a odcházela od Zárubů uspokojena. Bylo jí, jako by jí se srdce kámen spadl. Myslila totiž, že tím jest vše odbyto.

Verunka Zárubovic musila ovšem poslechnouti, ale Václav vida, že se mu vyhýbá a dovědv se, proč se tak stalo, dělal zle. Počal se opíjeti a matce vytýkal, že jej chce učiniti nešťastným. Tato, nevědouc si se synem rady, vzala na pomoc svého muže a rozumný pantáta opravdu Václavovi hlavu napravil.

Řekl mu po dobrém, že by mu statek dáti nemohl, kdyby si nevzal ženu zámožnou, a aby snad dal statek dceři a jemu jen podíl, to že Václav snad sám nechce. Domluvil mu a řekl mu též, že není první ani poslední z těch lidí, kteří se musí vzdáti snu mladistvé lásky, a že dostav ženu jméním sobě rovnou, této zajisté přivykne a bude-li hodná, též ji rád míti bude.

Václav konečně uznal, že má otec pravdu. Také by byl nerad viděl, aby dostala statek sestra a on pouze podíl, neboť byl přec jen sedlákem a ten na té hroudě rodné tuze lpí a nerad ji na vždy opouští.

Aby snáze na Verunku zapomněl, nechodil více do zábav ve vsi, nýbrž chodil do obcí vzdálenějších a za nedlouho našel nevěstu dosti slušnou, která měla věno jaké potřeboval a brzy se s ní oženil.

Věděl ovšem, že ji nemůže mít tak rád, jako měl Verunku, avšak doufal, že s ní bude žítí spokojeně a ten život nějak přečká, než přijde stáří, které vše vyrovná.

Verunka mu ničeho nezazlívala, neboť sama by byla nechtěla, aby se jí k vůli zřekl statku, ale přec tak rychle zapomenouti nemohla. Ačkoliv se jí nabízeli lidé řádní, nemohla se odhodlati, aby se provdala, a ani domluv rodičů nedbala. Bylo jí již sedm roků přes dvacet, ale nedbala toho.

Tu se stala ve vsi rozrušující událost. Nejzámožnějšímu sedlákovi ze vsi zemřela žena a zanechala osm dětí, z nichž nejstarší Doroška, byla právě devatenáctiletá. Byla to ovšem krutá rána pro rodinu, avšak co platen všecken náрек, tím se nic nezmění a vdovec, statný padesátník, když jej trochu smutek přešel a záležitosti, týkající se projednání pozůstalosti byly v pořádku, počal se ohlížeti po vhodné nevěstě. Řekl, že nemůže spoléhati na

hospodaření s dcerami, aby se tyto budou zajisté za čas vdávati, a jelikož syn, kterého za dědice statku určil, byl ještě mlád, bylo mu ještě dlouho hospodařiti a tudíž se rozhodl, že se ožení.

Lidé mu dali za pravdu a brzy mu tu nebo onu dohazovali. Sedlák však nespěchal.

Tu mu jednou jeden souseď řekl, že by se proň hodila Zárubovic Verunka.

Sedlák se zarazil a přemýšleje o tom, uznal, že má souseď pravdu, a divil se jen, že to jemu samotnému nenapadlo.

Zanedlouho, potkav starého Zárubu, řekl mu zpříma, že by si Verunku vzal, a žádal ho, aby s dcerou promluvil a při příštím setkání mu sdělil, co tomu říká.

Záruba byl nabídkou zámožného vdovce překvapen, ale slíbil mu, že s dcerou promluví.

Doma však se s tím svěřil nejprve ženě a počali spolu uvažovati, zda by přec jen Verunka neudělala dobře, kdyby si vdovce vzala.

Byl sedlák Vrba tuze dobrý člověk a zajisté by Verunce nikdy neublížil, ani od dětí jí ublížiti nedal. Ze byl starší, jim nikterak nevadilo, neboť věděli, že si zajisté řádný výměnek pojistí, až synovi statek odevzdá a v pádu svojí smrti též Verunce, a tudíž počítali, že sňatek ten byl by pro Verunku dobrým zaopatřením, a rozhodli se, že dceři domluví, aby si vdovce vzala.

Verunka slyšíc, že se má státi ženou sedláka Vrby a nevlastní matkou jeho osmi dětí, nevěděla ani co má říci, neboť při vzpomínce, že by jí devatenáctiletá Dorotka Vrbová a osmnáctiletý Josef měli snad říkati „maminko“, bylo jí podivně.

Řekla rodičům, aby ji nenutili, že se vdávati nemíní, a až chalupu bratrovi předají, že odejde do města a najde si tam nějakou lepší službu.

„To bys toho měla,“ řekli jí rodiče, „těch několik let mládí ti uteče a co pak, až sestárneš, co potom počneš? Starou služku si nikdo rád neběře, neboť jest mladých dosti.“

Verunka si ta slova vzala k srdci a uvažujíc déle, řekla si, že mají rodiče pravdu, že to snad nebude horší než kdyby sloužila, že přec bude selkou.

Když se jí pak rodiče tázali, jak se rozhodla, řekla, že si tedy Vrbu vezme.

Brzy nato byla svatba, tichá, bez hostů, jen dva svědky požádal sedlák, aby jej doprovodili a Verunka se ujala vlády ve statku.

Slo to dosti těžce, neboť děti, zvláště ty dorostlejší přijaly ji přec se špatně tajenou kyselostí a dávaly jí nevážnost svoji často najevo.

Ačkoliv jí to velice bolelo, nevytýkala jim ničeho a trpěla mlčky a ani jí nenapadlo muži si postěžovati, neboť věděla, že by je ztrestal jak náleží, an byl tuze přísný. To však nechtěla vědouc, že by se tím nenávisť jejich k ní jen ještě více rozdmýchala. Doufala, že bude časem lépe.

Avšak bylo ještě hůře a to, když povila děcko. Dcery bručely, že zajisté nedostanou ani taková věna jako dcerky z chalup a kdyby se nebyly bály přísného otce, ani by byly nevlastní matce neposloužily.

Tato sice dobře postřehla, že činí vše nerady, ale tvářila se, jakoby nic netušila. Mělať jako každá matka radost nad svým robátkem a umiňovala si, že z lásky k němu snese vše.

Když pak zanedlouho přišlo děcko druhé a po něm třetí, tu teprve poznala, jak těžce se něco podobného snáší, neboť nebolí snad žádnou matku ani z polovice příkoří jí činěné, jako příkoří, které musí snášeti její děcko a ona musí mlčky přihlížeti. Dospělé děti netajily se svou neláskou k malým sourozencům nevlastním a nedaly jim dobrého slova.

Jak hnětlo to ubohou matku, jak často si potají zaplakala lítostí nad těmi ubohými drobečky, vědouc, že všady jen překázejí, že vytýkáno jim, že nemusely již přijíti, jakoby ubožátka za to mohla.

Avšak ještě krutější rána na ni čekala. Ve vsi totiž vypukla spála a zákeřnická nemoc vyžádala si více mladých životů za obět.

Mezi těmi ubožátky byly též její tři dětičky. Pochovala je všechny tři v jednom týdnu. Kdyby se jí byl později někdo zeptal, které zemřelo první neb poslední, nebyla by mu to snad mohla říci.

Zal její byl bezměrný. Myslíla si, že bolest tu nepřežije, a věru, že by si byla přála, spočinouti tam vedle svých drahých robotek na tichém hřbitově, kam je jedno po druhém musila uložiti.

„Již nebudete nikomu překážeti, moje drahé dětičky,“ naříkala, kudy chodila a nebyla k utišení.

Sedlák ovšem také plakal, neboť měl děti svoje stejně rád všechny bez rozdílu a těšil ženu, jak mohl. Jsa zbožným křesťanem, věřil, že děje se vše z vůle Boží a tím též ženu utěšoval, říkáje, že co Bůh činí, dobře činí.

Za nějaký čas očekávala selka Vrbová opět vránu. Nejstarší Dorotka měla právě před svatbou a zpozorovavši, co s nevlastní matkou jest, počala naříkati, že jí teď otec zajisté nedá věno jaké jí slíbil a tudíž se jí zajisté svatba rozejde.

Ačkoliv se měla na pozoru, aby jí otec neslyšel, vědouc, že tento nezná žertů, přec se jednou zapomněla a prořekla slůvko, že jako z její svatby sotva co bude, když nebude snad moci dostat, co jí bylo slíbeno.

Otec však zle rozhněval se na ni, řka, že jeho slovo jest jako přísaha, a co jednou řekne, že též splní. Musila mu žena zabrániti, aby dospělou dceru neztrestal tělesně, jak byl rozhněván.

Když pak vypršel čas a macecha povila děvčátko, tu se na ně Dorotka ani nepodívala a ostatní děti též žádnou radost neprojevily.

Ubohá matka nevěděla, má-li se nad malou Julinkou těšiti nebo plakati.

Milovala ji ovšem jako každá matka svoje dítě, avšak vzpomenuc, jaký osud na nebožátko čeká, že bude zajisté zase překážeti, rmoutila se velmi.

A soudila správně, neboť dospívající děti nevsímaly si téměř malé sestřičky nevlastní a kde mohly jí ubližovaly.

Matka se nad tím tuze trápila, avšak neodvážila se muži svému na ně žalovati, vědouc, že by tím vše jen zhoršila a nevlastní děti ještě více popudila.

Stará děvečka Tona, která ve statku již dlouho sloužila, říkala často, když spolu o samotě hovořily: „Říká se, že jsou zlé macechy, ale to nikdo neřekne, že jsou také zlé nevlastní děti. Vy,

panímámo, nevlastním dětem neublížíte slovem, ale ony vám ubližují neustále.“

„Máš pravdu,“ odpovídala vždy panímáma, „dala jsem se na ně s tím nejlepším předsevzetím, chtěla jsem jim být opravdu matkou, avšak ony ke mně jako děti nepřilnuly a dávají mi stále najevo, že mne zde trpí, poněvadž musí. Uposlechla jsem rodiče, avšak myslím, kdybych se byla neprovdala, že bych hůře netrpěla než teď. Věř mi, Tono, kdybych deset dcer měla, vdovce s dětmi si nesmí vzíti žádná, neboť nevlastní matce se nedostane nikdy vděku ani lásky.“

Nikdy bych byla nevěřila, jak dovedou ubližovati nevlastní děti.

Teď to zakouším, ale každá zkušenost jest smutná proto, že jí člověk nemůže pro sebe více potřebovati.“

Rada tetina.

Marie byla nejen nejstarší dcerou z četné rodiny Hrdličkovy, ale byla také ze všech dětí nejhezčí.

Bohužel nebývá však tělesná krása vždy naším štěstím, nýbrž mnohdy, ba tuze často, bývá naším neštěstím.

Podělkář Hrdlička, který ani vlastního baráku neměl, a musil se svými osmi dětmi bydleti v nájmu, měl se co oháněti, aby živobytí uhájil, a proto musily děti do služby, když jen poněkud povyrostly a prut v ruce udržeti mohly.

Nejstarší Marie, která od mládí již mladší sourozence opatrovati musila, když matka po práci odešla, byla dána od dvanácti let do služby za chůvu.

Byla hodná a pracovitá a na dítě velice opatrná, takže ji paní její, zámožná selka měla tuze ráda, a když dítě povyrostlo, ve službě ji podržela.

Jsouc hodná a šetrná, zřídila si šatů, že byla vždy, ač skromně, přec čistě a slušně oblečena a ještě tu i tam rodičům nějakou zlatkou přispěla.

Byla již osmnáctiletá, když padla do oka Josefu Strakovi, který byl čeledínem u největšího sedláka ze vsi.

Josef dával zjevně na jevo, že se mu Marie líbí a u taneční zábavy nepustil jí téměř z ruky.

Byl mladíkem dosti pohledným a nebylo tudíž divu, že si jej Marie též oblíbila a počali spolu mluvíti, nijak známost svoji netajíce.

To by ovšem nebylo bývalo nic zlého, avšak když jejich známost trvala as rok, uvědomila si Marie, že nezůstane bez následků, neboť se cítila matkou.

Jelikož však Josef nebyl dosud jist, zdali jej vojna docela mine, neb se musil stavěti ještě jednou k odvodu, nemohli se arci vzíti a Marie byla nucena jíti na čas domů k rodičům.

Tito ovšem, majíce ještě několik menších dětí doma, neměli valné radosti, avšak jsouce jisti, že si Josef Marii vezme, nedělali velikých křiků.

Marie povila děcko, které však za několik dnů zemřelo a ona, zotavivši se poněkud, odešla zase do služby.

Josef s ní tu a tam promluvil, avšak nechoval se k ní více tak laskavě jako dříve a Marie si marně lámala hlavu, co jest toho příčinou.

Od nového roku vystoupil ze služby a odešel do vsi dosti vzdálené, kde, jak řekl, měl dostávati mnohem větší plat.

Marie doufala, že ji časem navštíví, avšak čekala nadarmo.

Nevědouc si jiné rady, umínila si, že si od příštích vánoc najde službu v téže vsi, co sloužil Josef a také tak učinila.

Mělať tam nablízku tetu, která jí našla službu právě v sousedství statku, kde sloužil Josef a Marie, nastupujíc službu, doufala, že ji Josef brzy vyhledá a s ní promluví, avšak nestalo se tak.

Když pak u taneční zábavy, které se oba zúčastnili, nevsímal si jí více než jiných děvčat, věděla již ubohá Marie, že o ni více nestojí.

Nemínila tím však býti spokojena a když za nějaký čas zpozorovala, že si všímá jedné služky, od protějšího souseda, došla si na ni a zle se s ní vyvadila.

Rozvážlivá a zkušená teta její říkala jí neustále, aby si to tak tuze nenutila, aby si ji Josef vzal, když vidí, že o ni nestojí, avšak marně.

„Když mne zkazil, tedy ať si mne vezme,“ byla vždy její řeč.

„Jen aby tě to někdy nemrzelo,“ říkala jí teta, „když ti dává najevo, že tě nemá více rád, tedy bys udělala lépe, kdybys si ho též nevsímala.“

Možná, že by se ti časem nahodil nějaký hodný vdovec neb svobodný, též bez věnce jako ty jsi a měla bys lépe. Poslechni mne, radím ti dobře.“

Avšak marny byly rady tetiny, marné řeči a výstrahy, Marie ničeho nedbala. Sloužíc u sedláka, který byl velice přísný a čeládce noční toulky netrpěl a služky musily býti včas doma, neb spaly v komoře, kam byl vchod pouze z kuchyně, odešla od nového roku ze služby a přijala tuto ve statku jiném, kde sedlák se vůbec nestaral o to, co chasa v noci dělá.

Komora pro služky byla na dvoře a mohly si tam v noci dělati co chtěly.

Marie doufala, že k ní bude Josef teď docházeti, maje k ní kdykoliv volný přístup, a skutečně se tentokrát neklamala.

Josef k ní docházel a do roka byla svatba, která arci býti musila, neboť čekala Marie opět děcko, avšak byla šťastna, neboť dostala svého Josefa.

Avšak štěstí její netrvalo dlouho, neboť Josef ukázal se tak hrubým, že by to v něm byla nikdy nehledala.

Dobrého slova jí nedal, jen hrubosti a nadávky slyšela z jeho úst a nezměnil se ani, když tři děti jejich dorůstaly a oni docela zestárli.

Ubohá Marie ulevovala si jen pláčem a často, velmi často vzpomínala na svoji dávno zesnulou tetu, která jí dobře radila, aby si nenutila na Josefovi, aby si ji vzal, když jí dával najevo, že o ni nestojí.

Vytýkala si, proč raději nezůstala ve službě, a vzpomínajíc na možnost, že jak teta říkala, se jí mohl časem hoditi nějaký vdovec neb svobodný jí rovný, říkala si vždy v duchu, že zajisté by s žádným jiným neměla hůře než s Josefem, žádný jiný že zajisté nemohl s ní hůře zacházeti než on.

„O, proč jsem neuposlechla tetu, která mi dobře radila,“ říkala si vždy v duchu, avšak bylo pozdě.

Jejich dítě.

Když mladý učitel Kroužil působil ve větší obci jako podučitel, ani se nenadál, že tam navždy uvízne, neboť se mu tam ani valně nelíbilo.

Ačkoliv to byla obec dosti velká a i společnost sobě rovnou by byl měl, neboť tam bylo dosti úředníků v místním velko-statku i v továrně, přec pomýšlel na to, dostat se aspoň za několik let do města.

Avšak v knize prozřetelnosti bylo psáno jinak.

Jelikož byl dobrým společníkem a navštěvoval rád zábavy, byl dosti oblíben, zvláště u mladých děvčat a tu se stalo, že se v jedné zábavě zadíval do jediné dcery sedláka Hájka.

Bylat Marie Hájková děvče dosti slušné a zároveň jedna z nejbohatších nevěst.

Otec by byl ovšem raději viděl, kdyby si byla dcera oblíbila nějakého rolníka, avšak matka té známosti přála, řkouc, že bude mít dcera lépe než v té selské dřině a když chce žena, tu víme již, jak to bývá; muž musí říci „amen“.

Také Hájek posléze svolil a Marie se stala paní učitelovou.

Nyní ovšem nepomýšlel Kroužil více na přesídlení do města a když starý paní řídící šel do pense, přál si býti jeho nástupcem a podal žádost.

Ačkoliv byl ze všech žadatelů téměř nejmladší, přec mu dána přednost.

Ovšem, že se ledacos mluvilo, že zajisté tehán asi podmazával, avšak lidé jsou zlí, a starají se o každého.

Stará Hájková byla ráda, že dcera zůstane ve vsi, neboť majíc jen tu jedinou kromě třech synů, nerada by se byla s ní loučila. Také jí dosti přála, poskytujíc jí vše možné do domácnosti a tak se měli řídících dosti dobře.

Ovšem, když odešli Hájkovi na výměnek, předavše statek synovi, přestalo to samo sebou a nyní se musilo zase dobře počítati, neboť byly zde čtyři děti.

Jest to ovšem na učitele trochu mnoho, neboť se rozumí již samo sebou, že děti jeho musí choditi slušně ošacené a když jest

šest osob ku stolu, že musí také něco býti na míse, a ty učitelské platy nebyly tak hrozné.

Avšak paní řídící byla čilá. Kde se nedovtípili poslati dárek do kuchyně, tam si dovedla oň říci a neostýchala se ani od chudé podruhně, matky šesti dětí, přijmouti každý podzimek darem husu. Byloť jí totiž vždy o prázdninách svěřeno umývání podlahy ve třídách školních a tak se musila chuděra za ten výdělek paní řídící odsloužiti.

Až se lidé divili, jak může býti paní řídící tak nesrstná a beze všeho studu dárky přijímati, jsouc přec ze selské krve, o které se všeobecně říká, že jest pyšná.

Podle všeho paní řídící Kroužilová neměla té selské pyšné krve ani kapky.

Zato dcery její byly tím pyšnější, chovajíce se hned od mládí jako nějaká vrchnost.

Jen prostřední, Maruška, byla výjimkou, neboť byla děvčetem tichým a skromným, nijak se nad jiné děti nevynášejíc a byla také hezčí než její sestry. Měl ji také kde kdo tuze rád a nejraději snad mladý učitel Borský, který rodinu svého představeného často navštěvoval.

Borský byl pravý inteligent, velmi vzdělaný a nad svůj věk zkušený.

Když byl na místo ono přidělen, byly děti řídících tak v stáří od osmi do třinácti let a mladý učitel, vida, že jsou dosti nadané, velmi si je oblíbil. Sprátelil se brzy s celou rodinou a byl u řídících téměř jako doma. Dětem pomáhal při vypracování úkolů a učil je krom toho ještě ledacos, co se na obecné škole ještě neučí. Nikdo se tedy nedivil, když děti řídících mladého učitele jako staršího bratra milovaly a o všem se s ním radily.

Ano i když přišla doba, kdy bylo jim se rozhodnouti o volbě povolání, byl mladý učitel Brodský jejich rádcem, neboť jsa s nimi často, ba denně pohromadě, vystihl již dávno jejich povahy a dovedl posouditi, které se pro ten či onen stav nejlépe hodí. A tak po společné úradě rozhodnuto, že syn Jaromír bude učitelem jako otec, nejstarší Irma se chtěla vzdělati, aby mohla jednou přijmouti u nějaké zámožné dámy místo společnice a ta dobrá, skromná Maruška chtěla býti učitelkou industriální.

Nejmladší pak Věra se rozhodla, že bude následovat sestru Irmu, neboť mínila, že život ve vznešené a zámožné domácnosti musí býti zajisté velice příjemný.

Práteleství mladého učitele Borského k rodině řídících potrvalo i později, když Borský byl přeložen na školu jednotřídní, na místo dosti vzdálené.

Jelikož si odvedl ženu z obce té, kde pan řídící Kroužil mínil setrvati až bude dán do pense, neb se mu tam dosti líbilo, navštěvoval často s ní její rodiče a tu nikdy neopominul navštívit i též rodinu řídících.

Irma dosáhla svého cíle a obdržela skutečně místo v domě zámožné vdovy po bankéři co společnice, avšak nebyla tam dlouho.

Zámožná ta dáma měla velkou zahradu a svého zahradníka, kterému chtěla nechati vystavěti domek v zahradě, neboť jeho dosavadní byt v přízemku jejího domu potřebovala k jinému účelu.

Stavbu domku toho převzal mladý stavitel Hora a při té příležitosti poznal Irmu, do níž se šíleně zamiloval a jelikož byl sám dosti zámožným, že mu nebylo třeba hleděti, aby dostal nevěstu s penězi, bez velkého odkládání učinil ji svojí ženou.

To byla ovšem partie záviděníhodná a paní řídící byla nadšena.

Jen si přála, aby druhé dvě dcery podobné štěstí potkalo a při každé příležitosti je nabádala, ať jen jsou chytré a hledí též podobnou partii uloviti, že jest to přec lepší než celá samostatnost.

Nejmladší Věra si též slova matčina vzala k srdci a mínila se dle nich v budoucnosti řídit, avšak Maruška, ta dobrá, skromná duše byla spokojena se svým postavením a na vdavky ani nemyslíla.

Mělať místo industriální učitelky na čtyřtřídní škole ve větší obci a jsouc pro svoji milou povahu oblíbena u všeho obyvatelstva, měla se velmi dobře.

Avšak neštěstí nechodí po horách, ale po lidech.

Když jednou učitel Borský přijel na svátky k jejím rodičům, sdělila mu tchyně ohromující novinu.

Maruška řídících jest prý doma, neboť ji potkalo neštěstí. Seznámila prý se s nějakým malým úředníčkem, písařem neb čím byl a — — — zapomněla se.

Že jest doma a strašně od matky zkouší a že celá ves ji lituje, dodala tchyně.

Borský téměř strnul.

Znal příliš dobře paní řídící a dovedl si živě představití nynější život ubohé Marušky v domě otcovském. Sotva že přijal malé občerstvení od svojí tchyně, spěchal do školy. Tam se mu dostalo zvláštního uvítání.

Maruška padla mu s pláčem kolem krku a paní řídící spustila celou litanii své lamentace. Borský ji chvílku poslouchal, načež pravil zcela klidně: „A není to více vaše dítě?“

Paní řídící se zarazila. Při veškeré výmluvnosti své neměla na tato slova odpovědi a Borský, použiv jejího mlčení, pokračoval:

„Děláte rámus, paní řídící, jakoby se stalo něco neslýchaného. Není Maruška první ani poslední, kterou podobné neštěstí potkalo. Není to však něco, co by se nedalo napravit. Chybila ovšem, avšak proto nemusí být hned věšena. Není vaší povinností co rodičů, ujmouti se jí v jejím neštěstí a dle možnosti jí pomoci? Vždyť jest pomoc docela jednoduchá! Dovoďte těm mladým lidem, aby se směli vzíti, vystrojte narychlo svatbu a nechcete-li jim dále hmotně trochu pomáhati, dobře, nechte je, ať šetří a snáší třebas i nedostatek, ale dělati rámus jest zde úplně bezúčelno, jelikož se tím věc v nejmenším nenapraví, ale spíše zhorší.“

Paní řídící poslouchala celá udivená, neboť jí dosud nenapadlo, že by bylo její povinností, dcery se v jejím neštěstí ujmouti a snad jí i pomoci. Měla pro ni pouze výčitky a lání a ve své bezměrné zlosti neměla ve svém nitru místa pro soucit s ubohou dcerou, která zajisté trpěla muka stokrát větší, než si kdo představití mohl.

Slyšíc mladého muže takto mluvit, skorem se zastyděla, neboť jí napadlo, že cizí ten člověk její dceru víc miluje, než ona, vlastní matka.

Ovšem, že se nechtěla hned ke své porážce přiznati a měla ještě rozličné námitky, avšak Borský stál na svém, že jest zde

nutno bezodkladně jednati a když přišel pan řídící, navrátil se z nějaké pochůzky a vyslechnuv mladého muže, dal tomuto za pravdu, byla nucena též přisvědčiti.

Po společné úradě ustanoveno, že Maruška svému milenci dopíše, aby příští neděli přijel a potřebných listin s sebou přivezl a že se ihned zadá o ohlášky. Po tiché, jednoduché svatbě, ke které pak nikoho kromě dvou svědků nepozvou, že se teprve budou starati o byt a vše další. Paní řídící si ještě odlehčila slovy, že bude Maruška míti, co sama chtěla, a povede-li se jí zle, že musí dávatí vinu sama sobě.

Nebolela Marušku více tato slova, neboť vědomí, že hanba její bude smazána, provinění její napraveno sňatkem, plnilo nitro její pocitem slastně konejšivým a když se po chvíli učitel Borský chystal k odchodu, padla mu opět s pláčem do náruče, avšak nebyl to více pláč zoufalý, nýbrž slzy tichého štěstí, kterými děkovala drahému příteli za to, že rozumnou a rozvážnou řečí svojí pohnul matku, aby ujala se jí a pomohla dečři v neštěstí.

Brzy na to byla tichá svatba Marušky řídících a kde kdo jí přál, že bylo možno záležitost tuto sňatkem urovnati, že bude dívka ušetřena hanby povinouti děcko za svobodna.

Ovšem, spatřivše nastávajícího muže jejího, byli lidé hodně zklamáni, neboť každý myslil, že člověk, který hodnou Marušku dovedl tak okouzlit, že se zapoměla, bude zajisté krásné imposantní postavy, když již není milionářem.

Písař Pálek však byl vším jiným než krasavcem.

Postavy nevelké, která vedle stepilé, urostlé Marušky vyhlížela bezmála uboze a ani v obličejí nemohl býti nazván krasavcem. Divili se lidé velice, jak tento muž se mohl Marušce zalíbiti a hádáno tak i všelijak.

Maruška se brzy po svatbě odstěhovala k svému muži, kterému se podařilo najmouti na rychlo byt a za nedlouho povila zdravého kloučka.

Dařilo se jí ovšem nevalně, neboť ke kloučkovi přibyli za krátko ještě dva a jelikož plat muže jejího nebyl valný, musila arci hodně šetřiti.

Teprve po létech podařilo se muži jejímu domoci se lepšího místa a od pana učitele Borského jsem se dozvěděla, že jest tuze

hodný a Marušku téměř na rukou nosí a tu jsem si pomyslíla, že se tedy neštěstí její proměnilo ve štěstí, neboť co platno by jí bylo; kdyby se byla vdávala pod věncem a dostala muže nehodného.

Podivné jsou osudy lidské a nejvíce trápení připravují si lidé sami a jeden druhému. avšak „konec dobrý, všechno dobré“ dří staré přísloví.

Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.

Jak dojemně zní tato slova!

S jakými pocity ukládáme je na dno srdce svého, když, klečíc u oltáře, slyšíme je z úst kněze, který posvátným obřadem spojil na vždy dvě bytosti. Ovšem ti, kteří se berou z pouhé lásky, kteří se milují tak velice, že — jak pevně věří — nemohli by bez sebe žítí, těm zdají se tato slova ne-li zbytečnými, tedy aspoň nesrozumitelnými. Oni vědí, že nejen oni sami, nýbrž ani nikdo jiný na světě je za žádnou cenu nerozlučí, vědí, že jsou svoji a ne teprve od této chvíle, nýbrž již dávno, již od té chvíle, kdy si porozuměli, když duše jejich v jedno splynuly. Církevní ten obřad jest jim pouze formalitou zákonem předepsanou, které se bez námitky podrobí, jest jim jakýmsi uveřejněním toho, co již dávno u nich bylo skryto na dně jejich srdce, v celé jejich bytosti. Avšak i ti, kteří se berou z pouhého přátelství, neb abych se správně vyjádřila: „z rozumu“, ti jež spojila shoda okolností, kteří se berou proto, že vidí v spojení svém oboustranný hmotný prospěch a spokojí se se vzájemnou sympatií, z níž, jak doufají, i později láska vykvete, i ti slyší slova tato z úst kněze s vnitřním souhlasem, neboť míní zajisté až do smrti v manželském spoluzití setrvati.

I Jindřiška Stránecká, dcera měšťana, majitele domu a polností v menším městečku, byla dojata, když jako nevěsta klečela po boku sličného muže, jehož ženou se právě stala.

Ačkoliv celé městečko, ba celé okolí věřilo pevně, že jest to sňatek z lásky, přec tomu nebylo tak.

Karel Srba měl v blízkém městysi dům a obchod s uhlím a dosti dobře si stál, takže byl počítán mezi lepší partie v okolí.

Když se začal ucházeti o Jindřišku Stráneckých, byly všechny tetky a kmotry z celého okolí nadšeny, jaký prý to bude hezký párek.

Jindřišce samotné by se byl takto také líbil, avšak jeho duševní prázdnota se jí líbiti nemohla. Sama jsouc jemnocitná i dosti vzdělaná, byla by si přála muže aspoň duchem sobě rovného. To bylo také příčinou, že, jsouc již devatenáctiletá, neměla doposud pevné známosti, čemuž se každý divil, neboť byla jednou z nejhezčích dívek z okolí.

Paní Stránecká byla již mrzuta, že se Jindřiška pro žádného z četných těch nápadníků, kteří se o ni ucházeli, rozhodnouti nemůže a stále hartusila na dceru, aby hleděla se vdáti, že bylo by hanbou, kdyby zůstala svobodnou přes dvacet let. Plísnila dceru, že odmítá dobré partie a říkala, že takového jako si přeje nedostane, že marně naň čeká.

Tu přišla jednou vzdálená příbuzná paní Stránecké se zprávou, že matka pana Srby jí říkala, že syn její by se rád ucházel o Jindřišku. Tetce pak bylo uloženo vyzvědět, zdali by nedostal košem.

Paní Stránecká byla nadšena! Jinak dosti praktická nepočítala ani, že nebyl nápadníkem nejbohatším a že Jindřiška se svým věnem měla nároky na lepší partii. Jí líbil se krásně urostlý, fešný obchodník a byla jista, že dceři se bude líbiti též, že konečně bude strojiti svatbu.

Jindřiška znala jej trochu od vidění a chtěla matce býti po vůli, svolila seznámiti se s ním blíže.

Když však s ním několikrát mluvila, seznala, že se k sobě naprosto nehodí.

Karel Srba byl člověk úplně nevzdělaný, bez nejmenší známky jemnocitu. Jeho jediným majetkem byla jeho krása a s tou se Jindřiška spokojiti nemohla, neboť jsouc sama citově založena, toužila po muži vzdělaném.

Rekla to také matce, avšak pochodila špatně.

Paní Stránecká ztrnula! Cože? Zase z toho nemá nic být? To by bylo pěkné! Ona chce přec strojiti svatbu. Spustila zle na

dceru, že neví sama co chce, že bude vybírat až přebere. Karel Srba jest prý hodný člověk a ostatně prý zajisté si dá říci a poslechne ženu. „Však si ho vycepuješ,“ řekla konečně a nahučela dceři plnou hlavu, takže ubohá skutečně myslila, že má matka pravdu.

Svolila tedy a s těžkým srdcem chystala se ku svatbě. Bylo jí však, jako by jí kámen na prsou tlačil. Snad to byla předtucha příštího neštěstí!

Když blížil se den svatby, bylo jí hrozno a často si ulevila zoufalým pláčem. Byla však od matky pokaždé vyplísněna, že pláče, nevědouc vlastně proč.

A nyní klečela již u oltáře, již bylo po oddavkách.

„Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj,“ řekl vážně starý pan farář a Jindřiška sklonila oddaně hlavu. Věděla nyní, že jest nerozlučně spojena s mužem, který klečel vedle ní a v duchu prosila vroucně Boha o sílu a trpělivost. Jakoby tušila, ubohá, že jí bude míti zapotřebí, ach, tak tuze zapotřebí.

Bylo po svatbě a zdálo se, že mladí manželé jsou skutečně šťastni. Aspoň z celého okolí o tom nikdo nepochyboval.

Jediná Jindřiška věděla, jaké to její štěstí vlastně jest a myslila, že si musí zoufati, neboť muž její byl tak sprostý, že by byla nikdy ani nevěřila, že lidé toho druhu mohou existovati.

Uvědomila si brzy, že má muž pouze její tělo, avšak duše její žízni a touhou po duši spřízněné téměř umírala.

S počátku se snažila muže svého aspoň poněkud k sobě povznést, avšak marně. Vysmál se jí surově, ba mnohdy utřžila i nadávky.

Ubohá nevěděla co počíti a nejraději by byla utekla.

Avšak kdykoliv na možnost útěku jen pomyslí, vždy zavzněla jí jako odněkud z dáli slova kněze: „co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“ a Jindřiška, jsouc vychována otcem, který byl dobrým katolíkem, uvědomila si opět, že utéci nemožno, že jest upoutána na vždy.

Také nechtěla způsobiti zármutek matce svojí, která by si byla zajisté činila výčitky, že dceru nepředložeností svou do neštěstí přivedla.

Proto si také ani matce nepostěžovala a hoře a zoufalství své v nitru svém uzavřela. Když však očekávala příchod děcka a matka viděla, že se na ně netěší, jak by dle jejího mínění měla, otázala se dcery zpríma, je-li šťastna.

A tu Jindřiška, snad z touhy po ulehčení, chtějí si uleviti, řekla matce vše. Tato se skutečně zhrozila, neboť to, co jí dcera vypravovala, bylo něco neslýchaného. Nemohla pochopiti, jak její dobrou, milou Jindřišku, kterou měl vždy každý rád, kdo ji jen znal, vlastní muž může takto trápati. Vždyť dle mínění celého okolí musil si pokládati za veliké štěstí, že si ho vzala.

Nejvíce ji pálila poznámka dceřina, že kdyby otec byl býval na živu, nebylo by zajisté k sňatku tomu došlo. Uvažujíc déle o těchto slovech, musila si přiznati, že jsou pravdivá, neboť věděla, že muži jejímu by zajisté byl býval majetek zeťův malým. Mrzelo ji nyní velice, že sama toho nedbala a pomyslí, že ke všemu ještě neurvalec ten, jak jej v duchu nazvala, si Jindřišky neváží a s ní jako se ženou nezachází, pojala k zeti hroznou nenávist, kterou mu ovšem na jevo dátí nesměla, aby ubohou dceru nemusila přestati navštěvovati, vědouc, že jest její jedinou útěchou.

Jindřiška povila synáčka hezounkého jako obrázek a vášnivě k němu přilnula. Žila jen pro něho, ovšem povinnosti svoje k muži co žena stále plní a o něho pečujíc, takže si nemohl stěžovati, že by byl zanedbáván.

Avšak sobec ten, vida, že žena má teď něco, co poutá ji k životu a tím že má on zajištěnou služku-hospodyní, která se o jeho pohodlí stará, povolil cele svým nízkým choutkám a vášním a prováděl kousky, za které by se musil stydět i ten největší sprosták.

Jindřiška, již bylo často leccos nápadným, hleděla sama sebe v duchu přemluvíti, že se mýlí a nepřála si ani nabýti o něčem jistoty.

Tušila, že by se stalo něco hrozného neb nemohla ručiti za sebe, vědouc, že hněv její byl by bezměrný.

Když však ji surovec ten i týrati počal, myslila, že si snad přeje, aby se rozešli a také mu to jednou v jedné hádce nabídl.

Dostala však v odpověď, že ona může jíti, avšak hošík že jest jeho. Věděl dobře, ten zhyralec, že synáčka svého nade vše na světě miluje a že raději snášeti bude muka pekelná, než aby jej opustila.

Ubohá nevěděla co počíti.

Přemýšlela, hloubala a rozvažovala, avšak k žádnému konci přijíti nemohla, neboť věděla, že jí zbývají pouze dvě cesty, totiž buď zůstati a dále trpěti, neb odejítí.

Pomyslí na to, jaké to bude když zůstane a muž její bude si počínati stále hůře a hůře, jak to dělal, věděla, že by to přec dlouho snášeti nemohla, že by jí konečně trpělivost přešla, neboť byla také jen člověk a žádný anděl. Když si však představila, že by měla od něho odejítí a žádati o rozvod a povázila, jaký rozruch by v celém okolí tím způsobila a co by její ubohá matka od svého okolí za výčitky snášeti musila — neboť kde kdo věděl, že ona sama dceru k tomu sňatku přemluvila — lekala se toho.

Také věděla, že muž by ji jen tak hladce nepropustil, boje se o svoji obsluhu, kterou by pak pozbyl a hrozila se již při pouhém pomyslení, jaké scény by jí bylo přestáti a nedoufala ani, že by z toho všeho vyvázla holým životem. Ačkoliv pak pro ni samou neměl život více ceny, musila žíti pro synáčka a také pro matku, dobře vědouc, že tato by ztráty její nepřezila.

Jsouc docela bezmocna, prosila úpěnlivě Boha, aby se nad ní smíloval.

A hle, ten vševedoucí Slitovník, který žádného k Němu volajícího neoslyší, vyslyšel též prosby ubohé mladé ženy.

Muž její, jsa jist, že nikdo o jeho kouscích neví, počínal si stále neopatrněji, až se jednoho krásného dne ocitl před soudem. Zalovala jej ženština z nejnižší třídy a jednalo se o otcovství, které upírati mu nebylo možno.

Musil se s ní vyrovnati a Jindřiška, majíc takto zřejmý důkaz jeho nevěry, zadala o rozvod.

Žádosti její bylo soudem bez námítky vyhověno a též i synáček jí přiřknut. Odstěhovala se s ním k matce a věru že si oddychla, jsouc zbavena svého trápení.

Již neděsila ji v mysli slova kněze „co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“, neboť věděla, že nebyla to ona, nýbrž muž její, který

rozrušil svazek jejich manželský, že učinil tak již tenkrát, když po prvé porušil věrnost manželskou.

Věděla, že má-li býti dodržena přísaha daná Bohu u oltáře, že musí ji dodržeti manželé oba.

A když jeden z nich ji dodržeti nechce a bezohledně ji zruší, zprostuje tím i druhého dodržení daného slova a tím ovšem vinu veškerou na sebe bere a za svoje skutky budeme jednou zodpovídati každý sám.

Česká krev.

Jakmile se rozhlásilo, že se Boženka Boreckých bude vdávati a že si vezme Němce, divil se tomu kde kdo z celého okolí.

Bylať Boženka známa jako dobrá vlastenka, aspoň se zúčastnila všech slavností národních v okolí pořádaných a ochotně vždy a na vše hmotně i jinak přispěla, kdykoliv se jednalo o účel národní.

A teď že si vezme Němce? Neslýcháno!

Avšak bylo tomu skutečně tak, pověst nelhala.

Ovšem, Boženka sama by byla dala mnoho za to, kdyby Alfréd Stolc, jak se její snoubenec nazýval, byl Čechem, avšak když jím nebyl, nedalo se nic dělati. Radívávala se s matkou, avšak tato, jsouc již mrzuta, že Boženka se pro žádného z četných nápadníků nemůže rozhodnouti, byla ráda, že se konečně našel jeden, který se jí líbil a řekla dceři krátce, aby nehleděla na nic a vzala si ho, když se jí líbí.

Lidé ovšem mínili, že když Boženka tolik košů rozdala, mohla by dáti ještě jeden, že by se jí snad přec časem nahodil nějaký Čech, který by jí byl vhod a tedy že není třeba, aby si brala Němce.

Bylať to ona odvěká nedůvěra k Němcům, v nichž žádný Čech nic dobrého netušil.

Alfréd Stolc ujišťoval Boženku, že mu na národnosti nic nezáleží, že jest mu vše lhostejno a národním třenicím mezi Čechy a Němci se vysmíval.

A Boženka, míníc, že přec Českou zůstane a děti, bude-li nějaké mítí, česky vychová a žádného hříchu tím se nedopustí, vezme-li

si Němce, chystala se ku svatbě, ačkoliv jí bylo přestáti mnohou půtku s bratrem, který nechtěl ani slyšeti, aby se Němec stal jeho švagrem.

Avšak stalo se tak přec a Boženka si zvykala drmoliti samospasitelnou.

S mužem arci mluvila vždy česky, avšak matka jeho česky neznala a i většina obyvatelstva v místě onom byla německá, jakož i škola, úřední řeč v obecním zastupitelstvu i v kostele.

Božence to nepřišlo tuze za těžké, neboť znala správně německy a též dobrou výřečnost měla, avšak proto se přec národnosti své neodcizila.

Téměř s pýchou se vždy hlásila, že jest Českou a za urážku považovala, měl-li jí kdo za Němkyni.

Svoje děti vychovala česky a ani se nermoutila, že musí navštěvovati německou školu, míníc, až dospějí, že se také čísti a psátí naučí.

Muž její první léta skutečně se tvářil, jakoby mu bylo vše lhostejno, avšak za několik roků začal, jak se říká, vystrkovati růžky.

Počal býti horlivým Němcem, vlastencem, nacionalistou.

Boženka mu slovem ničeho nevytkla, avšak projevila mu své pohrdání tím, že sama naň již česky nemluvila, míníc v duchu, že urážela by tím svoji drahou mateřštinu, kdyby jí mluvila s někým, kdo si jí nevážil, kdo jí pohrdal.

Ba, pýcha její, či vlastně hrdost národní šla tak daleko, že ani třetí dítě svoje česky neučila a synáček tento byl vychován pouze německy.

Když pak jí to matka vytýkala a zpříma se jí tázala, proč toho synáčka česky neučí, odvětila jí Boženka, nutíc se do žertu, že přec jedno dítě musí obětovati matce Germánii. Ovšem, že to tak nemyslila a doufala skrytě, že synek její, který jevil nadání větší než starší jeho sourozenci, se časem též česky naučí.

A hle, Bůh nežádal na ní, by se jí dítě odcizilo a splnil její tajné přání.

Synáček její, ačkoliv byl v německé škole jedním z prvních žáků, přec měl sám jakýsi pocit, že jest někde, kam nepatří a

jednou se matky zpříma otázal, proč jej nevychovala česky a řekl, že chce býti Čechem.

Matka se z toho nesmírně těšila a slíbila svému miláčkovi, že poslední dva roky bude chodit do české školy, která byla v obci as půl hodiny vzdálené.

A skutečně také u muže prosadila, že malý Emil chodil dva roky do české školy, kde byl záhy nejen u svých učitelů velmi oblíben, ale i spolužáci jeho jej všichni měli srdečně rádi.

Jsa poměrně nadaný, naučil se záhy česky čísti a psáti a netrvalo dlouho, byl i na české škole mezi předními žáky.

Později studoval a stav se samostatným a od otce neodvislým, byl výtečným vlastencem a hlásil se s pýchou vždy k české národnosti a věru že si nerad na to vzpomněl, že jeho otec byl Němcem.

A matka jeho, Boženka?

Byla jen ráda, že syn její starší, který byl rolníkem, vzal si za ženu Češku a dcera též Čecha za muže pojala, takže se nemusila obávat, že by děti její mohly někdy nakloniti se k národnosti německé.

Největší její pýchou byl ovšem nejmladší Emil, který — jak si v duchu říkala — podědil její českou krev.

Umíněnost.

Nenjen celá ves, nýbrž celé okolí se divilo selce Zambůrkové, že tak úsilovně zbraňuje dceři Fanynce udržovati známost s Josefem Staňkem, neboť dle úsudku téměř všech lidí neměla k tomu nejmenší příčiny.

Bylť statek Staňkův dosti velký, výplata malá, neboť starší dcera Staňkovic byla dobře provdána a vyplacena, takže měli Staňkovi pouze dloužek pěti tisíc zlatých, které si na věno dceřino přivypůjčili, chtějíce ji do většího hospodářství usaditi. A pět tisíc u Staňků bylo dluhem téměř směšným, neboť statek jejich byl jedním z největších ve vsi.

Proto se tedy každý divil, že stará Zambůrková dělá vždy takový rámus, když se dozvěděla, že Fanynka někde s Josefem

mluvila. Ačkoliv měla Fanynka uloženo šest tisíc v záložně a krom toho měla poděditi po rodičích dvačítikorcovou chalupu, kterou si tito za svého hospodaření koupili, a synovi statek čistý, bez výměnku postoupili, vymínivše si pouze výpomoc koňským potahem při polní práci, přec to nebylo žádné velké věno do statku jako byl Staňkův, avšak se starou Zambůrkovou nebylo řečí. Ať se jí ptal kdo chtěl, co proti Josefovi má, odsekla každému, že si Fanynka toho černého cikána vzíti nesmí.

Bylť Josef sice snědý, avšak to mu nikterak neubíralo na krásu, neboť byl junák jako jedle, jeho žhavé černé oči svítily mu jako dvě hvězdy a krásné bílé zuby leskly se mu v ústech jako perly. Žádná z děvčat by mu nebyla dala košem, nejen ve vsi, nýbrž v celém okolí mohl zaklepatí kdekoliv, nikde by nebyl dostal košem, avšak jemu se líbila jen Fanynka Zambůrková a žádné jiné si nevšímal.

Když se o tom dozvěděla stará Staňková, že Josef mluví s Fanynkou Zambůrkovou a že stará Zambůrková tomu nepřeje, počala synovi domlouvati, aby Fanynku nechal být, že nemají zapotřebí, aby jim snad někdo dělal milosti. Takový ženich jako on, najde nevěstu třeba ještě bohatší, avšak Josef matce řekl upřímně, že má Fanynku rád a že by si jinou vzíti ani nemohl. Stará Staňková se zarazila a jsouc matkou milující, které šlo o štěstí dětí jejich nade vše, řekla posléze: „Nu tedy, milý Josefe, se nermuť a trpělivě čekej, snad se Zambůrková obměkčí a svolí přec po čase, vidouc, že máš Fanynku upřímně rád. Co se mne týče, víš, že nemám jiného přání, než abys byl šťasten a žil jednou se svou ženou v lásce a míru, jako jsme vždy žili a doposud žijeme my, totiž já s tatíkem. Fanynka je hodné děvče a povahou po otci. Matčinu umíněnost nepodědila. Však jest to také jen umíněnost a nic jiného, to její zbraňování ve vaší lásce. Co by mohla proti tobě míti? Ale pamatuji se na ni od mládí, že bývala vždy takovou. Co si umínila, to také vždy provedla, ať z toho povstalo cokoliv.“

A měla pravdu selka Staňková. Stará Zambůrková skutečně sama nevěděla, proč Fanynčině známosti s Josefem nepřeje, avšak měla již takovou nešťastnou povahu, že si nikdy nic rádně neuvážila, než úsudek svůj pronesla, ať to bylo o čemkoliv. Když

pak později sama se přesvědčila, že soudila ukvapeně, přec by byla za celý svět svoje, jednou pronesené mínění, neodvolala. A tak bylo i v této záležitosti. Když se jednou dozvěděla, že Fanyňka šla s Josefem odněkud z pouti, notně jí vyhubovala. Později však, klidně vše rozváživši, přiznala se sama sobě, že by si Fanyňka k Staňkovům špatně nesedla, avšak ani ve snu jí nenapadlo, aby k známosti té přivolila.

Ubohá Fanyňka nevědouc si rady, obrátila se s prosbou na otce, ale ten dobrák — slaboch, který sám umíněností ženinou již dosti zakusil, jí pomoci nemohl. Věděl dobře ze zkušeností, že kdyby se chtěl dcery zastávat, obrátila by se žena jako rozkacená dračice proti němu a on, chtěje předejít veřejnému pohoršení, ustoupil by, jako jí ustupoval vždy.

Jen jednou, když po nějaké muzice dělala Žambůrková zase rámus, že prý Fanyňka zase tančila s tím černým cikánem, odvážil se říci ženě, aby Josefa takto nenazývala, že jest to hoch velice řádný, ale dal si, chudás. Jako litice pustila se žena do něho, starých oslů a vrtáků mu nadala, takže chudák raději z domu odešel a až do večera se v polích potuloval, žehraje na ten osud, že tak zlou ženu dostati musil, která nejen že jemu takřka celý život otrávil, ale i vlastní dítě svojí umíněností nešťastným činila. Neřekl jí také nikdy více ani slova o této záležitosti a jen si vždy smutně povzdychnul, když viděl, že má Fanyňka uplakané oči.

Ta ubožačka, vidouc, že jest vše marno a že matka k její známosti s Josefem nikdy nepřivolí, počala se opravdu trápiti a chodila jako umučení. A Josef, který stále ještě doufal, že si to Žambůrková přec rozmyslí a k sňatku jejich přivolí, těšil ji jak mohl. Ovšem, on neznal takové ženy jako byla Žambůrková, nevěděl, co jest žena-dračice a ve své mysli porovnával všechny ženy dle své dobré matky, která byla vždy mírná a muže svého poslušná. Dětem by pak byla nejraději snesla modré s nebe, jak je měla ráda.

Myslíl tedy milý Josef, že to přec není tak zlé, jak lidé povídají a jak jej Fanyňka stále ujišťuje. Mluvil s ní ovšem zřídka kdy, neboť matka ji hlídala jako jestřáb, avšak milenci si dovedli pomoci. Mělať Fanyňka kamarádku, s kterou se měla tuze ráda

a ta již z lásky k milé Fanynce převzala mezi ní a Josefem úlohu poštovního holoubka. Přiběhla ob den k Žambůrkovům, buď pro nějaký vzorek na vložky neb krajku, pak ho zase přinesla, tu se přišla otázati, půjde-li Fanyňka v neděli tam neb onam, že by šli spolu a pokaždé se jí podařilo psaníčko Fanynce podstrčiti, neb je od ní pro Josefa obdržeti.

Ovšem, bylo štěstím pro ni, že stará Žambůrková o tom tušení neměla, neboť by se milé Barušce bylo vedlo zle.

Jednoho dne přišla opět Baruška pod nějakou záminkou k Žambůrkovům a vpašovala Fanynce psaníčko, které tuto velice rozrušilo. Psalť jí Josef, že má již toho všeho dosti, že se chce ženiti a že se musí oba pokusiti její matku nějak pohnouti, aby k sňatku jejich přivolila. Přijde prý tedy dnes večer k nim a doufá, že matku její uprosí.

Ubohá Fanyňka se třásla jako list strachem, co se dítě bude a nemohla tomu zabrániti, aby Josef k nim nechodil, neboť Baruška byla již pryč a po někom jiném vzkazovati si netroufala.

Řekla, že jí bolí hlava a sednouc si ke kamnům, dávala si na čelo studené obklady. Nikomu též nenapadlo, že by tomu tak nebylo, neboť ubohé děvče se strachem třásl jako v zimnici.

A nestrachovala se nadarmo!

Brzy po večeri otevřely se dveře a s přáním dobrého večera vstoupil jimi Josef Staňek. Ubohé Fanynce se zatmělo v očích, jak se lekla a sám starý Žambůrek byl příchodem mladého muže tak překvapen, že nebyl mocen vypraviti ze sebe hlásky, aby pozdrav jeho opětoval.

Také stará Žambůrková zůstala státi jako solný sloup, avšak vzpamatovala se brzy a podepřouc si boky, tázala se Josefa ostře, co chce.

„Panímámo, nezlobte se již na mne,“ řekl Josef, „vždyť jsem vám přec ničím neublížil a prosím vás, dejte mi Fanyňku!“

„I co že, ty cikáne černá,“ vyjela Žambůrková, „raději ji uškrtím než bych ji tobě dala a hled, ať jsi již ze dveří nebo vezmu koště!“

Jiný na Josefově místě by se byl zajisté nebál a byl by staré té litici dal, co jí náleželo, avšak Josef, ten dobrák, myslil, že po dobrém spíše něco pořídí než po zlém a proto se raději ponížil

a padna na kolena, sepjál ruce a zvolal: „Panímámo, pro Boha vás prosím, dejte mi Fanyнку!“

Ale chudák ubohý, zmýlil se velice!

Jako litice obořila se na něho a popadnouc v koutě stojící sekeru, na Josefa ji napráhla, křičíc: „Hleď, ať táhneš, nebo tě zabiju!“

Starý Žambůrek leknutím vzkřiknul a Fanyнка u kamen omdlela.

Ubohý Josef se vypoťácel ven a nevěděl ani, jak přišel domů.

Nespál celou noc a ráno mu bylo jako po těžké nemoci. Ale namáhal se, aby matka na něm něho nezpozorovala a ani slovem se jí nezmínil o své včerejší výpravě. Chodil však po několik dnů jako bezhlavý a přál si jen, aby se něco stalo, co by jej usmrtilo, neboť život bez Fanyanky zdál se mu býti trýzní a že by jí někdy dostal, tomu více věřiti nemohl. Konečně se na něčem rozhodl. Co mu to napadlo, jak mohl dobré rodiče své tak zarmoutiti, ví jedině Bůh.

Fanyнка poněkud zotavená, obdržela prostřednictvím Baruščiným opět psaníčko a věru že se chvěla otvírajíc je, jakoby v předtuše něčeho neobyčejného. Bylo velmi stručné. Josef psal pouze, má-li jej ráda, aby přišla v neděli odpoledne na silnici mezi jejich ves a město, že to bude jejich poslední setkání.

Neuvažovala ani o tom, co as Josef zamýšlí, byla již v myšlenkách jaksi otupělá a bylo jí vše jedno. Věděla pouze, že na udané místo se dostaví i kdyby jí to mělo státi třeba život. Co záleželo jí také na životě jejím? Bez Josefa neměl pro ni ceny.

V neděli odpoledne se oblékla a odešla z domova.

Matka, myslíc, že jde na požehnání, ani se jí téměř nepovšimla.

Přišedši na naznačené místo, zastala tam Josefa, an na ni již čekal.

„Hleď, Fanyňko,“ pravil Josef dojatě, „nesmíme býti svoji, tvoje matka tomu nikdy nepřivolí, avšak já bez tebe žiti nemohu a proto chci raději zemřít. Chceš zemřít se mnou?“ A když Fanyнка ochotně přikývla, pokračoval: „Snad obměkčí se tvoje matka nad námi mrtvými, když nad živými se obměkčiti nechce a dovolí nás pochovati do jednoho hrobu.“

Nyní se milenci rozloučili, načež Josef vyndal z kapes dvě nabitě bambitky, jednu dal Fanynce a odešel od ní as na pět kroků, řekl:

„Tedy dej pozor, já budu počítati a až řeknu tři, stiskneme současně kohoutky, ale miř dobře, sem na prsa.“

A začal počítati: „Jedna — dvě —“ avšak běda, tři již nedořekl, neboť Fanyňka, snad rozčilením, stiskla kohoutek dříve, zahoukla rána a Josef se svalil mrtev k zemi.

Ubohá Fanyňka nevěděla leknutím co počít, ani jí chuděre nenapadlo, aby, vzavši bambitku Josefovou, sama se zastřelila a tak všemu dalšímu ušla. Byla téměř bez sebe.

Nejprve se vrhla na Josefa a hlasitě plačíc, volala jej nejsladšími jmény, avšak konečně musila uznati, že jest vše marno, že jej více k životu neprobudí, že jest skutečně mrtev. Uvažovala, co počít, avšak nenapadlo jí, aby jej ve smrt následovala.

Konečně se rozhodla. Šla do města a jelikož byla neděle a u soudu se neúřadovalo, šla přímo na četnickou stanici a tam se udala. Věrně vylíčila vše, co a jak se sběhlo a sama se nabídla, že hned zůstane ve vazbě. Ovšem, že si jí tam hned ponechali a dva četníci se hned odebrali na místo činu.

Tam byl již shromážděn dav lidu, neboť soused jeden, vyšel si do polí, našel tam ubohého Josefa a vida u něho pohozené dvě bambitky, ani jej mnoho nepohlížel a úprkem do vsi se přihnal, volal poplašeně na každého koho potkal ohromující novinu, že Josef Staňků leží na silnici zastřelen.

Ihned kdekdo běžil na místo označené a netrvalo dlouho, byla kolem ubožáka shromážděna téměř celá ves.

Když přijeli četníci s lékařem, kterého s sebou vzali pro případ, že by snad byla nešťastníkovi ještě pomoc, musili rázně zakročiti, aby jim lidé místo udělali. Každý chtěl býti u Josefa a pokusiti se jej vzkřísiti k životu, neboť jej měl každý rád.

Když pak lékař, Josefa prohlédnuv, prohlásil, že jest vše marno, že jest ubožák mrtev, obrátila se soustrast davu v krutou zášť a sice proti staré Žambůrkové. Láno jí veřejně, že vše to neštěstí zavinila její prokletá umíněnost a ženy dlokonce volaly, že by se ta stará čarodějnice umínívá měla na kusy roz-

trhati, když tak beze vší příčiny tak hodný člověk jako byl Josef pro její umíněnost svůj život utratil.

Strážmistr, starší již muž, slyše to a obává se, aby rozezlené ty ženy skutečně v pomstychtivosti své staré Zambůrkové něco neudělaly, napomenul je, aby nechaly lání, kterým nic nespraví, a raději šly potěšiti ubohou matku nešťastníkovu.

Lékař, slyše to a znaje dobře rodinu Staňkovu, jejíž byl lékařem, vsedl do kočáru a úprkem ujížděl ke vsi, rovnou do statku Staňkova, a strážmistr s ním, nařídív prve mladšímu kolegovi svému, aby zůstal u mrtvoly, dokud pro ni nepřijedou.

Když přijeli ke Staňkovům, přesvědčil se lékař, že přijel právě včas, neboť selka, již ochotní lidé tu Jobovu zvěst již donesli, byla ve mdlobách. Podařilo se sice obratnému lékaři přivésti ji k vědomí, avšak byla obava, že upadne v nemoc, neboť se chvěla jako v zimnici.

Nařídív, jak mají nemocnou ošetřovati, odjel lékař, slíbiv, že ráno opět přijede. Volák jel s ním pro léky.

Zatím se strážmistr odebral k Zambůrkovým, aby jim sdělil co a jak jest s jejich dcerou.

Starý Zambůrek, slyše co se stalo, plakal jako dítě, takže i otrlému četníkovi jej bylo líto. Zambůrková, slyšíc co neblahá její umíněnost zavinila, zpočátku se sice zarazila, avšak brzy nabyla řeči a počala láti Josefovi, že on jest všeho vinen.

Avšak strážmistr, který již prve z lání žen vyrozuměl, jak se věci měly, okřikl ji zhurta, že jest vším vinna ona sama, proč zbraňovala mladým lidem v lásce, nevědouc téměř ani proč. Řekl jí, že mohla sobě pokládati za čest, že se o dceru její ucházel muž tak řádný, jako byl mladý Staněk. Mohla jim vystrojiti svatbu a těšiti se z jejich štěstí a nyní prý má dceru vražednici a zajisté i kriminálníci, neboť to že jest jisté, že dcera její bude potrestána.

To jí přec jen zarazilo a ztichla a zavřela se do komory.

Strážmistr odešel, domluviv ještě Zambůrkovi, aby se ztišil, že nářkem více nic nespraví a řekl mu přímo, že měl býti dříve odvážnější a neposlouchati nerozumné své ženy, býti pánem v domě, jak se na řádného muže sluší.

Zambůrek uznal, že jest to pravda a věru že si v duchu vytýkal, že se neměl tolik báti ženy, kdyby byla sebe větší dračící a zkrotiti ji třeba pomocí hole. Nyní ovšem že jest, již na vše pozdě, avšak to věděl zcela určitě, že mu nebude více možno na ženu promluvit ani jediného slova.

Zatím Staňkové bylo stále hůře a silná horečka nervová, jak se lékař obával, u ní propukla. Ubohý muž její musil při všem zármutku starati se též o pohřeb synův. V tom mu však ulehčili Josefovi kamarádi. Obstarali vše, rakev z města přivezli, Josefa ustrojili a do ní uložili. Také mu řekli, aby si nedělal starosti s nějakou hostinou, že družičky s muzikanty po pohřbu na chvíli do hostince zavedou, ale tančiti že nebudou, nýbrž držeti po Josefovi smutek. On pak že může po pohřbu pouze účty zaplatiti, oni že obstarají vše.

Ubožák starý Staněk jim s pláčem děkoval.

Odbyl se slavný pohřeb, jehož se zúčastnila téměř celá ves. Družiček a mládenců bylo bez počtu a pan farář promluvil krásnou řeč nad hrobem, napomínaje mládež, aby byla poslušna rodičů svých a dbala jejich rad, oni, majíce zkušenost, dětem zajisté vždy dobře radí. Ale také rodiče napomínal, aby nebránili dětem zbytečně v sňatku, když nemají k tomu vážnou příčinu.

Kde kdo byl dojat a ani jedno oko nezůstalo suché.

Starší ženy pak nejvíce litovaly starou Staňkovou, že nemůže milého syna svého ani ke hrobu doprovoditi, neboť ubohá téměř o sobě ani nevěděla.

Od Zambůrků nebyl též nikdo na pohřbu. Starý Zambůrek plakal kudy chodil a byl by se styděl lidem jíti na oči a žena jeho, ta teprve se bála vyjít, neboť jí služka již donesla, jak jí každý spílá, že ona jediná jest vším vinna.

Vidouc pak, že muž její se jí téměř vyhýbá a ani na přímé otázky její neodpovídá, počalo jí přec hrýzti svědomí a uznávala, že skutečně jest vinna neštěstím tím a byla by mnoho za to dala, kdyby se vše bylo nestalo. Avšak bylo již pozdě.

Za nedlouho bylo přelíčení u soudu a Fanyňka uznána vinna smrtí Josefovou, avšak jelikož bylo sdostatek polehčujících okolností, vyměřen jí žalář dvou roků. Bylo jí to lhostejno.

Matka její si to však vzala nějak tuze k srdci, neboť brzy na to ulehla a po krátké nemoci zemřela. Ve vsi ji však nikdo nepolitoval, neboť, jak již lidé jsou nesmířitelní, říkaly zvláště ženy, že ji tak Bůh ztrestal za její umíněnost.

Starý Zambůrek pak hospodařil se starou služkou a těšil se, až se Fanyňka domů navrátí. Ovšem bylo mu bolno při pomýšlení, že dcera nebude as domů chtítí, avšak umiňoval si, že k vůli ní chalupu prodá a koupí si jinou někde daleko, kde jich nikdo znáti nebude.

Staňková se, ku podivu samého lékaře, uzdravila, avšak zármutek jí hlodal na srdci jako červ a jen si přála, aby i s mužem svým odpočívala tam na hřbitově, vedle milého syna svého, který ji smrtí svou, jak vždy říkala, po prvé v životě zarmoutil, ale tak, že to ani pochopiti nemohla, jak jí to mohl udělati.

Nelála Fanynce, že jí syna zavraždila, vědouc, že on si to sám přál i zbraně že sám koupil. Věděla též, že Fanyňka zúmyslně dříve nevystřelila a že, nezmýlíc se, byla by mrtva též.

Ovšem, když Fanyňka po dvou letech vyšla z vězení, mnoho u ní na lasece ztratila, neboť se brzy provdala za jednoho spoluvězně, který při práci u muziky kamaráda k smrti upíchl, ale že kamarád ten rvačku sám začal, jen několik roků si poseděl a právě as měsíc před Fanyňkou vězení opustil. To Staňková nemohla Fanynce odpustiti, že Josefovi věrnost nezachovala a lidé ji za to též nechválili.

Starý Zambůrek prodal pak skutečně chalupu a odstěhoval se k dceři, u níž za krátko zemřel. Říkal, že mu podryla zdraví ženina umíněnost.

Sňatek z lásky.

O svatbě Marie Jírovic s Josefem Dufkem říkal kdě kdo, však že jest na čase, že se tito věční milenci bérou a leckdos ještě připojil, že snad by se ještě nevzali, kdyby nemusili.

A bylo tomu tak, svatba býti musila.

Však to byla také dlouhá známost a věru že se leckdos divil, proč ti dva se již dávno nevzali, neboť ta jejich známost se již táhla od let školských a nyní jim bylo oběma třicet.

Ano, proč se dříve nevzali, avšak to snad sami určitě nevěděli. Ačkoliv, krom toho, že Marie byla vysoké a hubené postavy a Josef malý, tělnatý, se ostatní dle úsudku lidí vše shodovalo, ana Marie, jsouc švadlenou, měla chaloupku a Josef rodný domek obdržeti neměl, nýbrž jeho mladší bratr a tudíž mu bylo někam se přiveniti, přec tak dlouho se sňatkem otáleli.

Avšak ještě více se lidé divili, když za nedlouho po svatbě se počalo povídati, že mladí Dufkovi žijí spolu neklidně a že jsou u nich mrzutosti na denním pořádku.

„Toť jsem blázen,“ pravila sousedka jejich, Ráčková, když jdouc na pole, se as s třemi sousedkami sešla a o Dufkových se hovořiti počalo. „Taková dlouhá láska, chtěli se téměř patnáct roků a teď se nemohou porovnat. Já jsem našeho tátu jaktěživa neznala, dal nás dohromady nebožtík starý Štásek, a přec nemohu říci, že bychom si za těch dvacet roků, co jsme spolu, řekli špatného slova. A tu ti se přec mohli znáti, vždyť spolu vyrostli. Tak proč se vlastně brali?“

Ano, proč se brali? Tomu se nyní divili lidé ještě více než dříve tomu, proč se neberou a jak to již na venku bývá, mnoho se o Dufkových hovořilo.

Oni sami se tím také nikterak netajili, že žijí v neshodě.

Často si Dufková stěžovala zákaznicím, když ji tyto navštívily, jaký necita jest její muž, že se málo o výdělky stará a často žádá od ní peněz do karet a na pivo, nedbaje, jak těžce ona každý groš vydělá, ničíc při tom zdraví svoje úmorným šitím.

Dufek zase říkal všady, že příčinou všech nesvárů jest ženina matka, která prý dceru na něho štve. Žena pak že jest tuze zlostná.

Avšak nebylo tomu tak, jak Dufek po hospodách vypravoval.

Stará Jírová, davši dceři domek, zůstala arci s mladými pohromadě, ale obstarávala téměř celou domácnost, aby dcera pilně šití mohla.

A že by byla mladá Dufková zlostná, toho byl její muž sám vinen, Však jiná žena by se sotva radovala, majíc muže takového, jakým byl Dufek a možná že by byla bývala ještě horší.

Ke všemu pak počala Dufková ještě churavěti.

Cítala sice slabost hned po narození děcka, avšak mínila, že to přejde. Když pak jí později počalo pobolívati na prsou, věděla již, co to as bude, totiž nejspíše tuberkulosa. A tušila správně.

Což ona by byla ráda zemřela, neboť co také na světě měla za radosti, avšak pohlédnouc na malého synáčka, který rostl a byl čilý, často si zaplakala, pomyslíc, jak se as ubožáčku po její smrti povede.

Konečně nemoc její pokročila tak dalece, že byla nucena zanechati šití a již bylo všeobecně známo, jaký konec ji čeká.

Lidé ji arci litovali, avšak muž-necita se nezměnil ani v nejmenším. Ba ještě jí zármutku přidával, říká v její přítomnosti synkovi: „Počkej jen, Toníčku, až maminka zemře, pak si přivedu jinou, ale ta nebude tak hubená jako tahle, ale pěkně buclatá.“

Jak bylo ubohé, lze si snadno pomyslit.

Chystala se též k odchodu na věčnost. Prodala těch několik kousků šperků co měla a stále jen prosila matku, aby vše uložila pro Toníčka.

A jednoho podzimního dne tiše skonala.

Muž ochotně obstaral pohřeb a bylo viděti, že na nic nezapomněl, neboť při uzavírání rakve měl již kladívko v kapse, takže nebylo třeba teprve ho hledati, jak to jinde bývá, kde jsou domácí zármutkem jako bezhlaví a musí na vše pamatovati spíše sousedé a známí.

A brzy po pohřbu počal hledati nevěstu.

Ale nějak se mu nechtělo dařiti. Všady dostal košem, ač šel kolik hodin cesty a byl by si již ani nevybíral právě buclatou, nýbrž se spokojil třeba zase s hubenou, jako byla jeho první žena.

Avšak co platno, lidé vše roznesou a tak se také všady vědělo, jak zacházel se svoji první ženou a proto neměla žádná chuti státi se její nástupkyní a tudíž milý Dufek zůstal vdovcem a vytloukal to živobytí s hochem, jak se dalo.

Když pak syn dospěl, dbal otec, aby se brzy oženil, neboť měl již toho hospodářství zrovna dosti, jak říkal.

Když pak se v té vsi některá nevěsta zpečovala vzítí si muže, kterého jí někdo dohodil, tu jí rodiče připomínali, aby si vzala příklad, jak pochodila Jírovič Marie, která se vdávala z lásky.

Jedináček.

Takových orací s dítětem, jakých nadělala selka Trnecká s jejím Toníčkem, nenadělal nikdo z celého okolí.

To bylo pořád jen: „nás Toníček, náš brouček, náš mazlíček,“ až se tomu lidé usmívali. A ať udělal Toníček cokoliv, mohla to býti sebe větší skotačina, sebe větší uličnictví, matka se tomu vždy jen smávala a mnohdy se ještě vychloubala, jaké prý má ten „ferina“ nápady.

A ten ferina měl leckdy nápady, až vlasy vstávaly a nejvíce si líboval v moření zvířat. Někdy psu kus klády na krk uvázal a měl radost, když ubohé zvíře, utíkajíc, do předních nohou se tlouklo, jindy zase skořápky od ořechů klihem namazav, kočce je na šapky přilepil a ona, nevědouc co počít, na půdu zalezla. Jindy zase husám do zobáku dřevíčka dal, že tyto huby zavřít ani žráti nemohly, až to někdo zpozoroval a jim pomohl.

Vybíratí vejce a mláďata z ptačích hnízd, bylo mu nejmilejším zaměstnáním, zkrátka, byl to uličník první třídy, ale u matky tím nejlepším dítětem a běda tomu, kdo by se byl opovážil říci, že jest darebák.

Ani vlastní otec to říci nesměl, neboť tu si vždy žena na něho vyjela, že jest necita a nemá vlastní dítě rád. Potrestati jej pak nesměl vůbec nikdy, kdepak Toníčka uhodit, to by jej byla žena rozsápala.

Trnecký tedy mlčel a nad nezvedeností synovou se jen tiše trápil. Když pak počal churavěti, často se zamyslíl, uvažuje, jak by to bylo, kdyby snad měl zemřít, neboť byl přesvědčen, že si žena v synovi plete na sebe bič, jak jí často říkal. Odbyla jej vždy hrubě, kdykoliv ji chtěl napomínati, aby synovi netrpěla rozličné hrubosti, kterými i ji někdy častoval a říkala, že jest Toníček ještě malý; však prý zmoudří, až dospěje.

Naříkala ovšem, když jí muž zemřel, neboť věděla, že ztrácí nejen rozumného a zkušeného hospodáře, nýbrž i dvě pracovní-

tých rukou, avšak ani ve snu jí nenapadlo, aby se opět provdala. Ačkoliv bylo hospodářství její vlastně jen větší chalupa o čtyřiceti korcích, přec by se byl leckterý bezdětný vdovec neb starší svobodník rád k ní přiznal, ale Trnecká každého odmítla.

„To tak,“ říkala, „aby snad někdo ještě Toníčka otloukal, však já si pomohu. Zjednám si nějaký ten rok a až Toníček doroste, bude nám dobře.“

To bylo u hochů to jediné, že nebyl líný a ačkoliv teprve dvanáctiletý, přec se již chápal práce, avšak hrubián byl a surovec, že mu daleko široko nebylo rovno.

Lidé ovšem mínili, že by klukovi neškodilo, kdyby ho někdo napravil, avšak Trnecké do očí to říci se nikdo neodvážil, neboť by byl pochodil. Konečně si řekli lidé mezi sebou, co že by se o to starali, že bude mít Trnecká z kluka jen to, co si z něho sama vychová.

A milý Toníček vyrostl v pořádného Tondu a počal k nemalé radosti matčině choditi do zábav.

Ale s děvčaty se mu nijak nechtělo dařiti. Žádná, ani méně majetná, si nechtěla učiniti s ním známost, neboť se bála jeho hrubosti a ty známější též ostrého jazyka jeho matky. Vědělo se, že nebožtík Trnecký byl pod pantoflem a to jest přece stará pověst, že takové ostré ženy bývají též ostré tchýně.

Trneckou to sice zlobilo, že její Toníček neměl u děvčat žádného štěstí, avšak přebírajíc všechna známá děvčata v duchu, jednu po druhé, uznala, že ani jediná z nich by nebyla dost dobrá pro jejího jedináčka. Přála si totiž nevěstu nejen bohatou, ale i hezkou. Říkala však, že pracovati u nich mladá panímáma nebude musit, že si to již s Toníčkem podělají, že ji chtějí mít pouze pro radost.

Ale přes tyto lákavé sliby neměla žádná dívka z okolí nejmenší chuti vzíti si toho surovce a býti jemu a jeho matce pro radost, neboť zajisté každá tušila, že by to bylo jí samé na žalost.

Konečně se však přec rozhlásilo, že se bude mladý Trnecký ženiti.

A pověst nelhala.

Jen si lidé lámali hlavy, odkud as nevěsta pochází a hádali, že bude zajisté z daleka. A hádali správně.

Sešla se totiž Trnecká ve městě na trhu s hokynářem, který za mladých let u ní sloužíval. Přišel z vojny domů v rodné vsi se pak oženil s vdovou, která měla domek a hokynařila. Vpraviv se do obchodu toho, našel v něm i zalíbení a že byl příčinnivý, dobře se mu vedlo. S tím tedy smluvila se Trnecká, žádajíc ho, když prý přijde daleko široko, aby našel jejímu Toníčkovi nějakou šikovnou nevěstu, že se mu dobře odmění.

A Kroupa, tak se totiž hokynář jmenoval, ochotně přislíbil.

Skutečně také za nedlouho se jedné krásné neděle přihnal jako velká voda a radostně zvěstoval, že nevěstu již našel.

Byla dcerou menšího sedláka ze vzdálenější dědiny, který, maje více dětí, nemohl jim velká věna dáti. Když mu Kroupa vyličil, že, ačkoliv jest hospodářství Trneckých menší, nemusí mladý, jsa jediným dítětem, nikoho vypláceti a tudíž mu přínos ženin zůstane, ana Trnecká, majíc sama dosti peněz na hotovosti, si pouze výměnek ustanoví, řekl bez dlouhého rozmyšlení, že by tam dceru dal, aby jen Kroupa s ženichem je navštívil.

Trnecká, všecka rozradostněna, Kroupu pohostila jak nejlépe mohla a jen se vyptávala, je-li nevěsta hezká. Na malém přínosu jí nezáleželo, chtěla jen hezkou nevěstu, „pro radost“.

Ovšem, že Kroupa nevěstu vychválil až do nebe a ujednali si tedy, že příští neděle půjdou s Toníčkem na výhledy.

Když pak kýžená neděle přišla, tu Trnecká sama pomáhala synovi při oblékání, nedbajíc, že ji hrubě odbývá.

Přišel pak s Kroupou do domu nevěsty, byli vlídně uvítáni a jelikož Trnecký byl dosti pohledný, umlučeno záhy, že otec nevěstin přijde v týdně k Trneckým umluviti svatbu.

Trnecká se nemohla Toníčka ani dočkati a když přišel, zasy-pala ho otázkami, co a jak?

Pověděl, co ujednali, ale na otázku matčinu, jaká nevěsta jest, řekl krátce, však že ji uvidí.

Co měl také říci, když si jí sám ani mnoho nepovšiml. Věděl jen, že má žlutavě rusé vlasy, ale pomyslně si, že jest ženská jako ženská a když se již oženiti musí, jest to jedno, kterou si vezme.

To byla jeho filosofie, neboť nějakých lepších citů nebyl schopen.

Když pak otec nevěstin přišel a matka s ním svatbu ujednávala, kývnul ke všemu hlavou. Bylo mu vše lhostejno.

Když pak již před samou svatbou do města smlouvu spisovateli přišli a Trnecká nevěstu spatřila, poněkud se zarazila, neboť se jí ani trochu nelíbila. Také jak jen jí to bylo možno, synovi šeptem domlouvala, proč si ji bere, že jest prý rezavá.

Odbyl ji hrubě, aby dala pokoj.

Sepsána smlouva, v níž nevěsta učiněna spolumajetnicí hospodářství Trneckých a otec její vysázal tři tisíce zlatých na stůl, které si mladý Trnecký ihned ve městě uložil, řka, že z jara postaví stodolu a celé stavení opraví.

„Dělejte si s nimi co chcete, jsou vaše,“ řekl otec nevěstin, který byl rád, že bude mít jednu dceru vybytou.

Ovšem, že mu ochotní lidé pověděli, jakého hrubiána a surovce si jeho dcera bere, on však každého odbyl a když žena jeho přece si připouštěla starosti, obávajíc se, jako každá matka, o dceru, říkal, však že lidé pomlouvají každého.

Bylo po svatbě a u Trneckých byla mladá panímáma.

Stará Trnecká, ačkoliv si pojistila výměnek, prohlásila, že jest dosud při síle a může pracovati a tudíž zůstane s mladými pohromadě.

Lidé, znajíce ji, říkali, že to tam dlouho dobrotu dělati nebude, a hádali správně, neboť brzy po svatbě pohádaly se panímámy mezi sebou a pak již byly různice u Trneckých na denním pořádku.

Neudělala mladá staré nic vhod, stále ji pronásledovala, majíc zlost, že nebyla hezká, jak ona si nevěstu mítí přála.

Když pak mladá, vidouc, že jest jí křivděno, se ozvala, byla z toho váda.

Trnecký pak se dlouho nerozmýšlel a bez okolků je vždy rozsoudil. Zbil ženu nebo matku, jak mu právě napadlo a nezkoumal nikdy, která jest vinna. Říkal, že jsou obě stejné.

Starou Trneckou ani nenapadlo, aby šla do výměnku a nechala mladé hospodařiti po vůli a ani z toho si nic nedělala, když jí syn někdy zbil. Stále to byl Toníček, její jedináček, od

něho snesla vše, jen snacha jí byla trnem v oku a pomlouvala ji bez ustání.

Když pak se mladým narodilo děcko a za krátký čas zemřelo, tu dávala mladé vinu, že je špatně opatrovala.

Ubohá šla si někdy postěžovati rodičům, ale tito ji nabádali, aby byla trpělivá a hleděla muži vyhověti.

Těžko však bylo vyhovovati dvěma, neboť když udělala něco vhod muži, nebylo to zase vhod tchyni a mrzutost byla hotova.

Nebylo tedy divu, že pojala mladá proti staré nepopsatelnou nenávisť a vidouc, že si muž ani matky neváží, přidržela se vždy jeho, vědouc, že jí to u něho nemůže škoditi.

Stará však přese vše spílala stále jen snaše, o synovi nikdy slůvka křivého neřekla a nikdy si naň neztěžovala.

Když jí pak syn sám nařídil, aby šla do svého výměnku a dala jim konečně pokoj, tedy se tam nastěhovala a více mladým nepracovala, ovšem snachu stále ještě pomlouvajíc.

Mladí měli pak dvě děti, které rostly a byly zdravé.

Tu po čase chtěl jeden sedlák ve vsi odprodati několik korců polí, která se Trneckému velice líbila a proto si umínil, že je koupí.

Nemaje však dosti peněz, žádal matku, aby mu dala peníze svoje, které prý nepotřebuje a má-li mu je zanechati po smrti, ať prý mu je dá hned, že je potřebuje.

Avšak Trnecká se tentokráte zpechovala svému jedináčku vyhověti, řkouc, že si peníze do smrti ponechá a i po smrti že je odkáže, komu bude chtíti.

To jej velice rozzlobilo, neboť tomu nebyl zvyklý, aby mu matka něco odepřela a počal na ni dorážeti po zlém.

Avšak Trnecká zůstala tentokráte pevnou a peníze mu nedala.

To však hrubého surovce tak popudilo, že si umínil domoci se jich za každou cenu.

Bylo to právě v létě, kdy as dvě hodiny od jejich vsi odbývalo se vojenské cvičení a to zdálo se mu právě vhodným, že padne zajisté podezření na vojáky.

Jednoho tmavého večera šel k matce do výměnku a žádal ji opět o vydání peněz. Tato se zase zpečovala, až se opět notně pohádali.

Tu surovec, rozhlédna se, uchopil, co mu prvně do oka padlo, totiž železnou paličku od hmoždýře, zasadil jí matce několik ran do hlavy a když k zemi sklesla, ještě jí několika ranami dodal.

Vida, že jest matka mrtva, otevřel prádelník a přeházev jej, aby se zdálo, že vrah hledal peníze, shasil lampu a oknem vyskočil.

Ráno pak se strhl ve vsi rámus.

Služka Trneckých nesla jako obyčejně výminkářce mléko a nemohouc se na ni dotlouci, pohlédla oknem do světnice.

Vidouc pak stařenu ležeti na zemi, dala se do křiku, volajíc že se stalo neštěstí. Hospodář ovšem hned šel k oknu, avšak nahlédnuv do něj jen zběžně, šel ihned pro starostu.

Tento, svolav ještě několik sousedů, šel na místo činu, nařídív též strážníkovi, aby doběhl na nejbližší telegrafní stanici a jeho jménem příslušná oznámení učinil.

Přesvědčiv se pak, že stařena jest mrtva, nařídil, aby nebylo ničím hnuto, až přijde soudní komise.

Tato se za krátko dostavila a nyní počala prohlídka.

Zjištěno, že vrah musil přijíti dveřmi, neboť nebylo znáti, že by okno bylo násilně otevřeno, že tedy přišel, dokud stařena měla ještě otevřeno, nebo byl jí vpuštěn. Na otázku, zdali domáci viděli někoho k ní vcházeti, nemohl nikdo přisvědčiti. Jen susedka jedna, jdouc o deváté hodině kolem, slyšela prý u Trnecké ve výměnku křik, avšak že to nebylo u Trneckých nic neobyčejného, nevšimla si toho.

Prohlédnut prádelník, avšak knížky spořitelní zde byly a zdali měla zavražděná nějaké peníze na hotovosti, nikdo nevěděl.

Míněno tedy, že to byla vražda loupežná.

Přítomný detektiv si však povšiml, že se všichni lidé ze vsi dívají na mladého Trneckého jaksi s opovržením a tu mu bleskla hlavou myšlenka, zdali to nebyla vražda docela jiná než loupežná.

Vyslechnul ještě jednou služku, která vraždu objevila, tázal se jí, co hospodář říkal a jak si počínal v prvním okamžiku. Slyše pak, že, nahlédnuv pouze oknem dovnitř, ihned pro starostu běžel, byl ihned doma, neboť měl také matku a byl jist, kdyby se jí něco podobného stalo, zajisté by mu nenapadlo svolávat úřední orgány, nýbrž, vrhnuv se k ní, zkoušel by, zdali není možno ještě ji k životu přivést. Když pak výsledkem sousedstva dokázáno, že matka s mladými žila v ustavičných různých, sdělil detektiv své mínění vyšetřujícímu soudci a navrhl zatknutí Trneckého.

Stalo se tak a nejen celá ves, ale i celé okolí bylo přesvědčeno, že on jest tím pravým vrahem, ba mnozí i tvrdili, že žena jeho o tom věděla, že byli srozuměni, avšak dokázati mu to nemohl nikdo.

Bezmála půl roku trvalo vyšetřování, kde kdo byl vyslýchán, avšak bezvýsledně, neboť jediný svědek, který by byl zajisté mohl říci pravdu, totiž jeho žena, nemusila svědčiti, jsouc dle zákona svědectví sprostěna a vrah se nepřiznal.

Byl konečně propuštěn pro nedostatek důkazů, avšak nikdo jej za nevinného nepovažoval a neměl-li dříve mnoho přátel, nyní se mu vyhýbal každý a Trnecký, vida to, stal se hrubším a surovějším než býval dříve. Nemluvil, když nemusil a jen ten mamon ho těšil.

Ženu jeho to ovšem hnětlo, avšak co měla počíti, majíc děti a jsouc tak k němu navždy přikována. Bylať vlastně hodna politování, zajisté by byla bývala šťastna, kdyby byla dostala muže hodného, který by si jí byl vážil a měl ji rád, i kdyby byl méně zámožným.

Avšak to jest již tak osud selských dcer, že rodiče nehledí na nic, jen když dcera přijde zase do hospodářství; o povahu muže, kterého si bere, se starají nejméně.

Starou Trneckou pak také nikdo nepolitoval, neboť říkali lidé, že jest sama vším vinna, že sklídila, co zasela, že jí dávno každý předpovídal, že se ničeho dobrého nedočká od svého jedináčka.

Ovšem, že by to tak hrozné bylo, aby jí na život sáhl, toho se přec nikdo nenadál.

Nečiní dobře rodiče, kteří, jsouce obdařeni pouze jedním dítěem, toto se bojí potrestati, míníce, že jest ono něco jiného než děti z většího hnízda, kde se děti obyčejně přísně vedou.

Zlé vlastnosti dítěte se mají potírati hned z mládí, dokud jest čas a každé dítě má býti přísně vedeno, neboť jest to nejen k dobru jeho, nýbrž i jeho rodičů.

Bez muže.

Manželství železničního úředníka Vrátily bylo skutečně nešťastné.

Jen z počátku se mu zdálo, že dobře volil, vzav si dceru hostinského, u kterého se, jako svobodný úředník, stravoval, ale brzy uznal, že se zmýlil.

Anča, která byla děvčetem veselým, jako snad každá dcera z hostince — neb do hospody jde každý, aby se pobavil a tak musí být hostinský stále k zábavě naladěn, byla však ráda veselou k vůli sobě, nejen k vůli hostům.

První čas po svatbě navštěvoval s ní muž všechny zábavy, ač by byl nejraději zůstal doma, neboť se mu zdálo, že se jeho žena baví s pány více, než vdané ženě přísluší, avšak sám ji v duchu omlouval, že zvykla tomu právě doma, v hostinci, baviti se s každým bez rozdílu, aniž by to co znamenalo.

Byl však velice rád, když byl přeložen do většího okresního města, hodně vzdáleného od rodiště své ženy. Že pak Anča očekávala děcko, těšil se, že starosti mateřské zaujmou ji úplně a to protivně mu její bavení s pány že přestane samo sebou; že jim nebude pak možno zábavy navštěvovati, těšilo ho velice.

Avšak zklamal se. Když narodil se jim hošíček, jemuž dali jméno Jaroslav, měla sice žena jeho radost jako on, ale piplání se s děckem ji brzy omrzelo a často se stalo, že je ani nevykoupal, ani plen mu nevyprala.

Stále si vymýšlela nějaké cesty, musila jednou jíti tam a pak zase jinam, a Vrátily nechtěje býti hrubým, když na vlídné domluvy žena nic nedala, často malého Jarouška sám vykoupal a pleny mu vypral.

Aby najmul služku neb aspoň chůvu, to mu ani ve snu nenapadlo, neboť si byl jist, že by žena pak ještě méně o domácnost a dítě pečovala, majíc se na koho spolehnouti; doufal stále, že se konečně umoudří a k dítěti i k domácnosti přilne. Však že by ani matkou nebyla, říkal si v duchu.

Uplynul však delší čas, ale to vytoužené štěstí nepřicházelo. Anča se nepolepšila.

Jaroušek počal běhati a musila mu být zjednána chůva. Vrátily chtěl najmouti nějaké mladé děvče škoie odrostlé, ale žena řekla, že takové mladé žáby nejsou na děti dosti opatrné a vzala si chůvu starší a pak měla zlaté časy.

Téměř každé odpoledne odcházela za nějakou záležitostí neb jen na návštěvu a Mařka, silné a obratné děvče, dovedla již dítě ohlídati a pánovi večeri podati, když se paní ani do této nevrátila.

Vrátily počal býti mrzut a konečně mu napadlo, aby dal na ženu trochu pozor a přesvědčil se, co ji vlastně na ty toulky tak vábí, a hle, dopídlil se pěkných věcí. Žena ho podváděla! Běhala po záletech.

A nyní byly u Vrátily hádky na denním pořádku a když to nešlo po zlém, zkusil to Vrátily po dobrém, ale také nadarmo. Žena jeho příliš uvykla toulkám a miliskování s muži, kteří se pídí jen po rozkoších.

Od ustavičného rozčilování dostal Vrátily nervosu a ta byla za jisté příčinou, že on, muž dříve velice řádný, hledaje snad zapomenutí, neb chtěje ženě splatiti rovné rovným, našel si také milenku.

Byla to úřednice, poněkud starší, svobodná, s potřísněnou minulostí, neboť měla před časem děcko, které jí zemřelo, a té se Vrátily přidržel. Ovšem, že věděl, že to jest proti jeho zásadám a zlobil se často v duchu na sebe, že to k takovým koncům musilo s ním dojíti a zlost vyléval si na ženě; v rozčilení počal ji bít.

To však byla voda na mlýn jeho ženy. Podala žádost o rozvod, nedbajíc rad a domluv rodiny revidenta Rady, která, bydlíc v tomtéž domě, viděla od počátku řízení rodinného štěstí jejího

a věděla, kdo to vlastně zavinil. Chtěla být volnou a že služka dosvědčila, že ji muž týral tělesně, byl rozvod proveden.

To však Vrátil přec prosadil, že synáček jejich, Jaroušek, byl ponechán jemu. Matka ho směla jen jednou za měsíc navštěvovati.

A teď nastaly paní Vrátilové blažené časy. Vymlouvala se, že od alimentů mužem jí poskytovaných nemůže žítí, zařídila si obchod uhlím a teď ovšem bylo nutno často odjeti na cesty, vyjednávati s majiteli uhelných dolů, neb jejich řiditeli a že se některá cesta protáhla na několik dnů, co bylo komu po tom? Jen když jmění přibývalo, to byla hlavní věc. A skutečně měla za krátko hezký kapitálek.

Jarouškovi občas něco koupila, zajela do Prahy, kam se Vrátil dal hned po rozvodu přeložiti a žil se svojí milenkou ve společné domácnosti, poslala si pro hochu posluhu, poseděla s ním v hostinci, odevzdala mu dárek, pomazlila se s ním a mateřským povinností učiněno zadost; ostatně, myslila, mohu si dělati co chci.

Avšak neúprosná Nemesis našla i paní Vrátilovou a vykonala na ní svoje dílo.

Ze všech ctitelů byl nejgalantnější pan Zoreček, majitel závodu tiskařského. Ruku vždy políbil, jako nějaké královně, a tak sladce mluvíti uměl, že se zamilovaná paní Vrátilová cítila býti v nebi. A co hlavního! Byl také rozvedený jako ona a tudíž byla zde možnost sňatku, kdežto ostatní milenci byli všichni ženatí.

Ze vyhnal ženu za rok po svatbě, zaplativ si z jejího věna svoje nesčetné dluhy, že kopnul ji v šestinedělí do boku a tím jí nezhojitelnou chorobu způsobil, že na dítě svoje, hezkého zdravého hošíčka jí ani haléře neplatil, ponechav starost o dceru a její dítě nešťastným rodičům, toho paní Vrátilová nedbala.

A když Zorečkův závod počal upadávat, tu ochotně vždy dávala peníze, věříc, že to bude jednou její a nežádala nikdy žádné stvrzenky ani dlužního úpisu.

Když pak již dala poslední, nechala se přemluvíti, aby se k Zorečkovi, který žil se svojí matkou, přestěhovala; oddati že se dají, až bude u ní provedena rozluka.

Avšak běda! Hned druhý den žádal od ní Zoreček peníze a sice ne ulisně, v polibcích, ale prostě si poručil a slyše, že žádých již nemá, ušetřil jí dvě facky, že jí bezmála hlava uletěla a pak již bývala bita každý den.

Vidouc nyní, jakého druhu láska Zorečkova byla, že chtěl vlastně jen její peníze, byla by ráda od něho odešla, avšak hle, záletná ta žena, která se dříve nestyděla podváděti hodného svého muže a zanedbávati děcko, a nestyděla se odstěhovati se k svému milenci a žítí s ním v konkubinátě, styděla se teď, když ji týral, od něho odejítí. Styděla se, přiznati se veřejnosti, že jest za svoji lehkomyšlnost krutě potrestána a nešla od Zorečka, až ji tento s pomocí svojí matky přímo vypráskal.

Našla si byt a vedla obchod dále a četní ctitelé, kterým na tom ničeho nezáleželo, co provedla, věnovali jí svoji přízeň dále.

V sousedství jejím žila jedna starší nábožná paní, která ji při každém setkání napomínala a k řádnému životu nabádala, avšak marně.

Zatím Vrátil, který o všem věděl, zlobil se velice, že žena jeho tolik peněz dala „takovému lumpovi“, jak Zorečka každý nazýval a nedbala, aby je dala svému dítěti a zabezpečila tak jeho budoucnost, dostal tak silné záchvaty nervové, že musil být dán do ústavu; Jaroušek poslán k matce.

Každý myslil, že paní Vrátilová zanechá nyní svého lehkomyšlného života a bude se věnovati svému synkovi, který již do školy chodil a dobře prospíval, a z počátku se také tak zdálo. I svého muže navštívila v ústavu a vyprávěla kde komu, že ji poznal, a odprošoval ji, že jí ubližoval.

Po čase byl Vrátil z ústavu propuštěn a nevrátil se více k bývalé své milence, nýbrž ku svojí rozvedené ženě, k její veliké radosti. Na potkání se každému chlubila, že se její muž k ní vrátil a když tu radostnou zvěst oznámila i oné sousedce, která ji vždy k dobrému napomínala, použila opět té příležitosti a pravila: „Tedy si ho teď važte a buďte mu hodnou ženou, abyste mu tak všechno předcházející nahradila, neboť jest každé ženě lépe, má-li muže, ale muže vlastního, zákonem jí přiřknutého, kterého si sama zvolila a jemuž věrnost přísahala. Ta pak, které to není souzeno, neb které se manželství bez její viny

rozkotalo, má zůstatí bez muže a nevyhledávati si milence. Charakterní muž si nikdy s takovou nic nezačne a dá vždy přednost manželství a ženě počestné a ti bezcharakterní, ti hledí ženu jen využitkovati; její tělo i její jmění.“

— Paní Vrátilová poslouchala „kázání“ moudré sousedky jen na půl ucha a ochotně kývala hlavou na souhlas, jakoby slibovala vše, co sousedka jí radila.

Myslila, že bude již vše dobře, že muž, nejsa teď také bez viny, jí nic vytýkati nebude, že budou teď úplně šťastní, a byla celá blažená.

Vodila se s mužem na ulici, ba navštívila s ním i ples železničářů, kdež jim oběma všichni známí blahopřáli k usmíření, a tak bylo skutečně vše dobře.

Ale ne na dlouho. Když muži pořídila nové obleky i prádlo — jeho věci mu bývalá milenka jeho nechtěla vydati — zmizel jednoho krásného dne milý pan Vrátil a byl ten tam, sebrav své ženě i peníze, které právě doma měla.

Proč to učinil? Nemohl snad odpustiti ženě své, že svým lehkovážným životem způsobila rozvrat manželství jejich a zavinila tak jeho chorobu? Ci zatoužil po své milence? Kdož to ví? Jisto jest jen, že se k ní zase vrátil a jeho legitimní žena měla o porážku více.

Kdo by však myslil, že paní Vrátilová si po útěku svého muže zoufala, mýlil by se velice. Ovšem, trochu se přec styděla, ale když o tom s někým hovořila, říkala, že není zdrav, že je ještě tuze nervosní a že s ním v tom krátkém čase mnoho zakusila; že jest lépe pro ni, že odešel, dodávala vždy a lidé jí s úsměvem přisvědčovali.

Že zakusila nejvíce tím, že musila žíti bez toho množství galánů, říkali ti zlomyslní, že ona sama také není normální, do-
dávali ti mírnější.

A paní Vrátilová dlouho pro muže netruchlila. Přijímati milence ve svém bytu, to arci teď nešlo, když měla u sebe dorůstajícího synka, ale „šťěstí“ přišlo odjinud.

Bratranec její, starší svobodný mládenec, slyše, jak Anču „osud“ pronásleduje, umínil si, že se jí ujme, a přišel přímo k ní s ná-

vrhem, že budou žíti ve společné domácnosti a byl radostně přijat.

Ovšem si vymínil, že se nesmí na jiného ani podívati, že mu musí býti věrnou a Anča musila přislíbíti, ač sama sotva věřila, že bude moci slibu dostáti.

Ale musila. Ochotný bratránek ji zastával v obchodě, staral se o vše a při tom měl ještě dosti času ji hlídati; střežil ji okem Argusovým.

A tak ubohá záletnice, která se tak dlouho nechala ovládati neblahou vášní, ze strachu, aby jí bratránek něco nevyvedl a ji neošidil a neopustil, musila dělati dobrotu, ač jí to stálo mnoho sebezapření a velkého přemáhání.

Byla však ráda, že nemusí žíti bez muže a veřejnost že jí nemůže ničeho vytknouti, neboť bratranec, to jest přec skoro jako bratr.

Ale lidé se nedali klamati a každý pořádný člověk hleděl na ni s opovržením a kde mohl, se jí vyhnul.

A ta stará, zkušená sousedka se o ní vyjádřila, že jest skutečně nemocna, že má „sílenost lásky“, neboť žena jen poněkud rozumná dovedla by se, dle jejího přesvědčení, ovládnouti a dovedla by žíti, jako žije sta žen jiných, bez muže.

Že pak každému není manželství souzeno, to víme všichni, i že pravdu měl svatý Pavel, když napsal: Kdo vdává pannu svou, dobře činí a kdo nevdává, lépe činí.

Neboť, když svobodní nezažijí žádných radostí, nezakusí také žádných žalostí, kterých ani ti nejšťastnější manželé nebývají ušetřeni.

Nevěrná nevěsta.

Známost Františka Jiroušova, jediného syna zámožného sedláka z N., s dcerou chalupníka Říhy Albínkou, trvala již plně dva roky než byl František odveden k vojsku a že rodiče obou, proti té známosti ničeho nenamítali, považoval každý Albínku za Františkovu nevěstu.

Jiroušovi mohli ovšem požadovati, aby si syn vzal nevěstu zámožnější, ale ani jim něco podobného nenapadlo; přáli svému jedináčkovi štěstí lásky.

Věděli, že Albinka bude míti také věno slušné, když ne právě veliké, neboť byla jedinou dcerou z větší chalupy, majíc ještě dva bratry, z nichž starší měl převzítí hospodářství a mladší, jsa velmi nadaný, chtěl studovati.

Zvláště panímáma Jiroušová měla hezkou Albinku velice ráda a plakala srdcelomně, když Františka odvedli k vojsku, nejen proto, že mu bude plná tři léta snáseti útrapy vojenského, ale více z obavy, aby Albinku neomrzelo čekání a neprovdala se, než se František z vojny navrátí.

Také František nerad na vojnu odcházel a při loučení nechal si od Albinky slíbiti věrnost, kterou ona ochotně přislíbila a také jí chtěla dodržeti.

Ovšemže, jsouc mladá, neuzavřela se po Františkově odchodu na vojnu do kláštera a navštěvovala zábavy jako dříve, ale bavila se se všemi stejně, žádné známosti si s nikým nezačínajíc; chtěla zůstati věrnou Františkovi, s nímž si pilně dopisovala. —

Když pak již druhý rok Františkovy služby vojenské se schyloval ku konci, stalo se jednou o pouti v N., že tam zavítal mladý Krotíl, syn statkáře z L., který si hrál na velikého pána a uměl svým furiantským vystupováním okouzlit všechna lepší děvčata, ač nebyl žádným krasavcem a k tomu postavy hodně prostřední.

Kamkoli přišel, všady se bavil jen s nejpřednějšími děvčaty a nikdy mu žádná nedala na jevo, že by jí byl protivný, žádná ho nikdy neodbyla.

Ani Albinka, která jsouc nejhezčím děvčetem z N., když tam Krotíl přišel na pouť, a s ní baviti se počal, neměla té energie, říci mu, aby ji neobtěžoval, že jest nevěstou, což on vlastně sám mohl věděti a zajisté také věděl.

Ale co záleželo na tom neodolatelnému panu Krotilovi, že snad způsobí mrzutost mezi snoubenci? Docela nic! A jakoby měl k tomu právo, jakoby se to rozumělo samo sebou a bylo to docela v pořádku, doprovodil Albinku ze zábavy k domovu.

Po pouti ovšem Albince napadlo něco, co se státi nemělo, ale omlouvala se sama u sebe, že se nedopustila ničeho nečestného a že za nic nemůže.

Lidé však se na to dívali jinak a ochotný kamarád napsal o tom Františkovi.

Ten se ovšem velice zarmoutil nad nevěrou své milované Albinky a v návalu žárlivosti napsal jí dopis, ve kterém jí děkoval za lásku, a s ní se loučil.

Albince pak ani ve snu nenapadlo, aby Františkovi vše vysvětlila a jak se patřilo, za odpuštění ho poprosila, nýbrž bez rozmyšlení mu všechny dopisy i dárky od něho obdržené vrátila, připojujíc pouze, že se nesluší pro ni, aby ty věci u sebe podržela, když ji vypověděl z lásky.

To bylo tedy zakončení té známosti, která již leta trvala, té upřímné lásky!

František byl zdrcen a nevěděl co počít; zda usmrtiti sebe i Albinku, neb toho nafoukaného furianta, který zničil jeho štěstí.

Albinka pak žila klidně dále a že pyšný Krotíl více si jí nevšímal a také by si ji byl nikdy vzíti nemohl, maje deset sourozenců, které mu bylo jednou při převzetí statku vypláceti a byl by potřeboval nevěstu desetkrát tak zámožnou jako ona byla, byla tedy jak se říká, k dostání.

Nikomu pak z kamarádů Frantíkových, ani z kamarádek Albinciných nenapadlo ani ve snu, aby mezi nimi učinil pokus smíru; jakoby to nebylo více možno.

Lidé dovedou jen nesváry rozdmýchati, ale smířiti rozhněvané, o to se pokouší málo kdo.

Když pak za krátký čas přišel k Říhovům nějaký vzdálený příbuzný s návrhem, že by měl pro Albinku dobrou partii, řekl starý Říha přímo, že by dceru rád provdal.

Ochotný příbuzný se tedy do toho vložil a počalo se vyjednávatí.

Když se pověst o tom rozlékla po okolí, přec jen každého překvapila a nejvíce ovšem Frantíka. Toho se přec nenadál, neboť měl Albinku upřímně rád a doufal stále, že snad uzná svoji vinu a sama se pokusí o smíření a teď tahle novina!

Zažádal při nejbližší příležitosti o dovolenou, kterou také dostal, přijel domů, vyptával se matky co a jak a když tato potvrdila, že pravdou jest co slyšel, tu se ubohý jinoch v návalu bolesti dal do pláče.

„Františku můj drahý,“ pravila matka, které bylo syna velice líto, „netrap se proto! Vždyť ty nalezneš děvčat jako kvítí a budeš si moci vybrati; zapomeň na ni!“

Syn zavrtěl hlavou a pravil: „Co platno, maminko, když jsem ji měl tak rád!“

„Nebyla tvé lásky hodna, věř mi to, milé dítě,“ pravila matka, ale syn jen hlavou zavrtěl a po chvilce odešel do polí a tam přemýšlel, co by měl počít.

Umínil si, že musí s Albinkou ještě jednou mluvit. Vrátil se domů, zdánlivě klidný, povečeřel s rodiči, načež odešel z domu.

Starí Jiroušovi se domnívali, že jde do hostince, neb mezi kamarády, a hovoříce o synovi a Albince, litovali sice Františka, ale řekli si, že netřeba mu se doprošovati nikde, a nejméně u Říhů, kteří si mohli pokládati za štěstí, kdyby se dcera jejich k nim, k Jiroušovům dostala; však že se František ožení a zajisté hodnou ženu dostane, která bude třeba hezčí a zámožnější, než Albinka, souhlasně dodali.

Ubozí! Kdyby byli tušili, jaký zármutek jim syn v návalu žárlivosti udělá, byli by zajisté sami došli k Albince a hleděli ji se synem svým smířiti, ale když člověk jest ve své pýše vždy jen uražen, a ví teprve co učiniti měl, až je pozdě. —

František neodešel do hostince, jak se rodiče domnívali, ani mezi kamarády, nýbrž obcházel u Říhových domu a spatřiv starou služku jejich, která se vracela od své matky, bydlící na konci vsi, požádal ji, aby vyřídila Albince, že má přijít na chvilku ven, že by s ní rád mluvil.

Ochotná Bětuna vyřídila svědomitě, co jí František uložil, ale Albinka ven nevyšla, bála se, ač nevěděla proč. Bezpochyby jí hryzlo zlé svědomí.

František, když byl marně as hodinu čekal a Albinka nevyšla, musil konečně uznati, že čeká marně a odešel domů. Ulehnu, avšak spáti nemohl.

Když pak si vše rozmyslil, nabyl přesvědčení, že Albinka ho vlastně nikdy ráda neměla, když mohla se k němu takto zachovati a zmocnilo se ho zoufalství. Probděl skoro celou noc a ráno se rozloučil s rodiči, neboť měl dovolenou pouze na dva dny a odejel povoze na stanici dráhy.

Když jej matka při loučení napomínala, aby nebyl smuten a pustil vše z hlavy, přikývnul pouze hlavou, ani nepromluviv; byl rozhodnut co učiní.

Přijeda do města, kde u vojska sloužil, zůstal v nádražní restauraci a tam, usednuv do koutka, pomalu popíjel. Když pak se sešeřilo, vyšel na trať a pomalu kráčel vedle kolejí; věděl, že přijede brzy rychlík — — —

Ráno našel hlídač trati zohavenou mrtvolu vojína a když přispěchavší narychlo zavolaná komise prohledala jeho kapsy, zjištěna dle papírů jeho totožnost.

Když se rodiče Františkovi dozvěděli tuto strašlivou zvěst, sklesli oba jako podřátí a zvláště matku nemohli dlouho vzkřísiti, neb byla polomrtva. Žal jejich byl bezměrný a kdyby se bratr panímámy Jiroušové, sedlák Tůma, nebyl stáral o převezení mrtvoly a o pohřeb, oni nebyli by se k tomu vzhopili.

Velké vzrušení však panovalo v celé obci i v okolí, kdo Františka znal, každý ho litoval a Albince zablýval, že nevěrou svojí dohnala ho k zoufalství.

Té však také veselo nebylo, neboť si činila trpké výčitky, že brala na tak lehkou váhu lásku hochy, který ji tak miloval, že ztratit ji, se usmrtil.

Na venek však nedala na sobě ničeho znáti a ani na pohřeb nešla, řkouc, že se tam nepůjde postavit lidem na podiv a měla také pravdu, neboť by byla zajisté neušla zlobným narážkám a vyčítavým poznámkám.

Po čase pak se provdala za muže, kterého jí ochotný příbuzný namluvil, ale valně nepochodila, neboť sedlák Kolter hledal pouze pro svoje hospodářství hospodyně s patričným přínosem a ne ženu, s níž by chtěl v lásce žíti. Honil ji z práce do práce, a když mu, dle jeho zdání, málo udělala, tedy ji i sbil.

Albinka trpěla mlčky a ani rodičům si nepostěžovala, přejíc si jen, aby se v N. nikdo nedozvěděl, jak se jí vede, avšak vzdor

všemu zatajování, přec se to lidé dozvěděli, ale nikdo ji nepolitoval; každý řekl, že si nic jiného nezasloužila.

I stárnoucí Jiroušová, když slyšela, jak se Albince vede, řekla přímo, že jest to trest za to, že byla nevěrnou jejich Františkovi, že svojí nevěrou vehnala ho na smrt.

Pro svého jedináčka truchlila pak až do smrti.

Čtvrté přikázání.

Nikde v celé vsi, ba ani v celém okolí nebyly děti tak přísně vedeny, jako ve statku u Hovorů. Bylť sedlák Hovora jedním z těch starých českých pantátů, dobrý hospodář, dobrý křesťan, spravedlivý a k chudým štedrý. Nuzný neodešel nikdy od Hovorů bez pomoci, žebrák bez almužny.

Domkáři, kteří měli nějaký ten kousek pole, který jim byl sice tuze dobrý, avšak nikterak nedostačoval k výživě, když v zimě nebylo výdělku, neboť průmyslu na blízku nebylo a hlad se počal dívati do oken jejich chaloupek, dlouho se nerozmýšleli. Šli do statku Hovorova a poprosili pantátu, aby jim půjčil, že si to v létě odpracují a tak dále. A sedlák ochotně každému dal, oč žádal. Jednomu trochu pšenice, druhému žita, jak kdo potřeboval. A z jara pro semena přišli obyčejně všichni.

Zato nemusil sedlák nikdy sháněti sekáče, neb jiné nádenníky.

Přišli bez říkání a pracovali do strhání, vědouce, že panímáma Hovorová neskrblí dobrou stravou, na kterou se všichni vždy těšili, a že pantáta, až budou dělati pořádnost, bude sám dbáti, aby ještě nějaký doplatek dostali. A nezklamali se nikdy.

Jak pravím, byl sedlák Hovora spravedlivý, ale také velice přísný. Čeládka musila poslouchati bezmála jako děti a děti, ty bály se tatínka jako ohně a v jeho přítomnosti ani hlasitě nepromluvíly. Ovšem, když tak někdy večer odešel na chvilku do hospody, tu bývalo ve statku veselo. Obyčejně k někomu z dětí neb z čeládky přišel nějaký táčkář, někdo přinesl harmoniku a pak se hrálo a zpívalo a někdy i tancovalo dlouho do noci. Sedlák o tom všem dobře věděl, neboť často při svém návratu z hospody je zastihl v nejlepším, avšak neříkal proto ani slova a přál každému, aby se poveselil, jen když se při tom nehřešilo.

Když pak děti dospívaly, tu svoji přísnost takřka zdvojnásobil.

Zřídka kdy dovolil dětem návštěvu tanečních zábav a vždy musily dbáti, aby se nezdržely dlouho přes půlnoc.

Zvláště přísným byl však na to, aby si děti jeho nedělaly zbytečných známostí, které by nevedly k cíli, neboť, ačkoliv jich měl hezkou hromádku, chtěl všechny usaditi do lepších hospodářství, aby se aspoň poněkud mohly rovnati Frantíkovi, který měl převzítí statek.

Dcery Hovorovy také byly velice opatrné, vědouce, že by jim nic neprospělo, kdyby chtěly snad otci odporovati a vybraly si ženichy, o kterých předem věděly, že budou otci vhod. Tři se provdaly po delší známosti a dvě, které, jak se říká, nenalezly toho pravého, ponechaly volbu příštího manžela úplně otci na starost a ten je dobře, jak říkal, zaopatřil. Jednou, meškaje za nějakou záležitostí ve městě, setkal se se starým známým, sedlákem z dědiny ne příliš vzdálené, který měl syna na ženění a za hovoru, jak již bývá, přijdouce k řeči o dětech, bez dlouhého smlouvání svatbu bezmála ujednali. Dětem zbylo pouze svoliti a také svolily.

Bývá tak často, zvláště v selském stavu, ať jest to dcera nebo syn, že, když se přiblíží doba, kdy jest čas se provdati nebo oženiti, a dotyčná neb dotyčný nemá žádné přiměřené známosti, že rozhodnou rodiče.

Milá kandidátka neb kandidát manželství ví, že se provdati neb oženiti musí, nevezme-li si toho, že si později vezme jiného a bez dlouhého rozmýšlení poslechne rodiče a svolí. Trefí-li to, jak se říká, jest dobře, ne-li, má ku všemu trápení o jednu trpkost více, totiž, že jsou jejím neštěstím vinni rodiče.

Posléze zbyla ještě jedna dcera, ale sedlák Hovora si také věděl rady. Přizval si totiž na pomoc dohazovače a tento se brzy přihnul s velikou radostí, že má pro tichou a hodnou Emilku velmi dobré místo. Jest prý to samotný syn z velikého statku, jediná sestra jeho jest již provdána a vyplacena a dostane již jen co bratr vyžnění, ať jest to více nebo méně, nic není určeno a proto mu není potřeba hledati nevěstu zámožnou. Jest prý tak trochu samotář, ale tuze dobrý člověk a Emilka se mu bude zajisté líbiti,

tvrdil starý Trojníček a ten přec věděl vše předem a všemu rozuměl.

Sedlák Hovora, slyše o velikém statku, ihned celý oživil a Trojníčka se důkladně na vše vyptával, neboť veliký statek, to mu bylo nade vše.

Když pak zavolali Emilku a tázali se jí, zdali může ženich příští neděli na návštěvu přijeti, tato bez dlouhého rozmýšlení přikývla.

Když pak v neděli milý ženich v průvodu otce a Trojníčka přijel, přesvědčili se, že Trojníček nelhal, neboť to byl mladík dosti slušný, až na to, že téměř nemluvil. Zato však jeho otec měl řeč jako vody a se starým Hovorou si povídali, jako by se dávno znali a bez dlouhých úvodů počali vyjednávat svatbu. Až již měli vše vyjednáno, teprve se otázali mladých, zdali souhlasí.

Emilka řekla krátce, že poslechne otce, ženich pouze kývnul hlavou.

Otec jeho pochválil Emilku, že jest hodnou dcerou: „Tak to má být“, mudroval, „děti mají rodiče poslouchati podle čtvrtého přikázání.“

Když pak hosté odjeli, aniž ženich na nevěstu slůvka promluvil, pomyslíla si tato, že to byly přec jen trochu divné námluvy.

Později však míníla, že muž nemluva jest lepší než hrubián a že jí snad nebude hůře, než sestře Julii, která se vdala po delší známosti úplně z lásky a jejíž muž později počal pít a hrátí v karty.

A za nedlouho byla svatba.

Sedlák Hovora, maje dcery zaopatřeny, nabádal Frantíka, aby se také již po nějaké nevěstě ohlížel, avšak tento nějak nedbal, věda, že musí vyplatiti deset tisíc a že jeho nevěsta nebude smět míti mnohem méně.

Avšak nevěst s větším věnem bylo v jejich okolí poskrovnu. Ovšem, jedna byla na blízku a deset tisíc měla hotových, avšak ta se milému Frantíkovi ani trochu nelíbila. Bylať to jeho vlastní sestřenice Anna Zapová, která byla sic dobrou hospodyní, avšak tak hrubého zrna, že jí člověk měl dost, jakmile promluvila a když krásu rozdávali, také doma nebyla.

Sedlák dobře věděl, že jemnocitný Frantík, který byl hoch jako panna, by Annu nechtěl, avšak těch deset tisíc mu přec jen vrtalo mozkiem a proto často sem tam před Frantíkem prohodil, že snad by si ji přec mohl vzíti, že by jí konečně zvyknul.

Frantík obyčejně na otcovy narážky neodpovídal, neboť věděl dobře, že by jí nezvyknul nikdy, a také nechtěl míti s otcem mrzutost.

Tu dostal z čista jasna dopis, který jej velice rozrušil.

Uváděl se mu totiž v paměť přítel z vojny, taktéž syn sedláka, který byl již ženat. Psal Frantíkovi, že má sestru, kterou by rodiče rádi provdali. Jelikož se jí však v jejich okolí nic kloudného nehodí, vzpomněl prý si na Frantíka, zdali jest ještě svoboden, že jej zná co člověka rádného, že by se s jeho sestrou dobře hodili k sobě povahou a tak dále.

Ku konci dopisu navrhl Frantíkovi, aby přijel příští týden na výroční trh do města, kam měli oba as stejnou cestu, že se tam sejdou jako náhodou a mohou se poznati, aniž by sestra jeho Zdeňka měla o něčem tušení, a co dále, to se pak uvidí. Jen jako mimochodem podotkl, že dá otec Zdeňce sedm tisíc zlatých věna.

Frantík četl celý rozechvěný. Vzpomněl na veselého, ale dobrosrdečného Jeníka Radoně a řekl si v duchu, je-li Zdeňka takovou jako její bratr, že by si ji vzal se zavázanýma očima. Ihned odepsal příteli, že na výroční trh jistě se dostaví, a zároveň naznačil, v kterou hodinu a na kterém místě se sejdou, aby se snad neminuli.

Sedlák Hovora se sice divil, když Frantík řekl, že pojedje na trh, pak si však pomyslíl, že snad se chce ohlédnouti po nějaké nevěstě a nenamítal ničeho a Frantík jel.

S přítelem se setkal přesně dle úmluvy a úlohu svoji sehráli oba dobře, takže ani bystrozraká Zdeňka nepoznala, že jejich překvapení bylo přetvářkou, neboť radost ze shledání byla opravdová.

Frantíkovi se Zdeňka zalíbila na první pohled a cožpak když za hovoru poznal, že jest to dívka vzdělaná a jemnocitná, byl okamžitě rozhodnut.

Jeník Radoň dovedl to již zaonačiti, že zůstali s Frantíkem chvíli o samotě a tu se mu Frantík svěřil, že se mu Zdeňka velice líbí a žádal přítele, aby vše další již zařídil. Tento ochotně přislíbil a spokojeni oba se rozešli.

Frantík se nemohl ani dočkati přítelova dopisu a s rozechvěním jej otvíral, když konečně došel, avšak přečta jej, div si nezavýskl. Přítel mu sděloval, že Zdeňka se o něm vyslovila velice příznivě, zkrátka, že se jí líbí a že souhlasí.

Rozradostněný Frantík ihned spěchal k otci a sdělil mu tu novinu.

Starý Hovora poslouchal udiveně a chtěl namítati, že jest sedm tisíc přec jen málo, že mu zbyde veliký dluh a dluhy jedí z mísy, říkával.

Frantík však odpověděl, že se přičiní, bude pracovati a šetřiti, aby brzy vše splatil, ale že si raději vezme Zdeňku, kdyby měla ještě méně než Annu.

Otec, vida nadšení synovo, posléze svolil a tak po výměně několika dopisů přijel jednou Jeník Radoň se svým otcem k Hovorům, jak se říkalo na výhlady.

Starému Radoňovi se Hovorův statek dosti líbil, avšak zdálo se mu to přec jen daleko od domova, neboť si vždy přál míti dceru blíže.

Odjeli tedy Radoňové bez rozhodného slova a Jeník slíbil Frantíkovi, že bude psáti. Frantík s toužebností čekal dopis od přítele a věru, že musil čekati dlouho.

U Radoňů byla totiž pravá revoluce. Bylť v jejich vsi sedlák, kterému se Zdeňka sice líbila, avšak její věno bylo mu malým. Nyní, slyše, že se má vdávati a že si ji chce vzíti sedlák ještě větší než byl on, rychle se rozhodl a počal se o ni ucházeti. Zdeňka ovšem o něm ani slyšet nechtěla, vědouc, že jest lakotivec a necita, ale starý Radoň byl rád, že může dcera zůstati v místě a řekl krátce, že dcera poslechnouti musí.

Co měla ubohá počíti? Stokráté lépe líbil se jí Frantík Hovora, než nafoukaný souseď, avšak otec se vyslovil, že ji do takové dálky nedá.

Mladý Jeník Radoň, vida, že se otec pohnouti nedá, odhodlal se konečně a dopsal Frantíkovi. Psal, že píše se srdcem krváče-

jícím, že však proti vůli otcově nelze ničeho činiti. Prosil jen Frantíka, aby se naň nehněval a zůstal mu aspoň nadále přítelem, když mu nemůže býti švagrem.

Ubohý Frantík myslil při čtení dopisu, že se mu boří půda pod nohama. Nemohl ani zrakům svým věřiti a četl dopis několikrát za sebou, až konečně musil uvěřiti, že to není zlý sen, nýbrž krutá skutečnost, že se musí vzdáti naděje, že by hezkou a milou Zdeňku mohl nazývati svou.

Byl všecek zdrcen a nemohl po celý den ničeho jísti.

Matka myslila, že jest nemocen a chtěla mu vařiti nějakě koření. Když však odmítl, řka, že mu nic není, doléhala tak dlouho, až jí řekl vše.

Litovala jej ovšem ze srdce, neboť se již sama těšila na Zdeňku, kterou jí vyličil co dívku dobrou a milou. Jí samé bývalo vždy úzko, když muž doléhal na Frantíka, aby si vzal Annu Zapovu, neboť že by u takové snachy měla trpký výměnek, o tom byla přesvědčena. Ani neměla slov, aby syna potěšila.

Když pak se otec za nějaký čas dozvěděl, že má Frantík po svatbě, byl bezmála uražen, řka, že má ta nevěsta tak málo a chtějí prý ještě dělati drahotu.

Počal nyní syna doopravdy nutiti, aby si vzal Annu, avšak že není tak zlá a že je přec dobrou hospodyní.

Frantíkovi se bezmála zatočila hlava, když si vzpomněl na Annu.

Nyní, když poznal Zdeňku, má si vzíti takovou protivu!

Ani slyšeti o ní nechtěl a řekl otci, že se raději ženiti nebude.

Starý Hovora však nepovolil a domlouval synovi tak dlouho, odvoláváje se na čtvrté přikázání, že si ubohý Frantík dal konečně říci a svolil.

Otec s radostí vše se Zapovými vyjednal a Frantík tam několikrát došel. Říkal však matce, že jde, jakoby jej někdo táhl za vlasy.

Konečně došlo ku přípovědi. Jelo se do města k notáři a ten sepisoval smlouvu.

Když starý Hovora předčítal, co vše žádá za výměnek, maje vše poznamenáno již předem, z opatrnosti, aby se nic neopomenulo, řekla nevěsta bez okolků, že jest to mnoho.

Frantík vytřeštil oči, neboť bezohlednost Annina jej tuze překvapila, avšak vzápětí rozlil se blahý pocit jeho nitrem. Bylo mu jako tonoucím, kterému podává někdo záchranu a ochotně se jí také chopil.

„Cože, ty nechceš dávatí mým rodičům výměnek? Tedy nech tak,“ řekl k urputné nevěstě a obrátiv se k panu notáři, zdvořile se mu poroučel a již byl ze dveří.

Zaražená společnost nevěděla, jak se tvářit.

První se vzpamatoval starý Hovora a vyběhl za synem, volaje ho zpět, řka, aby nedělal hlouposti. Ten však řekl pouze: „Nenuťte mne více, tatínku, teď si ji nevezmu ani za celý svět.“ A nečekaje ani na otce, spěchal pěšky domů, ačkoli měli s sebou povoz.

Nemohl se vézti, nemohl poslouchati otcovy domluvy, musil býti sám se svou radostí. Bylo mu tak blaze a měl pocit, jako by unikl velikému nebezpečí. A když děle o všem přemýšlel, uvědomil si, že skutečně unikl nebezpečí horšímu než smrt, jak si v duchu řekl.

Trvalo to ovšem několik dnů, než se starý Hovora uklidnil a synovi ještě dlouho domlouval. avšak, vida, že jest vše marno, konečně přestal.

Frantík byl jako znovu zrozený, avšak, jako prý neštěstí nechodívá nikdy samo, tak také štěstí, naleznouc člověka, nerado prý jej opouští.

Pravdivost tohoto přísloví poznal také milý Frantík.

Přišel k nim do statku podomní obchodník s ošatkami a mezi řečí vypravoval též, že zná tu slečnu, kterou si měl tenkrát Frantík vzíti, totiž Zdeňku Radoňovu. Jest prý tuze hezká a hodná a jak se v té vsi dozvěděl, měla se vdáti do sousedství a sešlo prý z toho, an ženich činil veliké požadavky; avšak Zdeňka prý jest velice ráda, poněvadž si ho nechtěla vzíti a svolila jen, že ji otec donutil.

Frantík poslouchal jako u vytržení. Vypravování ošatkařovo mu znělo jako hudba nebeská. Nemohl vydržeti ve světnici a vytrativ se ven, chodil po dvoře, aby se uklidnil, neboť měl v hlavě jako ve mlýně.

Když se poněkud vzpamatoval, počal uvažovati, není-li to řízení Boží, že jemu i Zdeňce podána příležitost uniknouti snatku z přinucení a počal doufati, že snad ji přec dostane.

Po krátkém přemýšlení se odhodlal k rozhodnému činu. Šel ihned do domku nádeníka, který u nich často pracoval, a požádal jej, aby došel k Radoňovům a hleděl promluvití nejprve s mladým a bude-li příznivě přijat, teprve pak se otázati starého, totiž otce Zdeňčina, zdali by přec svolil ku svatbě.

Dal mu něco peněz, aby prý měl na útratu a mohl se cestou posílniti a slíbil mu dobrou odměnu, když vše dobře dopadne, ale zároveň mu nakázal, aby zachoval vše v tajnosti.

Strejda, jsa jaksi hrdý, že má k němu syn hospodářův takovou důvěru, ujistil Frantíka, aby byl bez starostí, však že není na hlavu padlý a ví, jak má mluvití. Řekl, že jest sám rád, že si Frantík nevzal Annu Zapovu, u takové lakotné panímámy že by se to jistě nedobře pracovalo a že přeje Frantikovi ze srdce, aby dostal ženu, kterou by si bral rád bez odporu a přinucení.

„Víte, Františku,“ pravil důvěrně, „váš pantáta jest sice moudrý člověk a všemu rozumí, ale neomylným také není. Já bych aspoň svoje děti nikdy nenutil, aby si brali, koho nemají aspoň trochu rádi. To jest pak zkažený celý život. Spolehněte jen na mne, vyjdu zítra časně ráno a večer sem přijďte, možná, že vám přinesu radostnou zprávu.“

„Dej to Pán Bůh,“ řekl Frantík vřele a odešel s radostnou nadějí v srdci.

A hle, nezklamal se, neboť večer druhého dne, když přišel k domku, očekával ho milý strejda již na dvorku a z daleka volal radostně:

„Vyhráli jsme to, Františku, nesu zprávu radostnou, máte tam zítra přijeti i s pantátou a může se prý hned ujednatí svatba.“

Frantík nechtěl tomu skoro ani věřiti a dal si několikrát vypravovati, jak a co se vše mluvilo a strejda, rozradostněn, sděloval ochotně, jak zastal mladého Radoně na dvoře a vyřídív mu pozdrav a vše, co mu bylo uloženo, byl ihned do světnice uveden a jak prý i starý pantáta byl vlídný a sám prý řekl, aby

Hovorovi přijeli hned zítra, že bude lépe, odbude-li se vše co nejdříve, aby byl konec lidským řečím.

Také se chlubil, jak byl pohoštěn a jakou výslužku mu sama Zdeňka do šátku navázala, prý na cestu.

„To budete mít panímámu,“ pravil rozradostněn, „tu vám bude kde kdo závidět. Já se na ni sám těším.“

Frantik, všecek šťasten, mu poděkoval a ujistiv jej, že se mu dobře odmění, pospíchal domů.

Starý Hovora seděl doma a četl v nějakém kalendáři, když Frantik přišel a sděloval vesele, že pojedou zítra na námluvy. Když pak vše vypověděl, chtěl otec ještě něco namítati, avšak vida, že syn jest jako vyměněn, neřekl ani slova a slíbil, že tedy se synem zítra pojede.

Frantik sotva dočkal rána, samým štěstím sotva spáti mohl.

A námluvy dopadly dobře, otcové se dohodli a za čtrnácte dnů byla svatba. Když pak sestra Emilka, která přišla dva dny před svatbou, aby matce pomohla, s bratrem osaměla, řekl jí tento, že jest mu tak blaze, jako by jej někdo vytáhl z pekla a vstrčil do nebe. Že teprve nyní ví, jak velice protivná mu byla Anna Zapová, a že jest si jist, že, vezma si ji, byl by se buď oddal pití, neb ujel do Ameriky.

Emilka, která měla Frantika vždy ze všech sourozenců nejraději, přála mu z plna srdce štěstí.

Když pak bylo po svatbě a Frantik se Zdeňkou počali hospodařiti, tu i starý Hovora všecek okřál, vida, jak milou a dobrou jest jeho snacha, jak jest šetrnou, pracovitou a dobrou hospodyní a byl nyní sám rád, že jej syn neuposlechl. Neboť nepamatoval se, že by byl kdy viděl manželský párek, který by byl tak šťasten a tak si ve všem vzájemně vyhovoval, jako jeho syn se svojí ženou.

A štěstí toto bylo trvalé, láska sídlila s nimi a neopustila je ani v letech stařeckých.

Často i po dlouhých letech Emilka s Frantikem, sejdouce se o samotě, rozmlouvali o tom, že není vždycky dobře poslechnouti rodiče, že tito také někdy chybí a trpěti za takovouto chybu musí pak děti.

Ona sama, totiž Emilka, nebyla právě nešťastná, avšak také ne šťastná. Její muž ji sice slovem nezarmoutil, ale také nepotěšil, neboť nemluvil vůbec a tak při vši zámožnosti cítila se vždy jako osamocena a jedinou útěchou byly jí dvě děti, které byly hodné a velmi ji milovaly.

Pozdě.

Domkárka Stuchlá zpozorovala změněný stav své dcery Anny a naříkala velice a dceři i několik „neberných“ uštědřila, ale nebylo to nic platno. Ještě jí rozvážná sousedka připomenula, že může býti ráda, že se Anna nezapomněla s jiným; Josef Brůnů že si ji přec vezme a bude zase dobře.

To bylo ovšem pravdou, naděje na sňatek zde byla, neboť milenec Annin byl ze sousedství, syn krejčího a majitele domku a také trochu příbuzný, ač dosti vzdálený, ale to bylo Stuchlé malou útěchou. Ona myslila, že když ona mohla jíti pod věncem k oltáři, ač se svým „zlatým tátou“ také přes čtyři roky mluvila a starší dcery se obě také vdávaly „zachovalé“, že to mohla Anna také dokázati.

O její známosti s Josefem sice věděli Stuchlých již dávno a dceři nebránili, věduce, že Brůnovi jsou hodní lidé, zvláště Brůna byl dobrák od kosti — o Brůnové se říkalo, že je to takový divný „potentát“, ale jinak o ní nebylo nic slyšeti — také bylo k očekávání, že Josef dostane nějakou pomoc, ale tohle je přec mrzelo, zvláště když se Josef k tomu neměl, aby jeho a Annin poklesek napravil rychlým sňatkem.

Že snad si chce ještě něco našetřiti, když teprve nedávno z vojny přišel, kdež si plné tři roky pobyl, říkali lidé a Stuchlých smutně přikyvovali.

Brůnovi neříkali tak ani onak, na Josefa se mračili, ale o svatbě se nezmiňovali, ba bylo jim milé, že on sám nezačínal. Ženitě nedávno staršího syna Jana, který se přiznal také do sousedství a tu si chtěli po těch vydáních trochu odpočinouti.

Stuchlých nechtěli dělati mrzutost a zdánlivě se spokojili tou jistou nadějí, že si Josef dříve nebo později Annu vezme,

ač si staří a ustaraní ti chudáci potají pošeptli, že by — kdyby byli Brůnovi upřímní — mohla býti svatba hned, aby byla Anna ušetřena hanby, a dáti že by mohli Josefovi, co by chtěli a mohli, později také; vzkazovati a doprošovati se, to nechtěli, když se Brůnovi sami nedovtípili.

Bylit Stuchlých, ač se jim jinak dosti dobře vedlo, opravdu chudáci, neboť byli velice zkrušení neštěstím syna Ludvíka, který byl hluchoněmý a krom toho polo ochrnutý, takže stěží chodil a pracovati nemohl vůbec. Jen seděl, v zimě doma u kamen, v létě venku na slunci. Byla to taková živoucí mrtvola. Jen měl-li hlad, vydával ze sebe zvuky, které na cizí působily příšerně, jimž však matka jeho dobře rozuměla a vždy spěchala ho nakrmiti; sám jísti nemohl.

Věděla Anna dobře, že bude musit Ludvíka po smrti rodičů sama opatrovati a byla s tím úplně srozuměna, vědouc, že ona za to dostane více než starší její sestry, Terezka a Pepina, které obdržely podílem tři sta zlatých. Ona měla dostati domek a tři korce polí hned, bez jakékoli výplaty, jen světničku k obývání pro sebe a syna Ludvíka až do smrti si chtěli Stuchlých ponechat i pět koreů polí, které po smrti jejich a Ludvíkově měly také Anně připadnouti, dochová-li tohoto k smrti, což se rozumělo samo sebou. Ač byl Ludvík mladší než Anna, nevěřil nikdo, že by při své chorobě dosáhl dlouhého věku, neboť míval též záchvaty padoucnice.

Přes to však Stuchlých měli obavu, aby je snad Ludvík nepřezil a Anně a muži jejímu na obtíž nezůstal, ač s tím počítati musili; obsluhovati takového mrzáka, k tomu je zapotřebí mnoho trpělivosti a tu má pouze jen matka.

Anna ovšem rodiče ubezpečovala, aby byli bez starosti, že Ludvíkovi nikdy ubližovati nebude, což oni jí také věřili, ale nevěděli, jakého dostane muže, zda i ten bude na nebohého mrzáka hodným, a věšeli starostlivě hlavy.

Když Anna sdělila Josefovi, že bude matkou, zamračil se a pravil: „Nu, jakáž pomoc, ale ženiti se teď nemohu, musíme nějaký čas počkat.“

Zarazila se, ale nezoufala si. Byla ráda, že Josef svým povinností dostojí a dříve nebo později svojí ženou ji učiní a to jí

postačovalo; hanba její nezdála se jí tak hroznou, když měla jistotu, že bude s ní jednou snata, manželským sňatkem napravena.

Když vypršel její čas, povila hošíka, jemuž dala jméno Antonín, po svém otci. Čekala, že Josef aspoň jednou večer se přijde na dítě podívati, míníc, že se za dne ostýchá, ale nedočkala se. Nepřišel, ani sestru svoji Barušku neposlal, aby Annu navštívila a vůbec si počínal, jakoby jí, ani jejího děcka na světě nebylo. Ani později, když úplně pozdravena počala choditi do kostela a někdy s kamarádkami i k muzice zašla, nikdy ji nevyhledával, slova s ní nepromluvil; raději nemluvil s děvčaty vůbec.

Jak to Annu hnětlo! Nepostěžovala si nikdy nikomu, bojíc se, aby lidé nedělali klevety, ale po straně si často zaplakala. „Co jsem takhle?“ říkala si, „nejsem vdaná ani svobodná a nemusilo by to být! Jak dlouho to má ještě trvat? Na co vlastně čeká?“

Konečně se dozvěděla, co, či vlastně kdo Josefovi překáží. Donesli jí to ochotní lidé, že se Josef vyjádřil, kdyby prý nebylo toho kluka, že by si Annu vzal. Tedy Ludvík mu překázal! Teď, když měl dostati své povinnosti. Inu, výmluva musí být, ta prý je někdy lepší, než teplý koláč, ale tato byla trochu podivná, neboť se kde kdo ušklíbnul, že to měl Josef vědět dříve, než Anně „zkazil svět“ a Anna si mohla oči vyplakati.

Tak uplynula bezmála tři léta. Jednoho odpoledne v postním čase, když nebyla v polích ještě žádná práce, vzala Anna malého Toníka a šla navštívit dceru zámožného sedláka Lhoty, která byla její spolužačkou a stále jí k sobě zvala, sama se často zastavíc, kdykoli kolem Stuchlých domku měla cestu; mělať Annu velice ráda.

U Lhotů byla Anna vlídně uvítána, panímáma dala Toníkovi kus makové buchty od oběda a klouček si pochutnával; Anežka Lhotová usedla k Anně s nějakým šitím a povídání se jim dařilo. Pantáta Lhota si četl noviny a tvářil se, jakoby si ani nevšímal, o čem ženské hovoří. Posléze odložil noviny a obrátiv se k Anně, tázal se jí: „Poslechni, Aninko, proč pak si tě Josef vlastně nevezme? Jsi přec pořádná holka a on tě s tím dítětem

takhle nechá jako nějakou děvku. Ze mu hanba není! Na co čeká?“

„To říká každý, pantáto drahý,“ pravila smutně Anna, „ale co mohu já nešťastná dělat? Nechal se slyšet, že by si mne vzal; kdyby nebylo Ludvíka, jakoby mu musel něco dát! Jemu na obtíž nikdy nebude, tu práci s ním budu mít jen já, kdyby matku přežil.“

„A to nevěděl dřív, ten nestyda?“ zahuboval sedlák, „nu počkej, mám u nich nové šaty, až mi je starý Brůna přinese, domluvím jemu; to jsou pěkní lidé! Stydět by se mohli!“

Anna, vidouc, že jsou Lhotovi k ní upřímní, vypověděla vše, co jí na srdci tlačilo, zmínila se o tom, že její rodiče, když se brali, měli dohromady šedesát zlatých a teď že mají domek s osmi korci polí, čistý, bez dluhů, obě starší dcery že samy vyplatili a teď že mají její vinou míti takový zármutek, jsouce již tak dost zkrušeni neštěstím Ludvíkovým.

„Domluvím starému Brůnovi, domluvím,“ opakoval sedlák a Anna potěšena, odcházela k večeru domů. Věděla, jakou vážnost sedlák Lhota v celé vsi požívá, že není ve vsi člověka, který by si mu dovolil odmlouvat a těšila se, že si starý Brůna vezme slova jeho k srdci a Josefa sám přinutí, aby se s ní oženil a tím svojí povinností dostál.

Sedlák Lhota dostál slovu. Když mu starý Brůna přinesl dohotovený oblek, zkusil ho a vybídnuv mistra k usednutí, dal se s ním do hovoru a po několika bezvýznamných slovech o počasí, zavedl řeč na děti a pojednou se přímo otázel: „Proč pak si váš Josef tu Stuchlých holku nevezme? Tak ji s tím dítětem nechá, jako nějakou ...“

„On se nechce ještě ženit,“ odpověděl Brůna v rozpacích.

„Tak ji neměl zkazit!“ vybuchnul sedlák, „což jest to nějaká děvka? Taková hodná holka!“

Brůna jen přikývnul hlavou ale neodpověděl a sebrav peníze, rychle odešel.

Stuchlých, jimž dcera sdělila, co jí sedlák slíbil, čekali nějaký čas, zda Josef Anně něco vzkáže, ale zklamali se. Když pak za nějaký týden přišla Anežka Lhotova Annu navštívit a sdělila, co Brůna tatínkovi řekl, zarazili se všichni a po jejím odchodu pravil

Stuchlý: „Nechce se ještě ženit! Tak je dobře! Ale ty se provdáš! Však se ti někdo nahodí, třeba vdovec s jedním dítětem, neb starší svobodný, nějaký zedník nebo tesař, však nejsi tak docela chudou nevěstou; domek a tři korce pole nemá každá. Ale dříve se musí s tebou vyrovnat! Od toho máme úřady! Pak ať se třeba nežení vůbec!“

Žena i dcera neříkaly ničeho a on, míně, že tedy souhlasí, odebral se druhého dne do okresního města, vyprosil si slyšení u pana soudního rady a tomu vše vypověděl.

„Proč jste již nepřišel dávno,“ tázal se pan rada soucitně; bylot ustaraného muže líto.

„Inu, čekal jsem, že si ji přec vezme,“ pravil s povzdechem Stuchlý, „ale teď ...“

„Nu, dobře, dobře, tatínku, běžte jen s Pánem Bohem domů a já ho předvolám a vyslechnu ho a pak vám dám vědět; buďte bez starosti, skoncovat se to musí.“

To však věděl Josef také, že se to musí skoncovati, když dostal obsílku od pana rady a rozmysliv si, že přec udělá nejlépe, když si Annu vezme, vzkázal jí jednoho večera po kamarádovi, zda by s ním chtěla mluvit, že čeká venku.

„Když jsem s ním mluvila dříve, mohu s ním mluvit teď také,“ pravila Anna a po chvílce, ustrojivši se poněkud, vyšla před domek a rozhlížela se.

Josef, stoje nedaleko, zavolal na ni, a sdělil jí, že si ji po Velikonocích vezme.

Chuděra Anna byla tou zprávou tak překvapena, že ani slova výtčky neproněsala, netázala se, proč s ní po celý čas ani nepromluvil, ani na Toníka se nikdy podívat nepřišel; věděla jen, že s ní bude hanba snata, že bude mít s Toníkem Josefovo jméno, bude jeho ženou a to jí úplně postačovalo. Zvala Josefa dále, ale on odpíral, že přijde až v neděli odpoledne a přijav od Anny slib, že ona sama do města dojde a panu radovi oznámí, že bude svatba, rychle odešel.

V neděli odpoledne přišel na chvíli, přinesl Toníkovi kornoutek cukroví, pohrál si s ním a zase odešel, mnoho hovoru nenadělav. Stuchlých mysli, že se ostýchá pro to, že ho musili soudem na jeho povinnosti upomenouti a nezazlívali mu ničeho. Když pak

se Anna brzy na to sešla s Brúnovic Baruškou, Josefovou sestrou, řekla jí tato mezi jiným: „Víš, Anna, je to můj bratr, ale já bych ti radila, abys si to nenutila, aby si tě vzal; uvidíš, jaký je to podivín! Mělas raději zůstat tak jak jsi.“

„Když to také nejde,“ povzdychla Anna, „a vzít si jiného, aby mi to vyčítal?“

„Inu, dělej jak chceš,“ pravila Baruška, „ale vzpomeneš na mne často, uvidíš.“

Anna pokrčila rameny a myslila, že to snad nebude tak zlé a chystala se ku svatbě.

Po Velikonocích se odbyla svatba, nehlučná sice, ale slušná, u Brúnů vystrojen oběd, u Stuchlých večere, pozdě večer hosté odešli a Josef zůstal u Stuchlých, jako spolumajitel domku, svoji „pretenci“ tři sta zlatých, vyplativ rodičům Anniným, kteří hned odešli s Ludvíkem do své světničky; tak jaksi cítili, že to Josefovi bude vhod, že o ně nestojí.

A nemýlili se. Josef s nimi nikdy ani slova neztratil, nikdy je sám neoslovil, otcem neb matkou je nikdy nenazval; na Ludvíka pak ani nepohlédl. Avšak také s Annou zacházel tak, že často vzpomínala na slova Baruščina a brzy byla přesvědčena, že by byla lépe udělala, kdyby si byla vzala kohokoliv; hůře že by s ní nikdo nenakládal, říkala si v duchu a často plakávala.

Stuchlá, která brzy postřehla, že si Josef ani dost málo Anny neváží, litovala ubohou dceru, ač se neodvážila někomu si postěžovati. Jen jednou, as po dvou letech, když již Anna malou dcerušku chovala, sešla se se selkou Lhotovou a požalovala si jí, vědouc, že to selka nikomu povídati nebude.

„Věřte mi, panímámo,“ pravila Stuchlá mezi jiným, slzíc, „když si vzpomenu, jak byla ta holka dříve všady vážena, vaše Anežka s ní kamarádila, a všady jí s sebou brala a teď že má být jen tak za ošlapek, srdce mi to může utrhnout. Ať by si nás nevšímal, to by se již sneslo, jen kdyby aspoň s ní zacházel jako se ženou, ale on jí nedá dobrého slova a jak si vybírá v jídlu! Nic mu neuvaří po chuti, je mlsný až běda, jen by chodil s kastrolem a smažil, ale kde na to brátí?“

Selka žasla, neb by si to byla nikdy nepomyslila, že by Josef mohl býti takovým, ale neměla slov, aby Stuchlou potěšila. Pra-

vila pouze, jen aby promluvila: „Proč ji tedy zkazil, když ji neměl rád? Tak hodnou a pracovitou by byl nenašel nikde a ten hezký domek a pole k tomu! Za mizerné tři stovky! Měl by vám ještě děkovat!“

„Vidíte, panímámo, chudák Anna!“ povzdychla Stuchlá a šla po své práci. —

Čas nestojí, i v trápení jde vše svým chodem dále a tak bylo i u Stuchlých.

Vzdor tomu, že Josef s rodiči nemluvil, hospodařili jak bylo ujednáno, dvě krávy byly společným majetkem, s těmi se vzdělávala pole mladých i starých, o mléko se matka s dcerou spravedlivě dělily; obilí mívali v najaté stodole.

Josef, ač se byl u otce řemeslu vyučil, toto víc neprovozoval, leda že sobě něco spíchnul; v létě obdělal pole, ač většinu musila odedřítí Anna a v zimě tloukl štěrky. Stuchlý pracoval dlouhá léta v cukrovaru, půl druhé hodiny vzdáleném.

Toník již do školy chodil, malá Pepička se batolila kolem matky, když jim vrána donesla bratříčka, z něhož měli velikou radost. Toník vyškemral na otci, že se bude bratříček nazývat Bohoušem, jako jeho spolužák, vedle kterého ve škole seděl a byl na to nemálo pyšný, že bratříčkovi vybral tak hezké jméno, které se líbilo matce i babičce.

Nyní měla Anna ještě více práce, ale nereptala a snášela vše klidně a Josef, jakoby konečně uznával, že jí křivdil, trochu ve své hrubosti k ní polevil; jen starých rodičů jejich si nevšímal dosud, ale ti se proto netrápili. Inu, člověk zvykne všemu.

Zlá rána dopadla na Stuchlou, když muž její po krátké nemoci zemřel. Naříkala, kudy chodila, a nikdo se jí nedivil, neboť bylo všem známo, jakým byl dobrákem.

Když byly malému Bohoušovi tři roky, cítila Anna, že bude opět matkou, ale tentokráte měla jakési obavy, neboť jí bývalo často nevolno a každá, sebemenší práce ji velice unavovala; slábla vůči hledě, až zůstala docela ležeti.

Josef sám došel do města pro lékaře a ten přišed prohlédl nemocnou a zamyslel se. Na otázky matky i muže nemocné odpověděl vyhýbavě, předepsal nějaký lék a slíbiv, že za několik dnů opět přijede, odejel.

Anna klidně ležela, užívala každou hodinu lžíci léku, jak měla nařízeno, a matka za ni vykonávala veškeré práce, za což se jí dostalo překvapení, jakého se věru nenadála. Josef ji totiž oslovil, zavolav na ni : „babičko“, jako ji volaly děti.

Jindy by se byla nad tím pozastavila, ale teď, majíc starost o dceru, ani nevzpomněla, aby starším dcerám, které ob chvíli přiběhly, aby jí v práci pomohly a Anně posloužily, sdělila, jaké „cti“ se jí dostalo od zetě, že si konečně vzpomněl, čím mu ona vlastně jest.

As třetí den po návštěvě lékaře obsloužila Stuchlá Annu po večeri, a vzavši si Pepičku na noc do své světničky, ulehla s ní ku spánku; Ludvík již chrápal na své posteli. Josef také ulehnuv s Toníkem a Bohouška si vzali do prostředka. Anna ležela tiše, ale nespala a chvílemi i slovo promluvila. Starostlivě napomínala muže i Toníka, aby Bohouška neumačkali a když ji ujistili, že dají pozor, ztichla, a po chvílce pravila: „Mně je tak lehký, tak nějak tuze lehký!“ a v minutě počala chrápati, avšak brzy ztichla docela.

Josef uleknutě vstal a rozsvítiv, podíval se na ni a ustrnul. Byla mrtvá.

Leknutím počal křičeti, děti vyskočily a křičely s ním, ač vlastně nevěděly, co se stalo.

V tom již, křikem přivolána, přiběhla Stuchlá a jala se dceru křísiti; myslila, že jen omdlela. „Utíkej pro tetu,“ řekla Toníkovi a on, chudšas, nedbaje, že je zima a venku leží sníh, běžel bos pro tetu Terezku, která byla nejbliže a ta, přichvátavši, pomáhala matce Annu křísiti. Dělalý vše možné, lily jí na srdce rozžhavený pečetní vosk, avšak marně, musily konečně nahlédnouti, že se marně namáhají, že je skutečně mrtvá.

Josef byl zdrcen. Nemohl mluvit, jen ruce spínal, volaje bez přestání: „Má zlatá Anna!“

Teď věděl, koho ztratil, věděl, že tak dobrou ženu a milující matku více nenajde, že mu ji nikdo na světě nahraditi nemůže, ale — bylo pozdě.

Trpce litoval, že si jí dříve nevážil, ale ona o tom více nevěděla, duše její měla již ten věčný mír a klid, po němž všichni toužíme a který nám všem bude jednou údělem.

Po slušném, ale smutném pohřbu byl Josef rád, že se stará Stuchlá ujala jeho děti a s pomocí starších dvou dcer mu spravovala domácnost. Byla u něho teď „babičkou“ napřed a „babičkou“ vzadu, a i Ludvík se dočkal, že mu švagr, donesa někdy dětem kornoutek cukrovinek, dal také díl a sám mu to do úst vložil. Ubohý mrzák si pochutnal, ale vyvaloval vždy údivem oči, nechápaje zajisté tu nenadálou změnu. Přežil Annu o rok.

Josef se více neoženil a po smrti tchyně hospodařil s dětmi jak se dalo, ač mu lidé domlouvali, aby se po nějaké ženské ohlédnul. Nemohl se k tomu odhodlati, zdálo se mu, že by se na Anně prohřešil, tak ho zkusila její smrt, kterou v duchu považoval za trest Boží.

Zahálka, počátek zlého.

Marie Krásová, vdávajíc se za vdovce, kováře Zíbra, netušila, co s dětmi jeho po první ženě, Bertou a Rudolfem, zakusí starostí.

Bylať právě z téže vsi, znala zesnulou Zíbrovou, že to byla hodná žena, a doufala tudíž, že děti budou také hodné a když seznají, že jim neubližuje, zajisté k ní přilnou a budou ji poslouchati.

Zklamala se však velice. Takto byly k ní obě děti dosti uctivé, avšak v jednom jí neposlechly, ani svého vlastního otce. Když bylo totiž Rudolfovi osmnácti let, zamiloval se do děvčete, které bylo o dva roky starší jeho a ani prosby nevlastní matky, ani přísné důtky otce vlastního, nepohnuly ho k tomu, aby svoji známost s oním děvčetem přerušil.

Kovář Zíbr zlobil se velice, neboť Mína Šaltova, milenka Rudolfova, byla ku všemu ještě úplně chudá a on přec chtěl synovi předati jednu kovárnu, s dvacíti korci polností; měl tedy příčinu synovi brániti. A tak v tiché jindy kovárně bylo slyšeti častěji křik, kterým velice trpěla druhá žena mistrova, neboť Rudolf jí častěji předhodil, že otce na něho navádí.

Bolela ta krivda dobrou tu ženu a často si po straně zaplakala a svoji jedinou dcerku Mařenku vedla velmi přísně, aby nevlastní

děti jí nemohly vytýkati, že dělá mezi nimi rozdílu; otec pak byl stejně přísný ke všem dětem.

Avšak marná byla přísnost otcova, marné jeho domluvy. Rudolf v mladické své nerozváženosti přemluvil Mínu, že společně zemřou. Opatřil si střelnou zbraň a jednoho rána nalezl šafář ze sousedního panství v panském stohu dvě mrtvoly; mladík sebou ještě chvílemi pohnul, děvče však bylo mrtvo.

Když svolání šafářem lidé poznali oba samovrahy a donesli kováři Zíbrovi tu smutnou zvěst, zalomil tento rukama a zůstal leknutím téměř bez sebe.

Vzpamatovav se poněkud, běžel ihned na místo činu a shledav, že syn není ještě mrtev, kázal, aby ho zavezli do nemocnice. Když s narychlo zvolanou komisí přišlý lékař Rudolfa prohlédl a prohlásil, že rána Rudolfova není smrtelná, tu dal se nešťastný otec radostí do pláče. Ani pomyslení, že syn jeho, až se uzdraví, bude trestán, nermoutilo příliš dobrého toho muže.

Rudolf jest mlád a čas zhojí každou ránu, řekl si v duchu a byl šťasten, že zůstal syn na živu. Když pak dostal zprávu z nemocnice, že syn jest zotaven a přeje si s ním, s otcem, mluvit, spěchal do nemocnice.

Tam mu sdělili, že Rudolf, nabyv vědomí, tázal se nejprve, kde jest jeho Mína.

Když pak mu řekli, že jest doma, zavřel spokojeně oči; netušil, že jest již pohřbena, že ji skutečně zastřelil a domníval se, že byla jen raněna jako on.

Užřev otce, neodprosil jej, jak by byl měl učiniti, ale tázal se: „Nebudete mi již brániti, vidíte? Může Mína na mne čekati, až si odbudu vojnu?“

Otec, vida, že jest syn již bezmála úplně zdrav, odpověděl: „Nebudu ti brániti v ničem, ale musíš poslouchati a býti hodný!“

„Jen když si mohu vzítí Mínu,“ pravil Rudolf, „ostatně vás poslechnu ve všem.“

Ovšem, když se pozdravil úplně, byl ze svých blahých snů krutě vyrušen.

Nejprve ho nesmírně dojala zpráva, že Mína jest mrtva a pak dostal předvolání k soudu, kde se měl zodpovídati z vraždy,

neboť bylo samozřejmé, že Mínu zastřelil a bylo k očekávání, že bude potrestán.

Smutno bylo ten čas v kovárně, otec chodil zamyšlen, Berta se s bratrem vadila na potkání a nevlastní matka obou netroufala si ani promluvit; Rudolf pak klopil stydlivě oči a bál se je téměř pozvednouti.

Tu se otec Zíbr rozhodnul, že se musí něco státi. Odebrav se do města, zašel k známému advokátu a vše mu vylíčil. Ten slíbil, že učiní seč stačí jeho důvtip a skutečně, díky jeho obhajobě dopadlo přelíčení pro Rudolfa dosti dobře. Soud uznal, že Mína, jsouc starší, měla mít rozum a uvěřeno tedy Rudolfovi, že ona sama ho k sebevraždě přemluvila. Následkem toho byl osvobozen. Jen pro nedovolené nosení zbraně a zacházení s ní byla mu vyměřena peněžitá pokuta, kterou starý Zíbr rád zaplatil, neopomenuv arci syna přísně napomenouti, aby dobrým chováním a řádným životem hleděl tento svůj poklesek mládí napraviti, svět že promluví a zapomene jen, když on se teď stane řádným člověkem, dodal otec a Rudolf dojat slíbil vše.

Že se musil ještě po nějaký čas šetřiti, nechodil téměř z domu a pilně pracoval. Jen jednou se otázal Berty, jaký měla Mína pohřeb a když mu sestra sdělila, že ona ani matka jíti nesměly, že jim to otec zakázal, tvrdě, že oni, Šaltovi, jsou vším vinni, oni prý měli dceru napomenouti, tu sklopil Rudolf hlavu a neodvážil se více tázati na něco, co souviselo s jeho nepředloženým činem.

Nikam nevycházeje, oblíbil si v poslední době knihy a pilně čítal.

Zdálo se tedy kovářovým, že bouře životní jest zažehnána a bude u nich již klidno, ale brzy uznali, že se zklamali. Brzy začala zlobiti Berta, která si učinila známost se synem šafáře z panského dvora a nechtěla od něho upustiti.

Bylť Vojtěch Havel vyučen zedníkem a otec mu chtěl jednou dáti domek, který pro něho koupil v sousední vsi, avšak kovář, který měl pro Bertu uchystáno slušné věno, chtěl jí pomoci do hospodářství aspoň třicítikorcového.

Bránil tedy dceři jak mohl a ženě nařídil, aby na ni dobrý pozor dala, avšak marně. Neučinila sice Berta po příkladu bra-

trově, nechtěla si sáhnouti na život, naopak, dala sama život, totiž, povila děcko.

Myslíl tenkrát starý mistr Zíbr, že musí sešileti, jak hrozně naříkal a žena jeho v duchu litovala, že stala se matkou dětí tak neposlušných a nepředložených a litovala dobrého muže svého, jaké mu děti dělají starosti.

Když pak děcko Bertino zemřelo a ona nehodlala od Vojtěcha upustiti, řkouc, že si jiného nevezme, že by jí to každý vyčítal, že měla děcko, tu se otec rozhodnul, že jí učiní po vůli a sám došel k šafáři domluviti svatbu.

Řekl, že dá dceři věno, které jí chystal a jak se jí pak povede, to že bude její věcí; že bude míti, co chtěla a on že chce již míti pokoj v domě, dodal zachmuřeně.

Šafář, otec Vojtěchův, řekl, že dá synovi domek, který pro něho koupil a ujistil Zíbra, že Vojtěch, maje celoroční práci v továrně, Bertu užíví, že nebude ona musit ničeho dělati, jen domácnost si spravovati.

Když pak vypověděl z domku jednoho nájemníka a byt po něm řádně upravití dal, tu se kovář pomalu smířil s myšlenkou, že Berta bude ženou zedníka a brzy na to slavena svatba a mladí manželé se odstěhovali do svého domku, v němž byl ještě jeden nájemník, neboť tam bylo dosti místa.

Vojtěch pak odcházel každého dne ráno do práce a vracel se až večer, přinášeje mléko od rodičů, u nichž též obědval, neboť byla továrna blízko dvorce a tak neměla Berta skutečně nic jiného na práci, než uvařiti pro sebe oběd a večer pro Vojtěcha večeři a trochu toho úklidu; dříví jí vždy Vojtěch nasekal večer i uhlí nosil a tak se měla vlastně lépe, než když by se byla provdala po přání otcově do hospodářství, kde by byla musila za jisté mnoho pracovati.

To uznali brzy i Zíbrovi a byli po čase docela spokojeni.

Rudolf, odbyv si službu vojenskou, počal choditi k zábavám a rodiče se těšili, že to nejhorší již přestáli a teď že již bude dobře. Zvláště Mařenka, která dospívala v hezkou dívku, ráda sestru navštěvovala, neboť se jí u ní velmi líbilo.

Berta, nemajíc ničeho na práci, dělala rozličné ruční práce a vyzdobila si jimi celý byt, takže to u ní vypadalo jako v pohádce.

Po dvou letech manželství povila Berta dcerušku, kterou chovala jako oko v hlavě. Stále jen na ni šila a vyšivala a malá Mařenka, po tetičce-kmotře tak nazvaná, byla stále jako cukrová panenka; umazanou ji nikdo neviděl.

Tichý pozorovatel by byl viděl, že jest matce spíše hračkou než dítětem milovaným.

Avšak Mařenka poodrostla a počala vyhledávati společnost dětí, s nimiž si hrávala a matka její neměla opět téměř ničeho na práci. Že by mohla aspoň šíti prádlo do obchodů, to jí ani nenapadlo a dle svého mínění neměla toho také zapotřebí a tak většinu dne prozahálela.

Ze pak ze zahálky ještě nikdy nic dobrého nepošlo, nýbrž vždy jen samé zlo, počala Berta také ohlížeti se po nějaké zábavě a konečně si ji našla.

Nájemník jejich, jménem Dlouhý, měl syna Josefa, který byl s ní v jednom stáří a že býval často za dne doma, pracuje v noci, stávalo se zhusta, že se dal s mladou paní domácí do hovoru. Při tom pak se ti mladí lidé sblížili tak dalece, že se mezi nimi časem vyvinul milostný poměr.

Lidé, zpozorovavše to, mohli se udiviti, neboť Josef nebyl žádným krasavcem a k Vojtěchovi se nemohl ani zdaleka rovnati, ač tento také nikomu krásy nepobral, avšak že mohla Berta státi se nevěrnou muži, kterého si přímo vyvzdorovala a pro něhož tolik vytrpěla, to nikdo nechápal.

Trvalo to již delší dobu a ač poměr jejich byl veřejným tajemstvím, dozvěděl se to ten, komu na tom nejvíce mohlo záležeti, Vojtěch, poslední. Ovšem, nevěřil, že by to mohlo býti již tak daleko a ani ve snu by mu to bylo nenapadlo. Zpozoroval jen, když jednoho večera seděl u večere, že Berta, která na dvorku s Josefem hovořila, očima ukazuje k oknu kuchyně, u kterého on sedě, večeřel.

Pojal podezření, že mezi Bertou a Josefem to není zcela v pořádku, avšak spoléhal se na to, že ti dva nejsou nikdy v domku

sami, neboť stará Dlouhá, matka Josefova, kromě nákupu pro domácnost, nikdy nikam nechodila.

Brzy na to slavena pouť v obci a Berta, jako jindy, vystrojila hostinu, ke které se dostavili rodiče Vojtěchovi i Bertini s Mařenkou a k večeru, nic netušíce, odešli spokojeni k domovu; měli radost, že dětem jejich se dobře vede.

Večer pak, když se Vojtěch s Bertou chystali navštívit taneční zábavu, řekl Vojtěch Bertě, aby s Josefem netančila, že on tomu nechce.

Berta neřekla ani ano ani ne a svěřivši Mařenku staré Dlouhé v opatrování, šla s mužem do hostince, kde se poutová zábava konala.

Tam bylo veselo, tančilo se a zpívalo, nu, právě jako o pouti.

I manželé Havlovi dali se do tance a Berta, nedbajíc zákazu mužova, tančila téměř neustále s Josefem Dlouhým. Vojtěch, vida to, vypil na zlost několik sklenic piva a pak nevěda si jiné rady, vzal Bertu za ruku, vyvedl ji na chodbu a pravil: „Okamžitě jdi domů! Ale hned!“ A vrátil se zpět do výčepu, nestaraje se více, zda ho žena uposlechla, či nikoliv; byl spokojen, když ji v sále více neviděl a pil a bavil se až skorem do rána.

Berta, když ji muž z hostince vyhnal, zůstala venku státi, vědouce dobře, že Josef přijde brzy za ní a nezklamala se. Přišel brzy a odešli spolu do temné noci, aniž se kdo o ně více staral.

Když o třetí hodině ranní se Vojtěch vracel k domovu, neotevřela mu Berta jako jindy, ani když klepání na okno i dveře nesčíslněkrát opakoval.

Vida, že se marně namáhá, šel Vojtěch k Dlouhým a tázal se, zda jeho žena si vzala Mařenku, ale ta dosud klidně spala a Dlouhá nevěděla ničeho, než že Josef byl v noci doma a opět odešel; co si vzal, nevěděla, neboť šatstvo jeho tam bylo.

Vojtěch, hádaje, že ti dva, totiž Berta a Josef, spolu přehli, odebral se do svého a Bertina rodiště, aby oboje rodiče zpravil o tom, co se stalo. Tito se lekli velice a zvláště Zíbrovi. Starý Zíbr lomil rukama a nařikal, čeho že se to dočkal na dětech, pro které po celý život pracoval a o ně se staral.

Zpráva o zmizení zamilovaného párku rozlétla se jako prskavka po vsi a lidé hádali, kam se as poděli ti dva nešťastníci, kteří v celém svém životě nebyli dále než v krajském městě, as dvě hodiny vzdáleném.

Jedna sousedka, která Bertu i Josefa dobře znala, řekla přímo: „Ti daleko neutíkali, leda do řeky; tak chytrí nejsou, aby se dostali dále, jeden ani druhý.“

A nemýlila se prozíravá ta paní tak velice.

Když se Vojtěch vrátil k polednímu k svému domku, povšiml si, že na pilíři vedle vrátek leží klíč od jeho dveří domovních. Vešed dovnitř, spatřil na stole dopis, adresovaný na rodiče Bertiny. Chystal se již dopis otevřít, domnívaje se, že dozví se něco o útěku své ženy, kam vlastně přehla, když ozvaly se na záspi rychlé kroky a nejbližší soused, vraziv bez pozdravu do dveří, volal: „Běžte rychle do panských zahrad!“

„Co se stalo?“ tázal se Vojtěch uleknutě, ale soused nechtěl mluvit. Teprve, když ho Vojtěch ujistil, že jest připraven na vše a prosil, aby mu řekl pravdu, ať jest jakákoliv, sdělil mu soused, že Berta s Josefem nalezeni byli na stromě v panské zahradě oběšeni na jednu provazu. Vracející se s pole panský orač je našel a křikem svým přivolav vojáka, který šel právě blízkou silnicí, pomohl mu oběšence uříznouti a se stromu sejmuti, že jsou asi již více hodin mrtvi, pověsivše se zajisté již v noci, doložil soused.

Vojtěch nebyl mocen slova. Uzamknuv domek, kráčel na místo označené, kam se již lidé houfem hrnuli, neboť se zpráva o nálezu uprchlíků v minutě po vsi rozkřikla a došed tam, viděl, že soused mluvil pravdu.

Obě mrtvoly ležely na zemi, obličejy majíce přikryté kapesními šátky a voják, který je uřízl, stál u nich na stráži až do příchodu komise.

Seběhnuvší se lidé spílali oběma mrtvým bloudů a bláznů a litovali malou dcerušku Bertinu, která pro hloupost obou ztratila matku.

Vojtěch se posléz vzpamatoval tak dalece, že odešel z místa činu, šel rovnou k majiteli pohřebního ústavu a nařídil mu, aby,

vezma rakev, jel na místo činu a po odchodu komise mrtvolu jeho ženy k němu do domku přivezl.

Malou Mařenku pak odvedl k svým rodičům, sděliv jí, že maminka zemřela.

Ubožáčka naříkala velice a nebyla ani k upokojení a starý Zíbr, otec Bertin, byl blízek šílenství; jeho žena pak stále vyčítala lidem, proč že jim to nikdo neřekl, že snad by se jí i otci bylo podařilo přivést Bertu na pravou cestu.

Když pak o pohřbu učinila tu výtku jedné známé paní, sousedce Bertině, řekla jí tato: „Nebudte bláhová! To nesmí nikdo říci, kdo to nemůže dokázat, i když to ví určitě, ale vy jste neměli dceru nechati tak docela zaháleti, aspoň trochu šití mohla, pracovati není hanbou nikdy, ale zahálka je počátek zlého. To udělala vaše dcera jen z dlouhé chvíle, věřte mi to,“ a Zíbrová se neodvážila odporovati. Chápala, že sousedka má pravdu.

Náš starý učitel.

Tak ho vidím před sebou, velkého, kostnatého, s tváří po staré módě oholenou, ač tenkrát panovaly kníry i plnovousy. Díval se vždy zamračeně, chtěje si snad dodatí autority a při setkání nastavoval nám své chlupaté, šňupavým tabákem páchnoucí ruce k polibku. To mi nešlo nikdy do hlavy, proč mu mám líbati ruku.

Že jsme tuto poctu prokazovali panu faráři, tomu jsem se nedivila, neb jsem byla vychována přísně nábožensky a tudíž jsem shledávala zcela správným líbati ruce, které nám žehnaly, ale učiteli?

Nechápala jsem to věru a činila jsem to velice nerada, ale nebylo pomoci; musila jsem, když tak činili všichni.

Také jsem nemohla zvyknouti názvu: „pan řídící“, neboť jsem první rok navštěvovala školu jednotřídní, kdež byl pouze pan učitel, a zde „pan řídící“. Ovšem, po čase jsem pochopila, že na vícetřídní škole musí býti jeden „pan řídící“ a tedy i na naší dvojtřídce a tím byl tedy on, náš starý učitel.

Pamatuji si, že nosil po celé léto světlešedé šaty a v zimě tmavší, tak zvané hřebíčkové. V jiných jsem ho nikdy neviděla, ač jsem do té školy chodila pět roků; patrně byl tuze šetrný a šatů nikdy nepotrhal, což bylo pro něho jen výhodou, záviděníhodnou.

Chodila jsem k němu pouze dva roky, avšak musím se přiznati, že jsem se za ten čas nenaučila skoro nic, aspoň tuze málo, neboť jsme četli, psali a počítali málokdy. Že by pak nás byl učil nějakým jiným ještě předmětům, na to se nepamatuji, ale pochybuji o tom velice. Vím jen, že nám často, tuze často vyprávěl příběh Josefa Egyptského z bible a o svaté Katerině, jak byla na kole rozdracena. Nejčastěji pak nám líčil poslední soud, tvrdil, že přijdeme do pekla, za to, jak ho zlobíme, věděl přesně, jak nám Pán Bůh vytkne, že on, náš učitel, nám říkal, jací máme být, abychom si zasloužili nebe, pověděl, i jak on to dosvědčí, že nás napomínal a mně strachy bolelo celé tělo, potila jsem se, ač jsem někdy nechápala, jak to může pan učitel tak přesně věděti, když pan farář, který nás přec náboženství vyučoval a — dle mého mínění — měl to lépe věděti než on, nikdy se o něčem podobném nezmiňoval. Podezřívala jsem ho, že asi mnoho neumí a proto, že i nás mnoho naučiti nemůže a věru že dnes nechápu, jak jsme mohli obstáti před panem inspektorem, neboť vím určitě, že jsme neuměli skoro nic.

Někdy, byl-li v dobré náladě, vyprávěl nám, jak jest na té škole již dlouho, přesně věděl, kterého z nás rodiče již učil, avšak že se oni dovedou sotva správně podepsati, o tom se nezmiňoval, ale já jsem to dobře věděla.

Mne mnoho v lásce neměl, ač jsem se dobře učila, ale vím určitě, že mne netýral jen proto, že jsem mu často přinášela rozličné dary od rodičů. Já jsem k němu cítila také jen odpor a věru že jsem se těšila, až postoupím do třídy druhé, ač jsem zase, vídajíc pana učitele z druhé třídy, měla skoro pocit bázně.

Byl to mladík as pětadvacíletý, přímého držení těla a tomu, kdo ho blíže neznal, připadalo, že je nesmírně hrdý, což mně však jen imponovalo. Měl také ten zvyk, že při vyučování tuze kričel a já, slyšíc ho, když jsem někdy náhodou při vyučování

na chodbu vyšla, myslívala jsem si vždycky: „Ten jim tam zajiště nevypráví o Josefu Egyptském.“ Vzdor svému mládí jsem chápala, že by nás ten slavný pan řídící měl učit něčemu jinému a zmíněná historie stávala se mi již nudnou a protivnou.

Nejhůře však bývalo v poledne, když jsme my, přespolní, zůstávali ve třídě. Zprvu bývalo klidno. Jedli jsme své krajíce, v nichž bývaly důlky s máslem neb sádlem, a ti, co měli krajíce bez důlků, prosívali, abychom jim namazali.

Mým skoro denním „abonentem“ byl Vašek Dvořák. Prositi uměl znamenitě. Postavil se vždy k mé lavici, podával mi svůj suchý krajíc a odříkával: „Prosím, prosím žebrotu, na tu naši sobotu.“ Mělo-li to nějaké pokračování, nevím, ale zdá se mi, že ne; mlel stále to samé, až jsem, chtěje se ho zbavit, jeho krajíc namazala.

Když jsme pojedli, počali jsme si hrát a konečně jsme se honili po lavicích, hřmotili jsme až běda, nedbajíce, co tomu řekne pan řídící, který měl byt právě pod oběma třídami.

Ten arci neměl chuti čekati, až se na něho proboříme a brzy přiběhl nahoru, volaje: „Sodoma Gomora! Sodoma Gomora!“ A s velikým křikem nás přirovnával k prostopášným obyvatelům těchto dvou měst biblických, tvrdě, že i na nás bude pršeti síra a oheň.

Ovšem, že jsme tomu nevěřili, ale přec jsme se trochu ztišili.

Lépe bývalo v létě, kdy jsme si přes poledne hrávali v zahrádce, která byla též tělocvičnou, neb jsme se rozběhli po procházkách.

Jako vše na světě, uplynuly i ty dva roky a já jsem postoupila do druhé třídy. Teď mi nastalo teprve to pravé učení, ale přec jsem si oddychla, neboť jsem byla zbavena líbání ruky panu řídícímu a také jsem mu ji více nepolíbila, což ho velmi zlobilo, neboť na mne často žaloval panu učiteli, že ho nezdravím.

Pan učitel však, tuše as jak a co, mne proto nikdy netrestal, jen mne napomenul, abych zdravila a dost. Byl vůbec velice spravedlivý a nikdy bez viny netrestal. Spravedlnost nebyla však jeho jedinou ctností. Byl to muž vzácného charakteru, vzorný

učitel, jehož jedinou snahou bylo, abychom se co nejvíce možno naučili.

Nikdy však netrestal ty nechápavé proto, že neuměli, ale vlídně jim domlouval a všemožně jim pomáhal, což ho v mých očích povznášelo.

Já jsem ovšem nechápala, jak je to možno, aby si někdo něco nepamatoval, neb jsem měla pamět výtečnou a stačilo mi vše jednou slyšeti a více jsem to nezapomněla, což však — jak jsem teprve později pochopila — není každému dáno.

Pan učitel ovšem brzy vystihl, že mi učení jde hravě a často, dal-li nějakou lehkou otázku a já se také hlásila, mi tiše řekl: „Ty abys to nevěděla!“ Porozuměla jsem tomu arci a pak jsem se teprve učila o přítrž a byla bych si snad zoufala, kdybych byla měla na zprávě trojku, ba mrzely mne i dvojky; byla bych chtěla samé jedničky a druhým rokem jsem je také dostala.

I v tomto ohledu byl pan učitel nad míru spravedlivý, nedal se nikdy uplatiti nějakým darem, ba naopak, v den, kdy jsem jeho paní přinesla od matky něco do kuchyně, jak to bylo tenkrát zvykem, musela jsem se míti tuze na pozoru, abych se ani neohlédla neb jinak se neprovinila, neb mne vždy přísně potrestal.

Nezazlívala jsem mu to však, ale ctíla, ba přímo zbožňovala, jsem ho, visela jsem na něm s celou duší a část té lásky jsem přenesla na jeho paní, která byla velice dobrá a laskavá. Také mi velice imponovalo, že byla selskou dcerou, neboť u mne tenkrát začínal člověk teprve od sedláka, ač jsem horovala pro stav učitelský.

Cím více jsem pak ctíla pana učitele, tím více jsem pohrdala panem řídícím a vyhýbala jsem se mu, jak jen bylo možno. Přišel-li k nám do třídy mezi vyučováním, byla jsem tuze ráda, když jsme právě psali, neb tu jsem psala horlivě, ani hlavu nepozvednouc, jen abych ho nemusila viděti.

V zimě přicházel často s lopatkou, na níž na žhavém uhlí měl nasypáno kadidlo a vykuřoval tak naši třídu, ale já jsem si myslívala, že by si to mohl uspořít; byla jsem jen ráda, že jeho

návštěva netrvala dlouho, neb často byl venku dříve, než jsme my odříkali obvyklý pozdrav.

Nezáleželo mi na něm, ani na všech učitelích z celého světa, já jsem měla svého pana učitele, který mi byl nade všechny a nebyla bych školu zameškala za žádnou cenu, šla jsem i v nejhorším počasí, ač cesta trvala dobré tři čtvrtě hodiny, stýskalo se mi po něm ve čtvrtěk, kdy bylo prázdno, i v neděli.

Uplynula dvě leta, načež jsem postoupila do druhého oddělení a po nekonečných pro mne prázdninách nastalo opět vyučování a já byla zase šťastná. Tu jednoho odpoledne, as za tři týdny po prázdninách, sdělil nám můj zbožňovaný pan učitel, že půjde pryč, že je přeložen na školu jinou. To byla rána!

Dala jsem se do zoufalého pláče, nemohla jsem tomu ani věřit, že se s ním musím rozloučiti, plakala jsem, kdykoliv jsem se ocitla o samotě, plakala jsem večer před spaním a ráno vstávajíc strachem, že snad dnes, dnes ho uvidím naposledy; těžkým krokem jsem šla do školy a smutně se z ní vracela.

Bylo mi tak, jakoby mne stihlo velké neštěstí a po mnoha letech jsem se přesvědčila, že jeho odchod byl pro mne skutečně neštěstím tuze velikým. Snad jsem to tenkrát tušila, což se mnohým lidem často stává, že tuší předem, co jest jejich štěstím či neštěstím, leč o tom se rozepisovati není dnes mým úkolem.

Brzy, dříve než jsem se nadála, nadešla chvíle loučení s mým panem učitelem. Promluvil k nám dojemnou, velice poučnou řeč, napomenul nás, abychom zůstali vždy hodní a byli též dobrými vlastenci, podal nám všem ruku, načež jsme šli domů; já s pláčem jako s pohřbu.

Po dvou dnech prázdnin byl nám panem řídícím představen jeho nástupce, o němž psáti nebudu, poněvadž nemohu; lháti nechci a pravdu psáti mi není možno, proto toho raději nechám.

Chtěla jsem vlastně psáti pouze o starém panu řídícím a zatím jsem psala více o panu učiteli; inu, čím je srdce přeplněno atd.

Starého pana řídícího jsem viděla posledně před svým odchodem do školy německé, když mi potvrzoval na zprávu, kdy

jsem začala školu navštěvovati. Než jsem se vrátila ze severu, kdež jsem studovala samospasitelnou, byl dán konečně do výslužby a říkalo se, že se odstěhoval do Prahy, k vůli dětem, neb měl tři, dvě děvčata o něco starší mne a syna o dva roky mladšího, neb byl po čtvrté ženat a krátce před odchodem do výslužby opět ovdověl. Děti z prvního a druhého manželství byly kdesi ve světě, třetí jeho manželka dítek neměla.

Slyšíc vypravovati, že nemohl při stěhování ve velké tamní obci sehnati povozu, což prý ho až k pláči pohnulo, že si za čtyřicet roků nezasloužil ani, aby ho odstěhovali, mnoho jsem se nedivila; věru, že si to nezasloužil, neboť své žáky nenaučil ani tomu, čemu by je byl naučiti mohl.

Tím tedy končím svoje vypravování o starém učiteli. Nevím o něm ničeho více, nevím, kde žil ve výslužbě a kdy zemřel, ale za to jsem se před časem dozvěděla o svém nezapomenutelném panu učiteli, že je již ve výslužbě i kde bydlí a majíc brzy na to jakési řízení v onom městečku, vyhledala jsem ho.

Shledání naše bylo skutečně dojemné, aspoň pro mne.

Všechny staré vzpomínky ve mne oživly, neviděla, nechtěla jsem viděti, že mám před sebou stařečka, mluvila jsem s tím mladým panem učitelem, který mně, dítěti tenkrát, svojí vrozenou inteligencí, svým jemnocitem, svým taktním a bezvadným chováním a svým vznešeným charakterem tak imponoval, že jsem ho téměř zbožňovala. Jen přítomnost jeho paní choti, která je stále tak dobrou a milou jako bývala, zabránila mi, že jsem nepoklekla k jeho nohám a nepověděla mu, jak jsem po všechna ta dlouhá leta na něho vzpomínala a po něm tesknila, jak zlořečím osudu, že mne tenkrát o něho připravil, o to vše, co bych se byla od něho ještě naučila i o vše ostatní, co péru svěřiti nelze, jelikož jest to zbytečné drásati staré rány, které se nikdy nezahojí, zahojiti nemohou.

Končím jen zbožným přáním, aby se již nikdy nevyskytl takový učitel, jakým byl náš starý pan řídící, ale za to aby bylo více takových vychovatelů mládeže, jakým byl můj drahý, zbožňovaný pan učitel, což by bylo velikým štěstím pro naši mládež.

Jemu pak přeji ještě dlouhá leta odpočinku, po jeho namáhavé, ale blahodárné práci, neboť věřím, že má mnohou zásluhu o dobré charaktery, které vypěstoval, an to byl jeden z vyvolených.

Neúprosný soudce.

Josef Daněk, syn mistra obuvnického, udělal si známost s Pavlou Šaltovou, dcerou majitele většího domku v sousední vsi. Rozmlouval mu to otec jeho jak mohl, leč nebylo platno; Josef si nedal říci.

„Je to Němkyně,“ říkal starý Daněk, „smíšená manželství nedělají nikdy dobrotu a pak, tomu jejímu tatíkovi nekouká z očí nic dobrého, nic se mi to nelíbí.“

„To se vám jen zdá, tatínku,“ odpovídal Josef s úsměvem, „je mrzut, čemuž se nemusí nikdo divit; žena mu zemřela, hospodaří jen s Pavlou a je mu smutno.“

„Inu, když jinak nedáš,“ vzdychnul otec, „dělej si, jak chceš, ale tak mi něco na prsou tlačí, jako bych měl tušení, že ti u nich nebude dobře. Víš, že ti nemohu nic dát, aspoň ne, dokud jsem živ a po mé smrti také mnoho nedostaneš, Pavla pak podědí takový pěkný domek; nevím, nevím, jestli ti to jednou nevyčtou, žes tam přišel zadarmo a k tomu, že jsi Čech.“

Josef již otci neodporoval. Byl by mohl říci, že v jejich kraji nejsou smíšená manželství žádnou zvláštností, jelikož jejich obec s T. sousedila a tam to bylo již smíšené, ba ráz obce byl docela německý, ač tam žilo Čechů dosti, leč to věděl starý Daněk také a nebylo potřeba, aby mu to syn připomínal.

„Když si mohou jiní vzít Němkyně a Češky Němce, proč já bych si nemohl vzít Pavlu?“ rozumoval Josef. „Ona umí trochu česky, já zase německy, aspoň prodat bych se nedal, tak co nám bude scházet? Však se domluvíme.“

Ovšem, domluvil se a byla svatba, přes obavy starého Daňka a Josef se nastěhoval k Šaltovům. Bylť se u otce vyučil řemeslu a že pracoval dobře a levně, brzy se mu nahrnula práce, takže

měl co dělati od rána do večera, což ho velmi těšilo; zpíval a hvízdal si při práci neustále, nedbaje, že se tchán ustavičně mračí, dívaje se po něm s netajenou nenávistí a téměř slova nepromluví, dávaje tak nelibost svoji zeťovi na jevo.

Je to starý mrzut, myslíval si Josef, ale co platno, je to přec jen otec a nebylo mu nikterak proti mysli, přilepšovala-li Pavla otci na stravě, sebe a muže ledajak odbývající; jen tak, že vždy okusila, zda se jí svítek neb nějaká jiná pochoutka pro otce zdařila. Že snědla vždy skoro polovinu a pro otce ještě dosti zbylo, toho si Josef, stále pilně pracuje, ani nepovšiml.

Šalta pracoval v blízké továrně a přijda večer domů, dával na jevo, že je hrozně utrmácen, chtěl, aby se Pavla točila jen kolem něho, na Josefa se dívaje tak, jakoby on ničeho nedělal, když seděl po celý den doma.

Josef si toho první čas po svatbě ani nevšímal, ale později mu bývalo skutečně podivno, když Pavla po celý večer s otcem hovořila, jeho si ani nevšímajíc a jednou, uléhaje s ní v jejich světničce na společné lože, jen jakoby namátkou prohodil: „Věru, kdybych neměl stále dosti práce, připadal bych si tu, jako páté kolo u vozu; tak se mi zdá, že jsem u vás přespočetný, že ti je otec vším a ty jemu a já že jsem u vás jen tak pro jméno, abys byla provdána.“

„To jsou nápady!“ ubroukla se Pavla, „mám snad otce zahrhnout?“

„Toho není zapotřebí,“ pravil Josef, „ale k vůli otci nemusíš odstrkovat muže; však ty dobře víš, co myslím a nezaprěš, že je to pravda. Je-li otec pryč, tu se mnou tu a tam promluvíš, ale jakmile přijde, hovoříte jen spolu a mne jakoby nebylo, ani si mne nevšímáš, to by mrzelo každého.“

„Tak snad nemám s otcem ani promluvit?“ tázala se Pavla nakvašeně.

„Proč bys s ním nemluvila?“ pravil Josef, „vždyť se hovoří všady v rodinách, avšak společně a ne jako u nás, aby hovořili dva, třetího si nevšímajíce.“

„E, dej už mi pokoj a nech mne spat,“ zabručela Pavla, obra-
cejíc se k němu zády.

Josefovi bylo skoro úzko. Vzpomínal na otce, na jeho obavy
a s hrůzou si přiznal, že se jeho předtucha vyplnila, že je on,
Josef, nešťasten; bylo mu téměř do pláče.

Přec to není dobře, že jsem sem nic nezanesl, řekl si v du-
chu, domek je jejich a zmíním-li se někdy, že mi to neb ono
není vhod, ještě mi řeknou, že mohu jít; či snad jsou ti Němci
vesměs tak bezcitní?

A vzpomínal, jak si s Pavlou udělal známost a když se jí
jednou zmínil, zda to nebude jejímu otci nevhod, že je Čechem,
zasmála se ona pouze a pravila: „Ale to všechno jedno, Neme-
c nebo Čech, jen když hodný člověk; fotr říká, aby já vzala kdo
chci, že mu do toho nic není; já vdávat, ne on.“

Ovšem, bylo mu to jedno, pomyslel si Josef, snad by si jiného
nevšímal také, ale proč tedy dovolil dceři, aby se vdala? Mohl
s ní hospodařiti dále sám, když si nepřál zetě a já si mohl vzíti
sobě rovnou, úplně chudou; lépe by mi bylo v podruží, kdež
bych byl spokojen, než zde, kde nejsem a nikdy nebudu pánem.

Tak uvažoval, nemoha dlouho usnouti. Věděl již s určitostí,
že chybil. Tchán sice odevzdával Pavle svůj výdělek, ponechávaje
si pouze nepatrnou částku na tabák, avšak ona přec na každou
malíčkovost žádala peníze od Josefa, za peníze od otce kupujíc je
někdy kousek masa pro něho, neb jinou pochoutku.

Když pak jí v sobotu s výplatou odevzdal láhev sladké kořalky
a cukrátky, schovala si to vždy pečlivě a po celý týden od toho
umlsávala; ani ve snu jí však nenapadlo, aby dala Josefovi aspoň
kořalky okusiti, což mu bylo líto. Nebyl mlsný, mohl si také
sklenku koupiti, odnášeje hotovou práci, ale od Pavly by to byla
bývala spíše upřímnost a té ona k němu neměla, ba ani lásky.

Josefovi bylo tuze bolno v srdci, když k tomu přesvědčení do-
šel a nejrady by se byl sebral a odešel někam daleko, kde by
ho nikdo neznal, leč věděl již, že Pavla bude matkou a tu se
mu zdálo být zločinem, opustiti ji a přísti její děcko, které bylo

přece jeho; umínil si tedy, že k vůli tomu děcku vytrvá a snese
kříž, který si sám zavinil, neposlechnuv rady prozíravého otce.

Jednoho nedělního odpoledne vybízel Pavlu, aby šla s ním
navštívit jeho otce, leč ona se vymluvila, že by jí bolely nohy
a pak prý musí šít, majíc teď na pilno.

Šel tedy sám a nedivil se pranic, že tchán si svléknul kabát
a doma zůstal, ačkoliv chtěl právě odejít do hostince, kam kaž-
dého nedělního odpoledne chodíval; myslil, že nechce nechati
Pavlu samotnu, aby jí nebylo smutno.

Doma si ovšem postěžoval, že přec jen chybil s tou svojí že-
nitbou a v návalu sdílnosti vypověděl vše, co mu na srdci tlačilo,
pálilo, bolelo.

„Vidíš, vidíš,“ kýval hlavou otec, „já jsem to tušil, že mezi
nimi nic dobrého nepomůžeš a tys si nedal říci! Teď ti nezbývá,
než mítí svatou trpělivost a zůstat klidný; jak se začnete hádat,
bude ještě hůře, věř.“

„Než bych se s nimi hádal, raději bych utekl,“ pravil Josef a
bylo mu skoro do pláče, když švagrová, žena jeho bratra, šukajíc
po světnici, brzy tchána a zase muže oslovila, stále jen říkajíc:
„vid, táto?“, „co myslíte, tatínku, tohle by se mělo udělat, ne?“
a tak podobně.

Maně připadlo Josefovi, že takovou dobračkou byla také
nebožka matka, která zemřela před bratrovou svatbou, raněna
byvši mrtvicí a v duchu zahořekoval: „Proč já jsem nedostal ta-
kovou ženu?“

„Proto, žes neuposlechl otce, zamítl jeho radu,“ odpověděl mu
jakýsi vnitřní hlas a Josef sklonil smutně hlavu, u vědomí, že jest
to pravda.

Když se loučil, odcházeje opět do svého nevlídného domova,
pravil mu otec vážně: „Kdyby to snad mělo být ještě horší, tedy
víš, kam máš jít. Aspoň pro první čas, než bys rozhodl, co počneš
dále, nalezněš u nás útulek; jenom tě prosím, pro památku ne-
božky matky, abys nedělal žádnou hloupost; žije takových ne-
šťastníků ve světě víc, budeš žít i ty.“

„Nemějte starost, tatínku,“ pravil Josef, zadržuje pláč, „na to jsem ještě nemyslel a myslit nebudu; raději odejdu, kam mne nohy ponosou.“

A zvolav poslední „s Bohem“ rychle odcházel, chtěje býti samotou se svými smutnými myšlenkami. Tak se mu nějak zdálo, že mu ještě není nejhůře, že ještě něco přijde, něco mnohem horšího, co ho zničí nadobro.

„E hlouposti,“ řekl si posléz, „až se nám narodí dítě, bude jinak, to bude moje, budu mu otcem a Pavla matkou, bude to jakousi páskou mezi námi a já budu mít někoho na světě, pro koho budu žít a kdo mne bude mít rád.“

V těšení na to dítě, které miloval již předem, se poněkud rozveselil, zrychlil krok takže byl brzy doma a vešel do světnice srdečně pozdravil.

Pavla mu poděkovala jaksi v rozpacích a tchán, leže již na své posteli, se tvářil, jakoby spal. Svlékaje se pak, cítil Josef, že ve světnici zavánějí slanečky a na stole postřehl džbán od piva s dvěma sklenkami.

Neříkal však ničeho a když žena před něho postavila hrnek s kávou a buchtu, najedl se ani nepromluviv, jakoby nechtěl tchána probuditi.

Ani později, když se ženou do jejich světničky odešel, nezmínil se slovem o tom, že dobře ví, jak si v jeho nepřítomnosti poprávali a Pavla také nic neříkala. Umínil si, že snese vše, a bude trpělivě čekat, jaké to bude dále.

Po čase se jim narodil hošíček a s ním přišlo trochu ruchu do rodiny. Ze Pavla sama chtěla, aby byl pokřtěn po otci, poněkud ho s ní usmířilo a nic se nemrzelo, že tchán se děcka mnoho nevšímal, sám ho hýčkaje, když plakalo, raději pracuje dlouho do noci a časně vstává; měl pro koho žít a to ho těšilo.

Leč mýlil se, mysle, že ho dítě sblíží se ženou. Ona sice malého Pepíčka jako každá matka své děcko opatrovala, ale muže si všímala stále méně.

„Proč si mne jen brala, když mne nemá ani trochu ráda?“, tážal se často v duchu, a nenaleznuv na tu otázku žádné odpovědi,

těšil se jen s Pepíčkem, který rostl a sílil a byl jemu podoben jako vejce vejci; i ten jeho pohled byl jaksi posmutný, tak jakoby cítil otcovu bolest ve svém srděčku.

Čas plynul Josefu Daňkovi vzdor pilné práci náramně zdlouhavě a kdyby nebylo Pepíčka, který již běhal a žvatlal, nebyl by ani věděl jak dlouho je ženat, neboť mu často připadalo, že vlastně ženat není; věděl jen, že jest nešťasten a marně se dohadoval, co jest toho příčinou.

Konečně se mu dostalo vysvětlení, jakého by se byl, vzdor všemu, nenadál.

Bylo to jedné soboty k večeru, kdy se strožil, aby roznesl dohotovenou práci.

Tchán právě přišel z práce a donesl Pavle, jako vždy, rozličné mlisky, o něž se ona v poslední době dělila ovšem s Pepíčkem; jen kořalky napítí mu nedávala, poněvadž jí to Josef zakázal, tvrdě, že by hoch po ní blbnul.

Sebrav dohotovenou obuv, odešel Josef z domu, spěchaje, neb musil jíti až na druhý konec vsi. Tu již téměř v polou cestě si vzpomněl, že zapomněl doma jeden pár střevíců, které podrážel, a majitelce jejich slíbil, že jí je v sobotu určitě přinese; při leštění je postavil stranou, proto na ně zapomněl.

Mrze se na svoji zapomětlivost vrátil se domů, leč dveře domovní byly uzamčeny a musil dlouho bouchati, než mu Pavla přišla otevřít.

Trhla sebou uleknutě, poznavši ho a tážala se zlostně: „Proč jsi se vrátil?“

„Zapomněl jsem pár střevíců,“ odpověděl nechápaje její leknutí a chvatně vešel do světnice, avšak co tam spatřil, téměř ho ohromilo.

Postel tcháňova byla rozestlána, leč ne tak, jak by měla být; bylo znáti, že na ní někdo ležel a spěšně peřiny urovnal, když povstal, tchán pak se horlivě počínal mýti, ač dle času, kdy domů přišel, mohl být dávno umyt a malý Pepíček, který si při odchodu otcově na zemi hrál, ležel v kolébce, cucaje bonbon.

Vzpamatovav se rychle, sebral Josef zapomenuté střevíce a rychle odešel, ale cestou mu hučelo hlavou: „Co se stalo? Co se tam dělo? Proč se mne tak lekla? A těžké, hrozné podezření kmitlo mu mozkiem a sevřelo mu prsa i srdce.

„To není možno!“ úpěl po chvíli v duchu, „vždyť by to byl hrozný hřích a zločin, přec se snad také bojí Boha a ten podobné hříchy těžce tresce!“

„Jsem blázen,“ utěšoval sám sebe, „odestlala otcí na noc a chtějí si odpočinouti, chvílku si lehla — však uklízela a myla podlahu — a já hned tak podezřívám; že se lekla, když mne viděla, co na tom? Je tma a snad čekala, že je to sousedka a zatím viděla mužského. Ale proč hned uzamkla, sotva jsem z baráku vyšel?“ zapochyboval zase, „a proč se tchán hned nemyl?“

„Přesvědčím se,“ uzavřel, přijda k domovu, kam nesl obuv, „ale jestli, pak — — —!“

Zrovna zuby zaskřípěl, když bral za kliku u dveří a pološep-tem pozdravil.

Odevzdal nové boty, a když je zákazník, mladý chalupník, zkusil a zaplatil, nedal se zdržeti, vymlouvaje se, že má ještě na více míst obuv k odvádění.

Cestou k domovu si pak umínil, že nedá na sobě znáti, jaké podezření mu do hlavy vstouplo a bude jen tiše pozorovati; nějaký plán že si již vymyslí, jak by se nejjistěji přesvědčil, zda jest jeho podezření oprávněno či nikoliv.

Přišel domů, vesele si pohvizdoval a odevzdal Pavle peníze na nákup. Tchán již spal, aspoň se tak tvářil a Pepíček již také dřímá ve své kolébce. Pavla, která byla s počátku jaksi stísněna, pomalu roztávala a když, jdouce spát, odnášeli Pepíčkovu kolébku do své světničky, byla již úplně ze svého leknutí zotavena; hovořila více než jindy a Josef ochotně odpovídal.

Uplynuly dva, tři dny, aniž by byl Josef něco podezřelého zpozoroval, krom toho, že se Pavla s otcem vyrozumívali pohledy, takže byl jist, že před ním mají nějaké tajnosti; je-li to skutečně tak hrozné, jak tušil, o tom se chtěl teprve přesvědčiti, až se mu naskytne příležitost. Byl si již zosnoval plán, jak to provede,

všimnuv si, že záclony, kterými Pavla vždy večer okna zastírala, nedosahují ani do půli třetí tabulky skla v okně, před nímž byla zahrádka.

Přistavím si žebříček, myslil si Josef a uvidím hned, co se zde děje. Avšak, napadlo mu, co udělám, přesvědčím-li se o nejhorším? Zabít je? To bych se dostal do kriminálu a nebožka matka vždycky říkala, že mstu máme ponechat Bohu; také by smrt nebyla pro ně žádným trestem, nevěděli by o ničem a já s Pepíčkem bychom tu hanbu musili snášeti.

„Ne, nechám je při životě,“ rozhodl konečně, „vezmu si jen Pepička a odejdu“ a pohledv na dítě na zemi si hrající, div že nezaplakal.

Ve středu přišel jeden mladík, přinášeje boty k podrazení a prosil, aby byly do večera hotové, že je nutně potřebuje, an musí časné ráno někam jeti.

„Musím je tedy podraziti,“ pravil Josef, „večer vám je přinesu.“ Mladík odešel spokojen a Josef se dal do práce, zařídív to tak, aby byl hotov až večer.

Právě je dodělával, když přišel tchán jeho z práce, načež je ještě vycídlil a ustrojiv se do lepšího kabátu, odcházel, vzav si tajně dva kapesníky.

Byl právě podzim a venku byla již tma. Vyšel ze dveří, zašel k chlévu pro žebříček, načež s hlukem zavíral branku u plotu. Poodešel několik kroků od domku, na čež se vrátil a opatrně přelezl plot u zahrádky.

Tichounce se připlížil k osvětlenému oknu a ovázav konce žebříku kapesníky, opatrně stoupal vzhůru, přistaviv si žebřík těsně vedle okna.

Nahlédnuv do světnice viděl, že Pavla ukládá Pepička do kolébky, snašejíc mu všemožné hračky, při čemž otec stále za ní chodí, dotýkaje se jí ne právě otcovsky.

Ač byl Josef na něco podobného připraven, přec se v něm vzpěnila krev tak velice, že se ztěžil opanoval. Vida pak, jak dcera s otcem, upokojivše děcko, uléhají spolu do postele, zaskřípěl zuby a botami, které v ruce držel, jal se mlátiti do okna.

Oba vilníci uleknutě vyskočili, ale v tom již, vyraziv okno docela, skočil mezi ně potupený a oklamáný manžel a jal se bušiti do nich.

Dali se do křiku a utekli do vedlejší světničky, kdež se zabarikádovali.

Nedobýval se na ně více, byl rád že se před ním schovali, věda, že byl v stavu je zabít a dlouho se nerozmýšleje, vzal plačícího Pepíčka, oblékl ho do šatečků, které Pavla s něho před chvilkou svlékla a zabaliv ho ještě do pokrývky, odešel s ním, nezapoměv vzít s sebou spravené boty, které slíbil určitě odvésti.

Pepíček, slyše, že půjde s tátou „pa“, přestal plakati a díval se na hvězdičky, ukazuje na ně a žvatlaje: „činči, táta, tam činči!“ a tleskal radostně ručkama.

Když vešel Josef do chalupy přinášeje boty, pravila chalupnice: „Hleďme, Daněk si dnes nese s sebou úředníka! Pepíček přišel s tátou!“ a hned chlapci kus buchty podávala, nutíc mistra, aby se posadil, ale on pravil: „Nemohu si sednout, pospíchám a zrovna vám panímámo povím, že jdu přímo domů a vícekrát se sem nevrátím; jdu zatím k otci, kam se poději později, to nevím.“

„Co pak se vám stalo?“ tázala se chalupnice, plna zvědavosti, snad tchán dělá mezi vámi mrzutosti? To tak bývá. A co Pavla? Ta drží s otcem?“

„Ano, drží s ním, panímámo, ale prosím vás, neptejte se mne na nic, nebo se tam ještě vrátím a zabiju je oba, hanebníky, ohavné, nestydaté!“

„Co že?“ zvolala chalupnice, „i fuj! To je hanba! A vy tuhle takový pořádný člověk! Škoda vás, škoda nastokrát! A ty, Pepíčku, chudáčku, ty máš pěknou mámu!“

„Už nemá žádnou, panímámo,“ pravil Josef trpce, „více jí neuvidí.“

„Bodejt' by jste u nich zůstali!“ rozhorlila se chalupnice, „u takových! Však ona si na vás později často vzpomene, počkejte! Dědek zestárne, umře a co ona potom? Však on ji Pán Bůh potrestá, buďte bez starosti a svědomí se v ní dříve nebo později ozve; to je neúprosný soudce, ten se nedá umlčet ani uplatit.“

Josef jen přikývl, a vzav od chalupnice peníze za podrážky, dal s Bohem, odcházeje s dítětem do temné noci, mysle si, jak bude doma as přivítán.

Lekli se ho ovšem všichni, když tak znenadání přišel domů v noci a s dítětem a zvolali jakoby jedněmi ústy: „Co se stalo, že přicházíš v noci?“

„Vždyť jste řekl, tatínku, že mám přijít, kdyby to mělo být u nás ještě horší, tedy dnes jdu i s Pepíčkem, protože už je to takové, že to horší ani být nemůže,“ pravil Josef a uloživ dítě, které cestou usnulo, na postel, vypověděl otci, bratrovi a švagrové vše, co zažil a viděl, načež se dal do usedavého pláče; plakal nad svým zmařeným životem, musil se vyplakati z té hrozné lítosti.

„Fuj! To jsou nestydy! Že se Boha nebojí!“ volali bratr a švagrová a otec dodal: „Však se mi ten starý nelíbil, viděl jsem to na něm, že mu nic dobrého z očí nekouká, ale že by byl takovým hanebníkem, to mi přec nenapadlo.“

„Neplačte, švagře,“ konejšila Josefa švagrová, „taková — ani neřeknu co — vám za ty slzy ani nestojí! Zmrzačit jste je měl, oba dva, zasloužili by to!“

Když se Josef upokojil, počali se raditi, co si počne, jak se vypořádá s Pavlou, leč on nechtěl ani slyšeti o soudech, řka, že nechce jí ani jejího otce více viděti.

Nepřemlouvali ho tedy, ač švagrová stále tvrdila, že ten starý hanebník i s jeho čistou dceruškou patří do kriminálu, avšak otec souhlasil s Josefem, že jest nejlépe, ponechatí rozsudek Bohu, ten že nejspravedlivěji soudí i trestá a opuštěným pomáhá.

Druhého dne zapřáhl Frantík Daněk, bratr Josefův, kravku do vozíku, a vydali se s otcem pro Josefovy věci. Byli připraveni na to, že jim je Pavla nebude chtít vydati, avšak mylili se. Cekala je již a měla patrně vše připraveno, neboť ještě dříve, než ku plotu zajeli, vyhodila vše na dvorek, načež se uvnitř uzamkla; u rozbitého okna byla postavena skříň, která stávala dříve v sedniče.

Starý Daněk se synem sebrali pohozené šaty Josefovy i verpánek s náradím, naložili to na vůz, a starý zvolal, pohroživ k uzavřeným dveřím: „Schovala jsi se, vid', ty nestydo, ale to jen přede mnou, před Bohem se neschováš, ten tě najde všady a nemysli si, že tě nechá bez trestu! Bíděně jednou skončíš, pamatuj si to!“

Zda to Pavla slyšela, či ne, to nevěděl, ale přec se mu zdálo, že si ulehčil, když jí své mínění pověděl a dohoniv syna, který již s kravkou odjížděl, dodal: „Je to pěkná máma, když se ani neshání po dítěti; inu, asi taková, jako žena; dal si ten náš Josef, ale co platna všechna lamentace? Nic.“

„Jen když jsme tu my, že má ještě kam jít,“ pravil Frantík. „pracovat umí, nějak se uživí a dítě mu žena opatří; huře by bylo, kdyby neměl kam jít.“

Otec přikývnul a více nehovořil. Lidé se po nich ohlíželi, dívajíce se na ně soucitně, neboť mnozí uhodli, co vezou. Chalupnice nemlčela a časně ráno pověděla kde komu, že švec Daněk od Šaltů utekl i s dítětem a proč, a lidé v projevování svých náhledů nebyli vybíraví; spílali Pavle i jejímu otci, jak nejhůře dovedli.

Ti se ovšem první dny ani neukázali, starý za tmy odcházel do továrny, a za tmy přicházel a Pavla chodila nakoupiti až večer, za dne ani nevycházejíc.

Ženské, jdouce kolem Šaltova domku, odplivovaly si hlasitě a přišly-li náhodou do krámu, když tam byla Pavla, obracely se k ní zády. Chodil tedy nakupovati Šalda sám, vždy večer, když přišel z práce a jednou, když tam bylo více lidí, počal vykládati, že prý si lidé vymyslili nějakou povídačku, ale ať prý si jen dá každý pozor na hubu; že on pořádně skoupá toho, kdo by se opovážil něco říci, dodal výhrůžně a ženské si pošeptly, že může být rád, že Josef neskoupal jeho. Neměl však nikdo chuti běhati k soudu a proto řeči o Šaldových pomalu umlkly. Pavla si po čase také troufala vyjít, ač tuze zřídkka, ale šla přec, kam musila, nikoho si nevšímajíc, leč po roce počala hartusiti na otce, aby

domek prodal a z T. se vystěhoval, tvrdíc, že tam nezůstane a pověděla také proč.

Šalta sám nahlédl, že v T. zůstati nemohou a prodav domek, odstěhoval se s dcerou na sever, do města průmyslového, kdež našel práci v továrně.

Za čtvrt roku po jejich přesídlení narodilo se Pavle děvče, jehož otcem byl jeho dědeček a lidé v T., slyšíce o tom, teprve věděli, proč se Šaltovi odstěhovali.

I Josef Daněk se o tom dozvěděl, ale nehněto ho to více, rána již přebolela a on se počal smiřovati s osudem, těše se s malým Pepíčkem, který byl jeho jedinou radostí.

Byl dosud u otce, pracuje s ním a s bratrem a švagrová, nemajíc dosud dětí vlastních, Pepíčka opatrovala, zacházejíc s ním jako by byl její.

Když byly chlapi již čtyři roky, zemřel v blízké obci obuvník a Josef Daněk se tam odstěhoval, najav si malý domek za vsí, který patřil zámožnému sedlákově.

Práce měl brzy dosti, a že bydlel o samotě, stal se domek brzy jakýmsi eldorádem mužské chasy z celé vsi. Všichni kočové a voláci chodili skoro každého večera k Daňkovi „táč“ a zvykli si přinésti něco Pepíčkovi; jeden mu schoval kousek buchty od oběda neb vdolek, druhý polovinu večere a hoch měl často tolik dárků, že měli s otcem po celý příští den co jísti, takže nepoznali nouze.

I selky, znajíce historii Daňkova „vdovství“, měly s ním útrpnost a poslaly mu sem tam trochu mléka, když pekly chléb, udělaly mu malý bocháněček a když držely v zimě zabíjačky, nezapomněly na něho s trochou polévky a kouskem „šprytu“, přidavše kousek kůže a Daněk s hochem si pochutnali.

Čas plynul, Pepíček dorostl v Pepíka a chodil do školy. Když mu bylo dvanáct roků, pověděl mu otec, že jeho matka nezemřela, jak mu dříve říkal, nýbrž že žije, však o ně se nestará, tedy že oni se nemusí starati o ni.

Pepík přisvědčil a více na matku nemyslel. Nepamatoval se na ni a koho neznáme, po tom netoužíme. Vyjda školu, učil se u otce řemeslu a byl spokojen.

Matka jeho však na něho vzpomínala přec, zvláště po létech, když otec její se roznemohl a trápen jsa bolestmi, stával se mrzutým, souže ji více než moc. Byla v nejlepších letech a nemoc otcevu považovala za trest Boží. Stalo se tedy to, co muži jejímu ona chalupnice tenkrát prorokovala, Pavlu počalo hrýzti svědomí.

Uznávala, jak se těžce prohřešila na svém dobrém muži, vzpomínala na syna, který byl přec její krví a jehož by snad ani nepoznala, kdyby ho spatřila a počala litovati, čeho se dopustila, dávajíc vinu otci, že ji svedl.

Také mu to jednou vyčetla, když ji, proklínaje kruté své bolesti, týral a mezi nimi rozpoutala se krutá váda, kterou zaslechla i jejich dcera Marie.

Netušila ovšem, že její dědeček je též jejím otcem, neboť se podepisovala Daňková jako její matka, věděla, že má otce někde daleko, věříc, že jsou s matkou rozvedeni a více se nevyptávala, jsouc spokojena s tím, co jí matka řekla.

Šla právě ze školy, kam chodila poslední rok, zaslechla křik a zůstala za dveřmi státi. Slyšíc, jak matka vášnivě křičí: „Vy jste všeho vinen, vy jste mne svedl! Já jsem byla mladá, ale vy jste měl mít rozum!“ tu myslila Marie, že matka tím míní, že ji dědeček svedl k tomu, aby se dala rozvést.

Vešla dovnitř a hádka hned ustala, leč Marie se počala na dědečka zlobiti, litujíc svého domnělého otce, jemuž, jak věřila, bylo ukřivděno.

Když vyšla ze školy, nepřijala práci v továrně, jak si matka přála, ale šla do služby a matce na její výtky, že ji nechává samotnou s nemocným otcem, odpověděla tvrdě: „Co je mi po něm? Když nemohu být u tatínka a ani ho neznám, tak nemusím být také u vás; však vím, že dědeček je všeho vinen, bylo tedy jeho povinností, aby se o mne staral, když tatínka vyšťval.“

Pavla se zhrozila. Slova její dcery bodala jí přímo do srdce, připadala jí jako hrozná výtka a její soucit s domnělým otcem.

jehož ani neznala, zdál se jí býti jakousi předzvěstí něčeho horšího, o čemž nepochybovala, že jistě přijde, přijíti musí; počala se báti Boha, jeho trestu za svůj hřích.

„Již teď nemá to děvče pro mne citu,“ řekla si v duchu, „co bude potom, až se dozví pravdu? A ona se ji dozví, dříve či později, to je jisté a pak se ode mne odvrátí s hnusem! Ó zajisté že zůstanu na stará léta opuštěna, jako kůl v plotě.“

Takové a podobné myšlenky kroužily Daňkové hlavou, byly chvíle, kdy plakala hořce, beznadějně a zase jiné, kdy jí lomcoval vztek a nenávisť proti otci, který byl vším vinen, jak mu stále vytykala, hádajíc se s ním od rána do večera.

Šalta nebyl také žádným beránkem, proklínal již dříve svoji nemoc a teď měl ještě snášeti dceřiny výčitky! To bylo přec jen mnoho a proto také nemlčel, odpovídal jí stejně, jejich nadávky bývaly rázu skutečně hanebného a příšerného; vyčítali jeden druhému, ač byli vinni oba, avšak nechtěl se k tomu přiznati jeden ani druhý, jak to již bývá, když po zmámení smyslů nastane vystrážlivění.

Bylo štěstím pro Marii, že byla pryč a nemusila ty ohavné řeči poslouchati.

Tu jednou, když se zase hádali a Pavla vyhrožovala otci, že ho zbije, nebude-li mlčeti, rozvzteklil on se tak, že ho ranila mrtvice; skončil v několika minutách, rozrušen na dceru a neusmířen s Bohem, jenž by mu byl zajisté i tu velikou vinu odpustil, kdyby se z ní byl kál.

Pavla se zprvu zalekla, ale brzy se vzpamatovala a běžela pro lékaře. Ten přispěchal a shlédnuv co se stalo, pravil: „Mrtvice. Tušil jsem to, že to takto skončí, neboť byl stále nějak rozčilený a strašně netrpělivý; je ulehčeno jemu i vám.“

Tu si Daňková oddychla a počala se starati o pohřeb. Peněz měla ještě dosti, ač otcova nemoc mnoho stála, ale že on jí tenkrát vše, co za domek utržil, připsati dal, zbývala jí ještě slušná částka, kterou hodlala zachovati pro Marii.

Ta ovšem přišla „dědečkovi“ na pohřeb, když jí matka oznámila, že je mrtev, ale domů jíti nechtěla, tvrdíc, že se má ve

službě lépe a po titulu „fabričky“ že netouží. Když pak jí matka vytýkala, že ji nechává tak samotnou, odpověděla urputně: „To je toho! Však se nezblázníte! Tatínek je již tak dlouho sám a musí to vydržet, tak to můžete také nějaký čas zkusit; budu k vám chodit jako dříve.“

Daňková se zhrzela. Okolnost, že jí Marie připomíná nešťastného muže jejího, o němž se domnívá, že jest jejím otcem, zdála se jí nesnesitelnou. Když pak si vzpomněla, že děvče ani neví, že má také bratra, a co by as říkala, kdyby se o tom dozvědělo, myslila, že se zalkne hroznými myšlenkami svými.

Jako liticemi štvána chodila s místa na místo, nenapadlo jí ani, aby si hledala práci a přemýšlela jen, kam by utekla, kde by našla klid; pronásledovalo ji svědomí, ten neúprosný soudce, svými výčitkami a hrozbami.

Nemohouc ta hrozná muka déle snášeti, rozhodla se, že svému bídnému životu učiní konec, nevědouc, že by mohla ještě vše napraviti ctnostným životem.

Došla si jedné soboty k dceři a slyšíc od ní, že má v neděli odpoledne volno a hodlá ji, matku, navštívit, vnutila jí svůj druhý klíč od bytu, řkouc, že by snad mohla náhodou někam odejít, třeba jen na chvilku, aby tedy nemusila čekat venku, kdyby se snad hned nevrátila a Marie přisvědčila, nic zlého netušíc.

V neděli odpoledne, přijdouc k bytu matčinu, shledala, že je skutečně zamčeno a odemknuvši, vešla dovnitř. Přiblížila se ke stolu, kam chtěla položit balíček, v němž přinášela matce mouč-ník, schovavši pro ni svůj díl od oběda, spatřila obálku, na níž bylo napsáno: „Mé dceři Marii.“

S údivem vzala dopis do ruky a vyňavši z nezalepené obálky list, četla: „Moje dcero! Odcházím ze světa, nemohouc dále žiti. Promiň, že Ti nesdělují proč, snad se to později dozvíš, ale neproklínej mne, prosím Tě za to. Vše, co zde zanechávám, patří Tobě, ale o peníze, jež Ti zbydou po mém pohřbu, se rozděl s Pepíčkem, mým synem, který jest u otce; pošli je na obecní úřad, jehož adresu jsem Ti na druhé straně naznačila. Buď

s Bohem a zůstaň vždy hodnou a poctivou, ať neskončíš jednou jako Tvá nešťastná matka.“

Marie sklesla leknutím na sedadlo. „Matka se usmrtila,“ blesklo jí hlavou, „ale jen proč? Ó, jistě že ji hryzlo svědomí k vůli otci! Byl on zajisté hodný a ona s dědečkem se k němu špatně zachovali, takže od nich raději odešel.“

A ten Pepíček! Mám tedy bratra a nikdy mi to neřekli. Co teď počnu? Mám psát pro otce? Sotva by sem přišel a kdo ví, zda bychom si porozuměli. On je Čech a já česky neumím, co mám jen počít? A co učinila matka? Skočila do vody? Pak to bude pár dnů trvat, než ji naleznou. Mám jít na policii?“

Marie se rozhlížela po světnici a přistoupila k šatníku, který nebyl dověren. Maně otevřela dvéře a vzkřikla hrůzou. Matka tam visela oběšená.

Na pokřik dívcin přispěchaly sousedky a spatřivše, co se stalo, zavolaly strážníka, který, uříznuv oběšenou, jal se ji křísiti, leč marně; přivolaný lékař konstatoval, že sebevražda spáchána již před několika hodinami.

Brzy přivezena jednoduchá rakev a zjednaní sluhové uložili do ní mrtvolu, načež ji za asistence strážníků odvezli na hřbitov do márnice.

Byt prozatím strážníci zapečetili a jeden z nich odváděl plačící Marii do domu, kde sloužila, aby sdělil jejím pánům, co ubohou dívku potkalo; dopis, který Daňková zanechala, vzal k sobě, řka, že ho musí odevzdati u soudu.

Páni, u nichž Marie sloužila, stavitel Kreibic s chotí, velmi se ulekli, vidouce, že jejich hodnou a pilnou služku přivádí strážník, avšak, zvěděvše, co se stalo, litovali ji velice. Pan stavitel slíbil, že dojde hned ráno k soudu a přihlásí se jí za poručníka a paní jí darovala smuteční šaty, které nedávno přestala nositi, držíc smutek po nějaké tetě. S pláčem děkovala Marie dobrým pánům, slibujíc, že jim bude za to věrně sloužiti, dokud si budou přát.

Po vyplnění úředních formalit pohřbena Daňková za márnici na hřbitově mezi samovrahy. Marie, kterou její dobří páni provázeli, usedavě plakala, volajíc nescíslněkráté: „Moje nešťastná matko!, proč jste to udělala?“

Sousedky z domu ovšem také přišly Daňkové na pohřeb a plakaly o závod, litující chuděrku Marii, avšak cestou ze hřbitova si pošeptly, že to byla „na nic“ ženská, která se s nemocným otcem neustále hádala a rádně mu ani neposloužila.

Projednání pozůstalosti Daňkové se odbylo hladce, ana její vůle v dopise napsaná uznána za platnou, pan stavitel přijat soudem za poručníka a dovolil Marii srovnati si věci po matce do jedné prázdné místnosti v domě; polovina peněz zaslána soudem nezletilému Josefu Daňkovi do sirotčí pokladny a též zpráva o smrti Daňkové jejím muži na obecní úřad.

„Jestlipak mi teď otec aspoň napíše, nebo bratr?“ toužila Marie v duchu, „ať by to napsali česky, však by mi to někdo přeložil,“ leč čekala marně; nepsal otec ani bratr a ubohé děvče musilo zvyknouti myšlence, že jest docela osamělé.

Bylo štěstím pro ně, že je páni měli tak rádi a když syn domovníkův, který byl zedníkem a u pana stavitele pracoval, počal Marii nadbíhati, řekl jí pan Kreibic přímo, že by proti tomu nic neměl, znaje Eduarda jako řádného řemeslného a v případě kdyby ho Marie chtěla, svěřil by jim domovnictví v jednom větším činžáku, jež hodlal do dvou let postavit; mínil, že by byla Marie dobře zaopatřena.

Slyšíc to, dala si Marie konečně říci a zapředla s Edou známost, k veliké radosti jeho i jeho matky, která věděla, že pan Kreibic bude Marii vždycky přízniv.

*

Velice se podivil obuvník Daněk, když mu obecní strážník vyřizoval, že má přijíti k panu starostovi, avšak jak teprve užasl, slyše, proč je volán.

Byl tedy vdovcem! Jeho žena již nežila. A jak bídne skončila! „Inu, jaký život, taková smrt,“ řekl si, „v hříších žila, v hříších zemřela, Bůh jí buď milostiv!“

Pepíkovi sdělil, že matka zemřela i že má po ní několik set ležeti u soudu, které se mu vydají, až bude plnoletý; že má nevlastní sestru, o tom se mu nezmínil.

Pepík jen hlavou pohodil a více o tom nemluvili, pracující pilně dále.

Po vsi se rozneslo, že je Daněk vdovcem, trochu se o tom pohovořilo, ale brzy na to lidé zapomněli, neboť nikomu nenapadlo, že by to u něho mohlo znamenati nějakou velikou změnu, když byl osamělému životu dávno uvyknul.

Avšak kovářovic Rozárka byla jiného mínění. Ona vůbec velmi často mívala jiné náhledy než druzí lidé, ana vše na světě věděla a na vše pamatovala. Ač jí bylo již přes dvacet roků a čepečkem by byla nepohrdla, nebyla dosud provdána; říkajíc, že se jí dosud „nenahodilo nic k čemu“ a se svými četnými nápadníky měla veliký kříž, nevědouc, kterého z nich si má vzítí, zbývalo jí přec dosti času, aby se starala o jiné a časem si ráda zastarosvatila.

Slyšíc, že je Daněk vdovcem, měla hned plán hotový. Namluví mu Annu Slezákovu a dobrá. Daněk bude míti pořádek, zbaví se vaření, které zajisté každého mužského dříve či později omrzí, a Anna? Může ho shrábnout, však je, třeba byl v letech, jinačí chlapík než ten pitomý Vinca, s kterým se zapomněla.

Rozárka byla se svojí kombinací brzy hotova a šla nejprve zpracovati Annu.

Anna Slezáková byla sestrou domkáře, který měl několik kousků polí a v létě si přivydělával na stavbách, jsa dovedným tesařem; pole mu obdělával starý ovdovělý otec se ženou a Anna, že pro ni práce doma nebyla, sloužila ve statku, kdež měli čeledína, který nebyl zrovna šereda, ale nevynikal chytrostí. Jak to přišlo, že se s ním sblížila, to snad chuděra později sama nechápala a když jí její kamarádka, kovářovic Rozárka, dozvědět se to, počala čísti levity, divíc se, kam dala oči, že chce takové „fululum na ptáky“ — bylať Rozárka ve vynalézání přezdívek pravou mistrýní — sklopila jen smutně hlavu; neodvážila se říci, že měla starostlivá Rozárka se svojí radou přijíti dříve, že jest již pozdě.

Vyšlo to arci za nedlouho na jevo a Rozárka Annu strhala pod obraz Boží, leč co to bylo platno? Nic, to nahlédla i rozezlená

Rozárka a vynadavši Anně do syta, nabídla se jí za kmotru, což s povděkem přijato. Anna vystoupila ze služby a uchýlila se k bratrovi, kdež za krátko dala život děvčátku, jemuž dáno jméno Antonie.

Nechtěla mu ochotná, samozvaná kmotra dáti jméno svoje, řkouc, že je starodávné a Aninka a Marjánka že prý se jmenuje každé druhé děvče, tedy navrhla Toničku, což se líbilo i Anně a tak bylo prozatím dobře, leč ne na dlouho.

Vinca, který ze vsi odešel, předstíraje, že půjde domů, aby se domluvil s matkou, neb otce již neměl, stran postoupení mu domku a svatby, nedával o sobě věděti.

Pustil se tedy Slezák, bratr Annin, jedné neděle za ním, avšak vrátil se s nedobrou. Matka Vincova nechtěla o svatbě ani slyšeti a Vinca, hlupák, poslechnul; zřekl se Anny, složiv na malou Toničku nepatrný obnos u soudu, byv k tomu dříve donucen.

Tohle byla rána! Rozárka nadávala, až se hory zelenaly a Anna hořce plakala.

Nic to však nepomohlo. Anna zůstala u bratra, pomáhajíc švagrové s prací a vychovávajíc Toničku, která se měla jak náleží k světu, jsouc podobna tátovi jako vejce vejci.

Když se po vsi rozneslo, že je Daněk vdovcem, udělala Rozárka kovářova nad jeho zlatou svobodou hned kříž; byla předejm jistá, že se jí plán zdaří.

Upekla lepší buchtu a nesla své kmotřence kousek do cumlů. U Slezáků byla pěkně přivítána a Anna, ukazujíc na ni, pravila k Toničce: „Koukej to je kmotra!“

„Tvoje kmotra a mámin starosvat,“ pravila Rozárka beze všeho úvodu a obrátíc se k Anně, která na ni udiveně hleděla, pravila: „Takhle přec zůstat nemůžeš a na nějakou skvělou partii si snad nemyslíš; vezmeš si Daňka.“

Anna zůstala na ni hleděti, nemohouc údivem ani promluvit, ale Rozárka na ni spustila zostru, jak měla ve zvyku, že je Daněk tisíckrát lepší než ten pitomec, který mohl říci ještě: „zaplat Pán Bůh“, kdyby si ho byla vzala a přec ji opustil i s dítětem

a zda prý chce do smrti zůstat jen tak; s dítětem že do služby jíti nemůže a aby je nechala u bratra? Ten že má dost svých.

Anna si konečně pomyslila, že má starostlivá kamarádka pravdu a pohlédla na bratra, který právě večerel. Vidouc, že souhlasně přikyvuje, pravila k Rozárce: „Já tě tedy poslechnu, když myslíš, že — — —“

„Bodejt' bys neposlechla,“ rozhorlila se Rozárka, „však víš, že ti dobře radím,“ a potěšena, že se jí starosvacení daří, chystala se k odchodu, slibujíc, že přijde zítra zase; Anna ji vyprovázela rozrušena a vrátíc se radila se s otcem.

Bylť dříve něco kutil v zahrádce a nevěděl, že tam Anna měla starosvata. Teď, vyslechnuv, s čím Rozárka přišla, zamyslí se, načez pravil: „Bylo by to skoro nejlepší, když sis to takhle vyvedla, nemůžeš čekat, že si tě vezme svobodný a Daněk je hodný člověk; mnoho prodělal a bude si tě vážit. Vezmi si ho.“

Že pak i bratr a švagrová se přidali k mínění otcovu, byla Anna rozhodnuta, že si tedy Daňka vezme; mrzelo ji, že se nezeptala Rozárky, jak to přišlo, že jí po ní vzkazoval a umiňovala si, že to od ní musí vyzvědět zítra.

Zatím Rozárka podrobila důkladné kontrole svoji obuv. Zjistíc, že má u nedělních střevců sešmajdaný podpatek, kývla spokojeně hlavou. Druhého dne odpoledne vzala hrnek mléka do kapsy dvě vejce a nesla si k Daňkovi srovnati podpatek; že Pepík nebyl doma, pomáhaje strýci a dědečkovi, kteří měli více práce, považovala za dobré znamení a když Daněk, poděkovav za dary, jal se hned srovnávat podpatek, spustila rovnou: „Já vám chci taky starosvatit.“

„Mně?“ podivil se Daněk. „Jak to myslíte? Věřte, že mi to ještě ani nenapadlo.“

„Ale mně to napadlo!“ pravila Rozárka. „Přece nebudete chtít takhle zůstat? Já myslím, že už toho kuchyňkování můžete mít dost, ne? A když jste to netrefil po prvé, můžete to trefit po druhé; vezmete si sobě rovnou, která také něco prodělala a nebudete si nic vyčítat. Vzal byste si Slezákovici Annu?“

„Aninku?“ tázal se Daněk zamýšleně a po chvílce pravil: „Inu, proč ne? Vím, že je hodná a bylo mi jí líto, když ji ten chlap

tak zkazil; vím, že za to nemůže a nevyčítal bych jí to, ale víte, že ona by si vzala mne? Jsem o tolik starší — — —“

„Ale jste stokrát lepší než ten pitomec!“ vyhrkla Rozárka, „to musí říct každý a Anna? Ta udělá, co já řeknu, buďte bez starostí; ví, že jí dobře radím, jako vždycky.“

„Já to tedy nechám na vás,“ svoloval Daněk, „jak to vyjednáte, tak to bude.“

„To bude krátké jednání,“ ohrnula rty Rozárka, „v neděli odpoledne tam jděte a domluvte se; znáte se, nejste cizí, tak jaké řeči? Já jí to řeknu, že tam přijdete.“

„No tak tedy,“ přikývnul Daněk a podav jí spravený střevíc, dodal s úsměvem: „To jsem si nepomyslel, že to jde ke mně starosvat, ale Pán Bůh dá, že to bude dobře.“

„Bodejt by nebylo!“ broukla Rozárka a vzavši si se stolu hrnek od mléka, spokojeně odcházel; měla radost, že se jí „nezvrhne trakař“, že bude jistě svatba.

Daněk se po jejím odchodu zamyslel. Napadlo mu, že má Rozárka pravdu, měl by pořádek a k tomu hodnou ženu z pořádné rodiny, která by Pepíkovi zajisté neublížovala, když on by přijal za své její dítě. Vzpomenuv pak, že bude nucen poslati syna na nějaký čas do světa na zkušenou, byl rozhodnut, že si Annu vezme.

V neděli odpoledne šel k Slezákovům, kdež byl vlídně uvítán a do večera umluvil s otcem a bratrem Anny den svatby; Anna svolila ke všemu, řkouc, že je spokojena.

Bratr její pověděl Daňkovi, mnoholi sestře vyplatí, nabádaje ho, aby si za to koupili domek, až se jim nějaký nahodí a oni oba souhlasili; za tři týdny byla svatba.

Lidé se nedivili Anně ani Daňkovi, že šli za sebe a Rozárka Kovářovic ještě o sto procent zpsychla, říkajíc výchlubně: „Vida, to je moje dílo! Jim by to bylo nenapadlo, jednomu ani druhému, kdybych se do toho nebyla vložila já; bude jim oběma lépe.“

Anna nevěděla, má-li se smáti neb se na Rozárku mrzeti, když se dozvěděla, že Daňkovi nenapadlo ani ve snu, aby se ženil,

nýbrž že se ten nápad zrodil v hlavě starostlivé kamarádky, avšak vidouc, že muž její jest spokojen, byla spokojena též; bylo jim skutečně dobře oběma, jak Rozárka prorokovala a lidé jim to přáli.

*

Již přes dva roky byl Daněk ženat a spokojenost jeho nebyla ničím porušena. Malá Tonička měla tatínka ráda a on jí též, ač se naň usmívala z kolébky dceruška vlastní, po matce Aninkou nazvaná; nečinil mezi nimi rozdíl, byli obě jeho a též Pepík sestřičky rád choval.

Dobře se s nevlastní matkou snášel a ona též neměla příčiny, aby si naň stěžovala, takže byl u Daňků svatý pokoj. Když ve vsi zemřela osamělá stařena, jejíž jediný syn byl usazen v Praze a po její smrti rodný domek prodal, koupili si ho Daňkovi, těšíce se, že budou bydleti ve svém.

Josef, jak nyní Pepíka nazývali, neboť byl na Pepíka již příliš veliký, pomohl jim ještě při stěhování, načež odešel do světa na zkušenou.

Nešel daleko, dostal práci v krajském městě u hodného mistra a ošativ se jak náleží, ještě rodičům tu a tam něčím přispěl; aspoň kousek látky na šatečky pro sestřičky občas poslal a Daňková měla radost.

Tu byl jednou Daněk překvapen německým, doporučeným dopisem. Nechápaje, kdo by mu mohl psát, odebral se k panu učiteli s prosbou, aby mu dopis přeložil. Pan učitel mu s radostí vyhověl. Dopis zněl následovně:

„Milý otče! Ačkoliv Vás neznám a Vy mne také ne, musím se přec na Vás obrátiti s prosbou. Budu se totiž vdávati a potřebuji k tomu Vašeho svolení. Doufám, že mi ho neodepřete, sdělím-li Vám, že můj hoch je mužem rádným, o čemž je přesvědčen i pán, u něhož sloužím, neboť nám svěřil domovnictví ve svém domě. Chtěla jsem Vám již dávno psát, avšak netroufala jsem si, když Vy jste se ani po matčině smrti ke mně nepřihlásil, ačkoliv musíte vědět, že jest mi to líto. Nevím sice, co se sběhlo mezi Vámi a matkou, tuším jen, že Vám bylo

ukřivděno a že byl vším vinen dědeček, neb jsem to vyrozuměla z matčiných slov, když se jednou spolu hádali a ona mu to vyčetala, avšak Vy dobře víte, že já za nic nemohu a přec se ke mně ani teď nehlásíte. Proč? A také bratra mám, což jsem se dozvěděla až po matčině smrti a ani toho neznám. Kdybyste mi byl po matčině smrti jen rádeček napsal, byla bych k Vám přijela, ačkoliv neumím česky, ale snad bychom se byli nějak dorozuměli; stále jsem čekala, že mne zavoláte, neb aspoň na čas pozvete, leč marně. Prosím Vás, sdělte mi, proč se ke mně nehlásíte, proč se na mne hněváte, ať vím, na čem jsem.

Srdečně Vás i bratra Josefa zdraví Vaše dcera

Marie Daňková.“

Přečet překlad dopisu, zamyslel se Daněk a hluboce vzdychnul. Bylo mu ubohého děvčete skutečně líto, neboť věděl, že mu teď musí zjevit pravdu, nechtě, aby sám nebyl u něho ve špatném světle, jako otec bezcitný a nesvědomitý.

Pan učitel, pochopiv, jaká bouře zuří v prsou těžce zkoušeného muže, pravil k němu: „Rozmyslete si vše řádně a pak napište odpověď a přineste mi ji; já ji přeložím do němčiny a svolení ke sňatku napíši, které vy jen podpíšete, načež to odešleme, abyste se marně nerozčiloval; zažil jste již dosti.“

Daněk přikývnul a poděkovav panu učiteli, šel zamýšleně k domovu.

Došed domů, sdělil ženě, oč se jedná a dal jí přečísti překlad dopisu.

Daňková, přečtši dopis, pravila: „Ta holka je věru k politování, ale co dělat? Kdyby byla tvoje, sama bych jí dopsala, aby sem přijela, ale takto? Co jí napíšeš? Sdělíš jí pravdu? Mně jest jí opravdu líto, věř mi to.“

„Mně také,“ pravil Daněk, „ale pomoci jí nemohu. Myslím, že bude nejlépe, dozví-li se pravdu; není více dítětem, bude se vdávat, tak proč jí to mám zatajovat? Aspoň mne nebude vinit z bezcitnosti, dozví-li se, že není moje.“

Jak se rozhodl, tak učinil. Když večer žena uspala děti a usedla s nějakým šitím ku stolu, vzal péro a papír, a po krátkém přemýšlení jal se psáti:

„Milá Marie! Přiloženě zasílám Ti svolení ku sňatku a abys mne nepovažovala za bezcitného, odhodlal jsem se sdělit Ti pravdu, ač se divím, že ji již dávno nevíš. Víím, že se Tě dotkne bolestně, mnohem bolestněji než vědomí, že se k Tobě Tvůj otec nehlásí, ale nemohu Ti pomoci, já nejsem ničím vinen. Ty nejsi mojí dcerou! Narodila jsi se za patnáct měsíců po mém odchodu od Tvé matky a ač to nemohu dokázat, jsem přec skálopevně přesvědčen, že Tvým otcem byl ten, jehož jsi nazývala dědečkem, jímž Ti byl zároveň. Nyní víš vše a také to, proč jsem odešel od nich. Neproklínej je však, jsou již mrtvi a zajisté zakusili dosti výčitek svědomí, čehož je důkazem smutný skon Tvé matky. Odpuť jim, jako jsem jim odpustil já a modli se za ně. Já jsem teď spokojen, mám hodnou ženu a zdravé děti a ty se tedy také za hodného muže provdáš a zajisté šťastnou budeš, což Ti ze srdce přeji a k čemuž Ti posílám své požehnání; to Ti jedině mohu dát.

Josef není doma, je na zkušence, ale moje žena Tě pozdravuje a přeje Ti štěstí. Měj se dobře, Pán Bůh Ti pomáhaj. S pozdravem

Josef Daňek.“

Dopsav, dal dopis přečísti ženě. Daňková při čtení slzela a pak pravila:

„Dobře to napsal, jaká pomoc, jednou se to dozvědět musela.“

Také pan učitel, když mu Daněk druhého dne odevzdal dopis, zběžně doň nahlédnuv, pravil: „Dobře jste to napsal, po vyučování to přeložím a k večeru si pro to přijďte, aby to ráno již posílák vzal s sebou; děvče as dychtivě čeká odpověď.“

V tom měl pan učitel pravdu. Marie čekala s dychtivostí, co jí otec odpoví. Měla ku svatbě vše připraveno, nově natřený nábytek po matce stál již v bytu domovníkově, v novostavbě pana stavitele, kamž se již pomalu nastěhovali nájemníci a švadlena již šila svatební šaty; čekala jen svolení otcovo a jeho odpověď na svůj dopis, stále se v duchu tážíc: „Zdali mi aspoň odepíše?“

Až se zalekla, když jí listonoš podával zapečetěný dopis a ruka se jí třásla, když podpisovala stvrzenku; tak nějak tušila, že jí

obsah té zelenavé obálky spíše zarmoutí než potěší a se skutečným strachem ji rozřízla.

Tušení její se vyplnilo. Přečteš tu hrůzostrašnou zvěst, že jest dítětem hříchu tak ohavného, jakým jest krvesmilstvo, dala se do srdcervoucího pláče.

Paní stavitelová, slyšíc její nárek, přiběhla a tázala se starostlivě, co se jí stalo a Marie jí bez rozmyšlení podala dopis, nerozvážíc si v návalu první bolesti, že by bylo lépe, kdyby o jejím původu nikdo nevěděl.

Paní stavitelová, přečteš dopis, také se poněkud zarazila, ale brzy se vzpamatovala a jala se Marii domlouvati, aby se stišila a raději vše zatajila.

„Zde nikdo nic neví,“ pravila rozvážně, „každý myslí, že jste dcerou Daňkovou, když máte jeho jméno, tedy nechte lidi při tom i Edu. A jim, těm mrtvým, odpusťte, neboť nemáte práva je souditi. Pomodlete se za ně, ale více na to nemyslete. Zajisté jim vědomí viny život otrávil, ale vy se tím trápati nemusíte. Hleďte, abyste nevyhlížela smutně, ať Eda nic nezpozoruje a já ani pánovi nic neřeknu; odevzdám mu svolení ku sňatku a ten dopis spalte.“

Tak domlouvala Marii dobrá paní, tvrdíc, že to není první případ ani poslední, kdy se něco podobného v rodině stalo a že jest v takovém případě nejlépe vše utajiti a nemluvit o tom; souditi pak že nás bude milosrdný Bůh.

Marie se konečně upokojila a poděkovavši dobré paní za účast a útěchu, přečetla si ještě jednou dopis Daňkův, načež ho vhodila do plotny. Jala se pak pilně pracovati, aby nemusila mysliti na to, co jí přímo páli na prsou a do večera se tak uklidnila, že se dovedla ovládnouti i před Edou, s nímž do příštího bytu jejich stěhovala nějaké maličkosti.

Uklidnila se za několik dnů docela, leč nemohla se za matku ani za svého dědečka a tedy i otce pomodlit, jak jí k tomu Daněk i paní stavitelová radili; něco v ní jako ztvrdlo a zdálo se jí, že by její modlitba nebyla upřímná.

Ani přede dnem sňatku si nedošla na hřbitov pro požehnání, jak chodívají ti snoubenci, jichž rodiče jsou již mrtvi; nešla, poněvadž nemohla.

Ze pak o svatbě hořce plakala, tomu se nikdo nedivil, ana jest svatba vždycky smutná, když nevěstu nedoprovází do nového domova rodiče.

Paní stavitelová se ukázala zvláště dobrotivou. Krom četných darů do domácnosti dala Marii příspěvek k hostině, takže byla u domovníků vystrojena pořádná traktace a pan stavitel půjčil jim svůj povoz.

A dobře bylo novomanželům. Marie se záhy vpravila v úkol domovnice, Eda pracoval na stavbách, po práci jí ještě pomáhaje. Byl dobrákem od kosti, stále jen přemýšleje, čím by ji potěšil, takže mladá žena neměla ani času, aby vzpomínala na svůj původ a rmoutila se proto, že se nezrodila z počestného manželství; jen modliti se za zemřelé nemohla, to jí nebylo možno.

Teprve na slavnost Dušiček, nechtějíc, aby ji Eda považoval za nevděčnou dceru, koupila dva prosté věnce a nesla je na hřbitov. Položila je na rovy těch, kteří — byť i v hříchu — jí dali život, vyplakala se tam dosyta a pak teprve poznamenala hroby křížem, znamením odpuštění.

Ulevilo se jí poněkud, když cítila, že jim odpustila a od toho dne se za ně zase modlila jako dříve, vzpomínajíc na slova paní stavitelové, že nemáme práva mrtvé souditi, jelikož je i nás bude souditi sám Bůh.

Vzpomněla-li pak na ně v letech pozdějších, když jí rozumu i let přibývalo, říkala si často v duchu, že se asi cítili oba nešťastní, ano je zajisté pronásledovalo svědomí, ten neúprosný soudce.

Naše babička.

Vzpomínám si často na tu milou stařenku, která nás, děti, vodívávala vždy jako kuřátka. Měla nás na starosti tři, mne a moje dvě sestřenky, jedna byla jen o jeden rok mladší než já, druhá o čtyři roky mladší své sestry.

Rodičové naši, majíce mnoho práce v hospodářství, svěřili nás babičce, jsouce jisti, že u ní jsme nejlépe uschovány, a babička nás opatrovala.

Ráno se časně nasnídala a hned se odebrala k svému synu, mému strýci, kdež ji čekala obvyklá, každodenní práce, totiž obléknouti obě vnučky. Když byla s tou prací hotova, pomodlila se s nimi a pak je přivedla k nám, kdež pro ni moje matka, její dcera, měla obyčejně připravenou nějakou práci, přebírání hrachu neb čočky a podobně.

Zatím co babička pomáhala mé matce s přípravou oběda, oblékla jsem se a nasnídala a pak jsem šla se sestřenkami na louku si hráti.

Babička ovšem za námi brzy přišla a věru, že jí tam bylo zapotřebí.

Někdy nás zachránila před výpraskem kluků, kteří byli na nás jako kati, často pak vytáhla nás některou z potůčka, kdež jsme se brodily a obyčejně se skoupaly a šaty pomáhely. Tu dobrá ta stařenka nám vždy šaty na slunci usušila a tak před jistým výpraskem matek nás uchránila.

Podobně, když jsme si roztrhly šat, tu vždy jsme babičku prosily, ať nám trhliny zašije, aby to maminka neviděla, sic že by bylo zle.

A babička vždy ochotně vše spravila a jen nás napomínala, abychom byly pozorné a při skotačení si na zdraví neublížily.

Zlého slova jsem od ní nikdy neslyšela, tím méně, aby byla někoho pomlouvala, ale o každém věděla jen vše dobré.

S každým se zastavila a pohovořila a bylo viděti, že jí má každý rád.

Pozdravovati jsem ji jinak neslyšela, než křesťanským pozdravem: „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus,“ ať ji kdo zdravil jakkoli, odpověděla tímto pozdravem.

Musily-li jsme pásti husy, byla to vždy babička, která nám pomáhala.

Zkrátka, babička byla našim útočištěm a oporou ve všem všady.

V zimě, když napadl sníh, a my byly nuceny trávit celé dny ve světnici, tu, jak jen bylo trochu možno, utekly jsme k ba-

bičce, kde nám bylo vždy nejlépe, ač jsme tam musily být tiché jako pěňky a ani se nehýbati.

Bydlelať babička u bezdětného syna a teta, jeho žena, byla na nás jako drak.

To však nás neodstrašilo a v neděli jsme se u ní sešli všichni, totiž vnučata, neboť druhý strýc, také v obci ženatý, měl tři kluky, mladší nás a přicházel obyčejně s nimi. Později dostavila se i moje matka a někdy i některý strýc přespolní a u babičky bylo jako v úle.

Každé neděle pohostila nás babička buchtickami, které voněly omastkem a skořicí a na které jsme se celý týden těšily.

Nikdy pak jsme nešly tak ochotně, byvše někam poslány, jako když jsme měly něco odnésti babičce. Tu jsme vždy ochotně odložily hru a běžely, o překot s dárečkem od matky, věduce, že babička nás laskavě přijme a štědre „od cesty“ zaplatí. Byl-li pak dárek takový, že se mohl hned snísti, obyčejně se s námi oň rozdělila.

A jak byla štědrou k nám, tak byla ke každému.

Znajíce dobře léčivé byliny, natrhala si každého jara zásobu a pak po celý rok za „pěkně děkuji“ rozdávala a každému ochotně poradila v nemoci, jako poloviční lékař.

I z jiných vesnic chodili k ní lidé a vždy odnášeli si radu i koření.

Když jsem již do školy chodila a dostala se mi do ruky kniha od Boženy Němcové „Babička“, kterou jsem několikrát s velkým zájmem přečetla, nedovedla jsem si tu babičku jinak představit, než jako naši babičku a často jsem je obě v duchu porovnávala, počítajíc, v čem si tyto dvě stařenky byly podobné.

Našla jsem toho arci mnoho a ještě dnes, rovnajíc ob čas knihy, podívám se do „Babičky“, která snad v žádné opravdu české domácnosti neschází, a vždy si představím tu dobrou babičku naší nezapomenutelné spisovatelky v podobě naší babičky.

Když mi bylo dvanácte roků a „já, jak to tehdy bylo zvykem, byla dána do „Němec“, abych se naučila tu slavnou „samospasitelnou“, tu jsem se s nikým tak bolestně neloučila jako s babičkou, která také žalostně o mne plakala.

V žádném dopisu pak neopomenula jsem ji pozdravovati a k jejím jmeninám zaslala jsem jí dlouhé blahopřání s velkým obrázkem na listovním papíře, vědouc, že jest to její radost.

Bolívalo mne vždy v letech pozdějších, že nedočkala se, aby mne viděla dospělou, neboť zemřela za rok po mém návratu z německé školy, k velikému zármutku celé četné svojí rodiny.

Dnes jest z ní již jen prášek, z té milé naší babičky a já, slzíc, kladu jí na hrob tento prostý kvítek milé a vděčné vzpomínky.

Zda našli bychom ještě takové babičky po venkově?

Asi tuze málo, ba asi maloučko.

Zda na některou z nás, milá čtenářko, vzpomene si po mnoha letech vděčné vnouče, jako na svojí dobrou babičku?

Že taková babička jest požehnáním celé rodiny, v tom mi zajisté každý přisvědčí a máte-li kdo takovou dobrou babičku, vaňte si ji, jako vzácného daru nebes, neb u ní nalezne vždy mladý člověk útěchu v soužení i radu a často pomoc v nesnázi.

Slávinčina první láska.

Slávinka Jiráková byla děvče poměrně dosti nadané a ve škole téměř jednou z nejnadanějších a bylo skutečně škoda, že nemohla navštěvovati školu víceletou, neboť tam se přec jinak může vyučovati a děti se více naučí, než na škole dvouleté.

Avšak nebylo jinak možno, když byla v místě škola pouze dvouletá a tak se musila Slávinka spokojiti s tím, čemu se tam naučiti mohla.

Bylať velmi chápavá a naučila se všemu hravě, ba i od německých dětí, kterých v místě každoročně několik na výměnu bývalo, leckteré slovo pochytila a porozuměla, když mezi vyučováním švadronili.

Měla též českoněmecký slovník a často, zaslechnouc od nich nějaké slůvko, vyhledala je a podle toho již uhadla, o čem bylo hovořeno.

Zpozorovavše to, milí Němečkové a Němkyňky, často se na Slávinku obraceli o radu, když při vyučování s tvrdou jím češtinou nevěděli kudy kam.

Slávinka ochotně jim vždy pomohla a poradila.

Byla právě jedenáctiletá, když pan řídící svojí starší dceru též dal na výměnu do německého místa a to za hocha.

Ervín Richt, tak se totiž hoch ten jmenoval, byl dvanáct roků stár, ale každý by mu byl hádal čtrnácte, neboť byl velkého vzrůstu a jeho vrozená inteligence dodávala mu jakéhosi panského vzezření.

A jak dle vzrůstu svého se zdál starším, tak byl ve skutečnosti již jinak trochu dále, než bylo potřeba, neboť se již rád zadíval na děvčata a hle, padla mu do oka Slávinka, která byla, dle jeho úsudku, z celé třídy nejhezčí.

Mluvíti s ní ovšem nemohl, avšak projevoval jí obdiv svůj tím, že se na ni stále díval, jako na nějaký obrázek.

Děti si toho ovšem brzy všimly — čeho ty si nevšimnou? — avšak chránily se říci slova, bojíce se, že by se pan řídící svého chráněnce zajisté zastal a ony by to pak odnesly. Také se bály přísného pana třídního učitele, který neznal žertů.

A Slávinka? Nu, sympatie budí zase sympatii. Ovšem, tvářila se, jako by ji pozornost Němečkova urážela, ale nebylo tomu tak. Postřehnuvši, že mladší dcera řídících se o každý dárek od dětí obdržený, s Ervínem dělí jak s bratrem, nosila této denně buď nějaké ovoce, ořechy, hrozny vína a vše možné, neboť byla z velkého statku, kde bylo všeho dosti a takový dárek se téměř neucítil.

Dcera řídících, jsouc zvyklá, že jí selské děti často něčím podarovaly, přijímala zprvu dárky Slávinčiny jako něco samozřejmého. Když však postřehla zájem Ervínuv o Slávinku, teprve se jí rozjasnilo. Věděla nyní, komu má co děkovati za obdržené pamlsky a hle, počala na milou Slávinku žárliti.

Také jí to při příležitosti řekla, totiž, že není třeba, aby se na něho stále dívala.

To Slávinku urazilo.

Neřekla sice ani slova, avšak s dárky pro dceru řídících byl konec.

Kdož ví, jak by byl dětský románek tento ještě skončil, kdyby nebyl býval ukončen ranou osudu, která na obě děti dopadla, jako z ~~o~~sta jasna blesk.

Brzy totiž, ještě v podzimu, přišla jednoho dne telegrafická zpráva, že starší dcera pana řídícího, která za Ervína na výměnu byla, jest nemocna, aby pan řídící okamžitě pro ni přijel a Ervína domů přivezl.

To bylo leknutí! Ubohý Ervín plakal, jakoby ho vedli na popravu, na místě, kdy by se byl jiný radoval, že se dostane domů, aniž by musil utéci, jak to někteří dělávali. Co však mu záleželo na domově, když věděl, že vícekrátě snad neužří Slávinku! A Slávinku ta zpráva o odjezdu Ervínově také ohromila. Bylo právě poledne a děti stály ve skupinách u zahrádky před školou, když přihřel povoz, který měl pana řídícího s Ervínem odvézt na stanici dráhy.

Ervín vyšel ze školy a nedbaje pošklebků kluků kolem stojících, šel rovnou ke Slávince a podáváje jí ruku na rozloučenou, pravil se srdcervoucím pláčem: „Slávinko, já muší pryč!“

Slávinka podala mu ruku, avšak slova ze sebe nevypravila.

Když pak pan řídící vyšel a Ervín do vozu usednouti musil, volal ještě, odjížděje: „S Bohem, Slávinko, s Bohem!“

A Slávinka stála jako zlomená lilie, nedbala, že kluci se řehtají o přítrž, bylo jí vše lhostejno. Věděla jen, že navždy odjíždí ten, k němuž přilnula její dušička a tušila, že nespátří jej již nikdy. A tušení její ji nezklamalo.

Nikdy jej nespátřila a ani nevěděla, odkud vlastně byl. Avšak nezapomněla na něho nikdy a i když dospěla a již dávno provdána byla, často s úsměvem vypravovala o této svojí první lásce, jak to nazývala.

Věděla již ovšem, že to nebyla láska, nýbrž pouhá sympatie, neboť častěji i v létech pozdějších se setkala s leckým, kdo jí byl sympatickým a vědouc, že se s ním navždy rozejítí musí, s pohnutím se s ním loučila.

Věděla však již, že v životě lidském to jinak není, že celý ten život náš již sám sebou jest jakýmsi stálým loučením a přisvědčovala v duchu, že pravdivá jsou slova básně, kterou kdysi kdesi četla, totiž, že „pouhou elegií jest život ten, jíž nápěvem jest vzdech a sten, jež psána hrobu slohem, v níž jako hračka bezcenným jest srdce se vším citem svým, v níž s prvním ruky stisknutím, si všecko dává „S Bohem!“